
Bachelorrapport

Participatie van mensen met
ernstige psychiatrische
problematiek in de wijk

Iverne Berendsen en Loes Beeren

Tandem Welzijn, RIBW Nijmegen en
Rivierenland, Saxion Enschede en
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Nijmegen, juni 2017

Bachelorrapport Maatschappelijk Werk en Dienstverlening

Een onderzoek naar de werkende bestanddelen van de samenwerking tussen Tandem Welzijn en de RIBW Nijmegen en Rivierenland

Iverne Berendsen, 349303
Loes Beeren, 348101

Opdrachtgever: Tandem Welzijn

Saxion Enschede
Academie Mens en Maatschappij
Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
Begeleidend docent: Marjolein Planteijdt

Nijmegen, 23 juni 2017

Voorwoord

Participeren blijkt voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening niet altijd makkelijk. Wat helpt hen mee te doen in de wijk? Dit is het onderwerp waarover dit onderzoek gaat. In november 2016 vond er een onderzoek markt plaats op de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Hieruit is het contact met Annica Brummel, projectontwikkelaar leefbaarheid en integratie (werkachtig bij Tandem), ontstaan. In overleg met Annica en afstemming met medewerkers van Tandem en de RIBW is de onderzoeksvraag ontstaan.

De samenwerking met Tandem en de RIBW Nijmegen en Rivierland is gedurende de onderzoeksperiode positief verlopen. Vanuit verschillende perspectieven is meegedacht, feedback en input gegeven. Wij hebben gemerkt dat zowel de medewerkers van Tandem als de medewerkers van de RIBW Nijmegen en Rivierland zeer welwillend waren mee te werken aan het onderzoek. Hiervoor onze dank.

Wij willen een aantal personen in het bijzonder bedanken. Allereerst de bewoners van de woonvormen van de RIBW aan de Jasmijnstraat, de Wolfkuilseweg en de Joubertstraat. Zonder jullie medewerking waren deze resultaten zeker niet naar voren gekomen. Daarnaast willen we natuurlijk Annica Brummel bedanken. Bedankt voor de kritische kijk, de tijd, het enthousiasme en het meedenken. Erik Janssen heeft ook bijgedragen aan het proces. Bedankt voor het enthousiasme en het meedenken over verschillende meetinstrumenten. Karlijn Koot, het meedenken, het ons in contact brengen met de juiste medewerkers en de feedback heeft ons veel opgeleverd. Bedankt hiervoor. Ten slotte willen we Marjolein Planteijdt bedanken voor de feedback, het beantwoorden van al onze vragen en de aanmoedelingen wanneer het proces even stil stond.

Mede dankzij jullie is het proces van onderzoek doen soepel verlopen.

Iverne Berendsen & Loes Beeren

23 juni 2017

Samenvatting

Participatie. Een veel gehoord begrip van de afgelopen jaren. Iedereen moet mee doen, ongeacht psychische en lichamelijke gezondheid. Om te bewerkstelligen dat ook mensen met ernstige psychiatrische problematiek participeren, zijn veel projecten opgezet. Tandem Welzijn en RIBW Nijmegen en Rivierenland zijn in 2013 een samenwerking gestart waarmee zij willen bereiken dat ook mensen met ernstige psychiatrische problematiek participeren in de wijk. Inclusie is het doel. Het is nu 2017, hoe de samenwerking tussen Tandem en de RIBW door de bewoners van de RIBW te Heseveld wordt ervaren is een vraag die tot nu toe onbeantwoord bleef. Na intensief contact met Annica Brummel (Tandem), Peer van Hoof (Tandem) en Karlijn Koot (RIBW) is besloten dat deze vraag aan de hand van dit onderzoek beantwoord gaat worden.

Aan de hand van literatuur onderzoek, interviews met bewoners van de RIBW te Heseveld en een focusgroep met medewerkers van Tandem en de RIBW is onderzocht wat de werkzame bestanddelen van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW zijn. Hierbij hebben wij ons gericht op het perspectief van de bewoners van de woonvormen van de RIBW te Heseveld. De geïnterviewde respondenten hebben deelgenomen aan de bijeenkomsten en/of activiteiten die zijn voort gekomen uit de samenwerking tussen RIBW en Tandem. Uit de resultaten blijkt dat het merendeel van de bewoners positief is over deze bijeenkomsten en activiteiten. Wel worden tips gegeven over het duidelijk maken van een overstijgend doel, de duidelijkheid en de continuïteit.

Uit het onderzoek is gebleken dat het bieden van een vast stramien, het duidelijk maken van het overstijgend doel, een goede overdracht naar nieuwe collega's die betrokken worden bij de samenwerking, de beschikbare tijd van de Tandem medewerker en het hebben van een duidelijke rolverdeling voor de medewerkers van Tandem en de RIBW helpende bestanddelen zijn voor de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Uit deze conclusie komen verbeterpunten naar voren. Aanbevelingen die aan de hand van de conclusies naar voren zijn gekomen zijn: het creëren van duidelijkheid wat betreft het doel voor de bewoners, het creëren van duidelijkheid wat betreft de rolverdeling van de medewerkers voor de bewoners, het werken volgens de presentiebenadering, het invoeren van vaste contactmomenten en het ontwikkelen van een draaiboek voor nieuwe medewerkers die onderdeel gaan uitmaken van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding onderzoek	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Doelstellingen	9
1.3 Hoofd- en deelvragen.....	9
1.4 Leeswijzer.....	10
2. Theoretisch kader.....	11
2.1 Pilot Sociale contacten in de wijk.....	11
2.2 Participatie in de wijk.....	13
2.3 De inzet van de Capability Approach in dit onderzoek.....	17
2.4 Conclusie theoretische deelvragen.....	22
2.4.1 Deelvraag 1.....	22
2.4.2 Deelvraag 2.....	23
2.4.3 Deelvraag 3.....	24
3. Methode van onderzoek	25
3.1 Onderzoekstype	25
3.2 Instrumenten.....	25
3.2.1 Interviews	25
3.2.2 Kaartenspel Capability list Nussbaum	26
3.2.3 Focusgroep.....	26
3.2.4 Photovoice	26
3.3 Analyse	27
3.4 Onderzoeksomvang.....	28
3.5 Procedure	29
3.6 Betrouwbaarheid.....	30
3.7 Validiteit	31
3.8 Ethische overwegingen.....	32
4. Resultaten.....	33
4.1 Interviews	33
4.1.1 Algemene beleving.....	33
4.1.2 Begeleiding RIBW/Tandem	35
4.1.3 Wensen.....	36
4.1.4 Acties	37

4.1.5 Resultaten netwerk	38
4.1.6 Resultaten wijk.....	39
4.1.7 Resultaten algemeen	40
4.1.8 Reden deelname	40
4.1.9 Psychiatrie	40
4.1.10 Tips samenwerking	41
4.2 Focusgroep.....	42
4.2.1 Wensen omzetten in acties	42
4.2.2 De grens tussen doorvragen en stoppen	43
4.2.3 Randvoorwaarden samenwerking	44
5. Conclusie	48
5.1 Betekenis samenwerking voor bewoners RIBW.....	48
5.2 Helpende factoren voor het wensen omzetten in acties.....	50
5.3 Belemmeringen voor het wensen omzetten in acties	52
5.4 Werkzame bestanddelen samenwerking Tandem en de RIBW	54
5.5 Aanbevelingen.....	56
5.5.1 Duidelijkheid creëren doel samenwerking	56
5.5.2 Duidelijkheid creëren rol Tandem medewerker.....	56
5.5.3 Presentiebenadering	57
5.5.4 Vaste contact momenten	57
5.5.5 Het verdelen van taken wanneer een medewerker wegvalt.....	57
5.6 Sterktes en zwaktes onderzoek.....	58
5.7 Discussie.....	60
Literatuurlijst	64
Bijlagen.....	68
Bijlage I: Opzet interviewvragen	69
Bijlage II: Introductie interviews	73
Bijlage III: Labelschema's interviews	74
Bijlage IV: Opzet focusgroep	78
Bijlage V: Labelschema's focusgroep.....	80
Bijlage VI: Model overeenkomst onderzoeksopdracht.....	82
Bijlage VII: Evaluatieformulier opdrachtgever	83

1. Inleiding onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van dit onderzoek beschreven. Vervolgens worden de korte en lange termijn doelstellingen beschreven en staan de hoofd- en deelvragen opgesteld.

1.1 Aanleiding

Mensen zijn groepsdieren. Zodra een mens qua uiterlijk, huidskleur, gedrag of opvattingen afwijkt van de rest van een groep zijn mensen snel geneigd hen uit te sluiten (Es, 2006). Dit gebeurt ook bij mensen met psychiatrische problematiek. Uit de theorie van Dr. P. Porter (1988) (in Canon, 2013) blijkt dat wij als mens een diepgewortelde psychologische neiging hebben om in wij/zij verhoudingen te denken. Dit labelen, of stigmatiseren, kan sociale uitsluiting, discriminatie en zelfstigmatisering tot gevolg hebben. De verzorgingsstaat wou deze uitsluiting tegen gaan. Mensen waarbij sprake was van uitsluiting werden goed verzorgd en voorzien van een inkomen. De eigen kracht en talenten van deze mensen werden echter niet ingezet. De gevolgen hiervan waren onder andere eenzaamheid en het gevoel van nutteloosheid. De verzorgingsstaat is omgezet in een participatiestaat, met als doel eigen kracht wel te benutten en mensen met een ‘vlekje’ wel mee te laten doen in de maatschappij (Movisie, 2015).

Maar gaat een participatiestaat deze doelen ook volbrengen? Gaat een participatiestaat inclusie tot stand brengen? Voelen mensen met psychiatrische problematiek zich welkom in buurthuizen en buurtcafés? Hebben deze mensen het gevoel dat zij deel kunnen nemen aan de maatschappij?

In 2015 is de transformatie van verzorgingsstaat naar participatiestaat ingezet. Decentralisaties zijn vormgegeven. Het Rijk treedt terug. De gemeente als overheidsinstelling en de burgers hebben meer verantwoordelijkheden gekregen. De overheid is (letterlijk) dichterbij de burger. We gaan van een zorgende overheid naar een overheid die verwacht dat burgers participeren (Veneman & Schoenmaker, 2012).

Daarbij komt dat de afgelopen decennia mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking van grootschalige instituten naar gewone woonwijken zijn verhuisd. Er werd verwacht van deze mensen dat zij hierdoor sneller zouden gaan participeren. Ze zouden als vanzelfsprekend buurtbewoners tegenkomen en mee kunnen doen aan bijvoorbeeld een burendag. Dit bleek echter niet het geval. Ook mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking die in een woonwijk wonen hebben een klein sociaal netwerk en participeren nauwelijks in de wijk (Movisie, 2015). De participatiestaat en de decentralisaties zouden hier verandering in moeten brengen. Inclusie is een veelgehoord begrip sinds de participatiestaat zijn intrede heeft gedaan. Ook mensen met een beperking zouden mee moeten kunnen doen in de maatschappij. Een inclusieve samenleving is een ideaalbeeld dat veel gemeenten, GGZ-instellingen en burgers hebben.

Inclusie houdt in dat iedere burger kan deelnemen aan alle facetten van de samenleving op de manier waarop het voor de burger gewenst is. Burgers worden hierin ondersteund om hun ‘eigen kracht’ aan te spreken (Bolsenbroek & Houten, 2010). In een inclusieve samenleving is het van belang dat de mogelijkheden, talenten en eigen regie van de mens centraal staan (Gemeente Enschede, 2016). Om inclusie te bereiken is het van belang dat burgers

participeren in de wijk. *“Niet voor iedereen is aansluiting in de wijk vanzelfsprekend. Voor veel mensen is de drempel al vrij hoog om het huis uit te komen, laat staan zich te verenigen in buurtclubjes of andere wijkinitiatieven. Het gaat daarbij onder meer om mensen met een psychische of psychiatrische achtergrond, die zelfstandig of begeleid wonen in de wijk.”* (Karbouniaris & TUK, 2014, p.1). Een participatiesamenleving zou kunnen bijdragen aan een inclusieve samenleving. Een volledig inclusieve samenleving is echter een ideaalbeeld waarbij de lat erg hoog ligt. Naar een inclusieve samenleving zou met kleine stappen toegewerkt moeten worden.

Zo’n stap is dat gemeenten een toegankelijke voorziening als basisvoorwaarde organiseren (Sprinkhuizen & Scholte, 2012). De gemeente Nijmegen doet dit in samenwerking met welzijnsorganisatie Tandem door vrijwilligers en professionals bij elkaar te brengen in bijvoorbeeld de wijk, op straat en achter de voordeur. Zij leren en werken hier samen over en aan inclusie. De waarden die Tandem verbindt zijn de 6 V’s: Vakmanschap, Vrijheid, Verbindend, Vooruitstrevend, Vindingrijk en Vertrouwen (Tandem Welzijn, z.j.). Deze waarden zijn geïnspireerd op de Capabilities Approach. *“De Capability Approach stelt de menselijke waardigheid centraal en verdedigt het idee van de menselijke keuzevrijheid.”* (Bokseveld, 2011, p.1). De 6 V’s en de visie en missie: ‘Hart voor de wijk, Gezicht in de buurt’ vormen de basis voor Tandem-identiteit (Tandem Welzijn, z.j.).

Eén van de projecten van Tandem om inclusie in de wijk te bevorderen is de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’. Om sociale inclusie te bewerkstelligen is participatie van burgers erg belangrijk. Dit is een samenwerking tussen de RIBW Nijmegen & Rivierenland en Tandem waarbij de participatie van bewoners van de woongroepen van de RIBW wordt gestimuleerd. Het doel van deze Pilot is de bewoners tot participatie te verleiden.

Er moest worden ontdekt hoe mensen woonachtig in een woonvorm van de RIBW deel konden nemen aan de participatiestaat. Deze Pilot is uitgevoerd op verschillende locaties van de RIBW, bijvoorbeeld op de Jasmijnstraat en de Wolfkuilseweg in de wijk Heseveld.

Tijdens het uitvoeren van de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ zijn verschillende werkvormen ingezet om de doelen te bereiken. Voorbeelden hiervan zijn: het ganzenbordspel, het sociogram en de methodiek een sterk sociaal netwerk. Deze werkvormen hebben de bewoners geprikkeld om hun vraag, wens of behoefte te uiten. Echter bleek dat het wensen omzetten in acties erg lastig was voor de bewoners (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

De Pilot is in Heseveld afgesloten met de motivatie om de bewoners van de woongroepen te blijven stimuleren tot participatie en door te gaan op dezelfde weg als met de Pilot was ingeslagen. Dit bleek echter lastig door bijvoorbeeld het gebrek aan tijd. Zowel medewerkers van Tandem als medewerkers van de RIBW geven aan niet genoeg bezig te zijn geweest met de participatie van de bewoners na afsluiting van de Pilot. De medewerkers zouden graag actiever bezig zijn met het laten participeren van de bewoners. Ook heeft er nog geen evaluatie plaatsgevonden onder de bewoners die hebben deelgenomen aan de Pilot in Heseveld. Het is niet duidelijk wat de Pilot heeft opgeleverd voor de bewoners vanuit het perspectief van de bewoners zelf. Voelen de bewoners van de woongroepen in Heseveld zich vrijer om een praatje te maken met een buurtbewoner? Gaan zij sneller naar buiten? Het is ook niet duidelijk wat helpend is geweest voor de bewoners om hun wensen om te zetten in

acties en wat hierin belemmerende factoren waren. Hebben de bewoners tips voor de medewerkers? Dit zijn onderwerpen die worden behandeld in dit onderzoek.

1.2 Doelstellingen

In deze paragraaf staan de korte termijn en de lange termijn doelstelling omschreven. De korte termijn doelstelling is de doelstelling van het onderzoek en de lange termijn doelstelling is het doel wat de opdrachtgever met het onderzoek wil bereiken.

Korte termijn

In kaart brengen wat samenwerking tussen Tandem en de RIBW opgeleverd voor de participatie in de wijk van de bewoners van de woongroepen Jasmijnstraat, Wolfkuilseweg en Joubertstraat van de RIBW te Nijmegen Heseveld.

Lange termijn

Tandem en RIBW willen aanbevelingen waarmee zij hun werkwijze kunnen verbeteren zodat de bewoners van de groepen van de RIBW beter kunnen participeren in de wijk.

1.3 Hoofd- en deelvragen

In deze paragraaf worden de hoofd- en deelvragen beschreven. Er is onderscheid gemaakt tussen theoretische en praktische deelvragen. De theoretische deelvragen worden in het beantwoord in hoofdstuk twee. De praktische deelvragen worden beantwoord in hoofdstuk vijf.

Onderzoeksvraag

Welke werkzame bestanddelen van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW komen naar voren vanuit het perspectief van bewoners van de woongroepen RIBW in Heseveld en van de professionals van Tandem en de RIBW ten aanzien van participatie?

Deelvragen

Theoretisch:

- Wat houdt de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ in?
- Wat houdt participatie in de wijk in voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek?
- Wat houdt de Capability Approach in en hoe wordt deze ingezet in dit onderzoek?

Praktisch:

- Welke rol heeft het deelnemen aan de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking gespeeld voor de bewoners van de woongroepen RIBW in Heseveld volgens de bewoners en de professionals.
- Wat is helpend voor de bewoners van de Jasmijnstraat, de Wolfkuilseweg en de Joubertstraat om wensen om te zetten in acties?

- Wat zijn belemmeringen voor de bewoners van de Jasmijnstraat, de Wolfkuilseweg en de Joubertstraat om wensen om te zetten in acties?

1.4 Leeswijzer

Het bachelorrappport is opgedeeld in vijf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk bevat de aanleiding van dit onderzoek, de doelstelling, de hoofdvraag en de theoretische en praktische deelvragen. Het tweede hoofdstuk bevat het theoretisch kader waarin antwoord wordt gegeven op de theoretische deelvragen. Dit wordt gedaan aan de hand van literatuur.

In hoofdstuk drie wordt de methode van onderzoek beschreven. Het onderzoekstype, de onderzoeksinstrumenten, de analyse, de procedure, de onderzoeksomvang, de betrouwbaarheid en de validiteit maken hier onderdeel van uit.

Hoofdstuk vier bevat de resultaten van de interviews en de focusgroep. De conclusies van het onderzoek worden beschreven in hoofdstuk vijf. In de conclusie wordt antwoord gegeven op de praktische deelvragen en op de hoofdvraag. Dit wordt gedaan aan de hand van het theoretisch kader en de resultaten van het onderzoek. In hoofdstuk vijf staan ook een sterke - zwakte analyse en de discussie.

Voorafgaand aan deze hoofdstukken wordt een samenvatting met hierin de hoofdlijnen van het onderzoek beschreven.

In de bijlagen staan de opzet van de interviewvragen, de introductie van de interviews, het labelschema van de interviews, de opzet van de focusgroep, het labelschema van de focusgroep, het evaluatieformulier van de opdrachtgever en de modelovereenkomst van de onderzoeksopdracht.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de theoretische deelvragen. Er wordt per deelvraag informatie gegeven om uiteindelijk tot een conclusie te komen per deelvraag in de laatste paragraaf.

2.1 Pilot Sociale contacten in de wijk

De Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ is in 2012 opgezet door welzijnsorganisatie Tandem en de RIBW Nijmegen & Rivierenland. De samenwerking is erop gericht om bewoners van de beschermde woonvormen van de RIBW te stimuleren en te activeren om deel te nemen aan de participatiesamenleving.

De samenwerking is tot stand gekomen doordat Tandem zich na de transitie in het sociale domein genoodzaakt voelde om haar beleid inzake kwetsbare groepen te herformuleren.

Tandem ervaart in de praktijk dat zogenaamde ‘Wmo groepen’ zich moeizaam participeren. Dit geldt op verschillende maatschappelijke terreinen, maar ook in kleiner verband.

Tandem beschrijft dat veel van deze zogenaamde ‘Wmo groepen’ een beperkt sociaal netwerk of vangnet hebben, hetgeen hun kwetsbaarheid vergroot. Het is moeilijk om hen te activeren omdat het vaak gepaard gaat met (dag) structuur veranderingen (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

Ook lag bij de RIBW de opdracht om meer wijkgericht te gaan werken. De directies van beide instellingen hebben vervolgens het startsein gegeven om samen te werken, deze samenwerking wordt vormgegeven in een Pilot. De Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ is gestart in november 2012 binnen de woonvoorzieningen in de wijk Heseveld en in de wijk Grootstal (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

De hedendaagse participatiesamenleving stelt hoge eisen aan de zelfredzaamheid van de burger. Niet alle burgers, waaronder de zogenaamde ‘Wmo groepen’, zijn onder alle omstandigheden er toe in staat zelfredzaam te zijn (WRR, 2017).

De WRR (2017) beschrijft dat er een groot verschil bestaat tussen wat verwacht wordt van de burgers en wat zij daadwerkelijk kunnen. Dit is niet alleen omdat hun kennis of intelligentie tekortschiet, maar omdat een beroep wordt gedaan op allerlei andere mentale vermogens. Zoals het vermogen om in actie te komen, een doel stellen, volhouden en om kunnen gaan met tegenslag en verleidingen. Tandem probeert door het inzetten van de Pilot ‘sociale contacten de wijk’ deze ‘Wmo groepen’ te ondersteunen in het stellen van hun doelen en te ondersteunen in het uitvoeren van de daarbij behorende acties (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.). *“Tandem probeert verbindingen te leggen in de wijk waardoor er meer sprake is van een “inclusieve samenleving”.*” (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j., p.1).

Vooraf aan de Pilot is een gezamenlijke doelstelling geformuleerd:

“Het gaat erom om cliënten van de RIBW tot participatie te verleiden. Alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of activiteiten ondernemen is eigenlijk al een resultaat. Meerwaarde is dat we onderzoeken wat kan en wat niet kan.” (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j., p.2).

Om dit doel te bereiken heeft Tandem een eerste opzet gemaakt van de werkwijze en het programma. De Pilot is gestart met drie groepsbijeenkomsten. Deze groepsbijeenkomsten zijn erop gericht om wensen en vragen van bewoners in kaart te brengen (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

Om tot een juiste werkvorm te komen en om de wensen van de bewoners in kaart te brengen zijn verschillende spellen en interventies ingezet:

- Het ganzenbord spel ‘gewoon mee doen’: het ganzenbord spel is een methode om op een spelende wijze door middel van vragen kennis te maken met de bewoners en wensen bespreekbaar te maken.
- Een sociale kaart: om deel te kunnen nemen aan activiteiten en voorzieningen is het van belang om zichtbaar te maken wat allemaal te doen is in de wijk. Op een sociale kaart wordt bijvoorbeeld geïnventariseerd welke sportverenigingen actief zijn in de wijk en welke wijkaccommodaties er zijn (Brummel & van Wel, z.j.).
- Een sterk sociaal netwerk, een handleiding voor vrijwilligers: de eerste stappen en werkbladen van de handleiding ‘een sterk sociaal’ zijn ingezet.
- Sociogram: een sociogram is een grafische weergave van onderlinge relaties (Kerpel, 2014). Door middel van een sociogram kan in kaart worden gebracht welke verbindingen de bewoner met wie heeft en of hier eventueel nog wensen in zijn.
- Het ‘wat mensen wensen’ spel: *“Met Wat Mensen Wensen kun je op een speelse, maar gestructureerde manier leefsituaties met cliënten bespreken, hen helpen wensen te ontdekken, te verwoorden en ze stimuleren die te realiseren.”* (Edubooks, z.j.).

Ook de volgende activiteiten maken deel uit van de werkwijze en van het hedendaagse programma:

- Een wijkexcursie
- Gezamenlijke actie met wijkraad/wijkvrijwilligers
- Individuele matching
- Verbinding met wijkactiviteiten
- Huisbezoeken en koffiemomenten

Als de wensen en vragen in kaart gebracht zijn, wordt in kaart gebracht wat de vervolgstappen zouden moeten zijn. Per individu wordt gekeken hoe de wensen omgezet kunnen worden in acties, dit wordt gedaan met ondersteuning van zowel de RIBW als de Tandem. Tussen de groepsbijeenkomsten in vinden evaluaties plaats en worden de plannen voor volgende bijeenkomsten met elkaar afgestemd. De trajecten op de verschillende wooncomplexen kennen hun eigen dynamiek. Naast de groepsbijeenkomsten worden ook huiswerkopdrachten meegegeven, deze kunnen gemaakt worden met behulp van de medewerkers van de RIBW (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

Om tot een optimale samenwerking te komen is tussen de RIBW en Tandem een rolverdeling opgesteld. Tandem is er vooral voor het groepsproces en het inventariseren van de wensen en behoeftes van de deelnemers. Tandem versterkt en ondersteunt de burger in zijn eigen kracht, anderzijds proberen ze ook een verbinding met de wijk tot stand te brengen. De rol van de RIBW is vooral gericht op het verbinden van het groepsproces aan het

individuele proces. Kortom: het individueel begeleiden, motiveren en activeren tussen de groepsbijeenkomsten in en het verbreden binnen de eigen organisatie (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

2.2 Participatie in de wijk

De participatiesamenleving is een samenleving waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving, de (landelijke) overheid zal hierin minder actief zijn (Movisie, 2015). Relaties aangaan, wonen in de wijk, deelnemen aan het verenigingsleven, een opleiding volgen, naar het buurthuis gaan en werken zijn belangrijke onderdelen van participatie (Zorginstituut Nederland, 2016).

Mensen 'participeren' als zij deze maatschappelijke rollen vervullen en deelnemen aan de samenleving (Van Weeghel, 2010). Het deelnemen aan de samenleving oftewel maatschappelijk participeren, kan tot een grote sociale cohesie leiden. Een grotere sociale cohesie kan weer leiden tot een groter gevoel van veiligheid, een minder actieve rol van hulpverleners en een grote onderlinge betrokkenheid van de burgers op elkaar (Kwekkeboom & Weert, 2008).

Voor mensen met ernstige psychische problemen is het vervullen van maatschappelijke rollen niet altijd vanzelfsprekend. *“Op jaarbasis hebben in Nederland naar schatting 1,8 miljoen volwassenen (18-64 jaar) te kampen met psychische klachten”* (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014, p.17). Bij meer dan de helft van deze mensen zijn de klachten relatief van korte duur. Dit betekent ook dat de psychische klachten een minder grote invloed hebben op het dagelijks functioneren. Toch is er ook een groep mensen waarbij de problemen (dreigen) chronische vormen aan te nemen. De psychische klachten van deze mensen gaan vaak samen met uiteenlopende problemen op verschillende levensdomeinen (lichamelijke gesteldheid, sociaal en maatschappelijk functioneren) (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014).

Hoof, Erp, Boumans & Muusse (2014) beschrijven dat er naar schatting 280.000 mensen zijn met een ernstige psychische aandoening. Volgens hen kun je spreken van een ernstige psychische aandoening als men de voorafgaande vijf jaren tenminste enkele jaren te maken heeft gehad met psychische klachten die samen gaan met ernstige beperkingen in het maatschappelijke en/of sociaal functioneren.

Het deelnemingspercentage van mensen met een ernstige psychische aandoening is over het algemeen laag. *“Naar schatting 25 tot 50 % van de betrokkenen heeft een onbetaalde baan (doorgaans één of twee dagen per week). Circa 10 tot 20 % heeft een betaalde baan.”* (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014, p.18). Een ruime meerderheid geeft aan last te hebben van eenzaamheid, een kwart voelt zich meestal of vrijwel altijd eenzaam (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014).

Van Weeghel (2010) beschrijft verschillende oorzaken voor het feit dat mensen met een ernstige psychische aandoening moeite hebben met het vervullen van maatschappelijke rollen en kampen met eenzaamheid:

- Symptomen (zoals achterdocht of affectvlakheid) kunnen de verwachtingen in het sociale verkeer danig verstoren;
 - *Door beperkingen in sociaal-cognitieve vaardigheden hebben velen moeite het gedrag van de ander te begrijpen of te beïnvloeden;*
 - *Er is sprake van gemiste mogelijkheden vanwege een verstoorde biografie; wegens ziekte en opnamen is er geen gelegenheid geweest een leven op te bouwen;*
 - *Financiële belemmeringen; mensen met ernstig psychische aandoeningen hebben een gemiddeld laag inkomen;*
 - *Gemis aan moedgevende contacten met patiënten die verder zijn in hun herstel;*
 - *Stigmatisering en discriminatie worden ervaren in de omgang met andere burgers.*
- (Van Weeghel, 2010, p.1).

Van Weeghel (2010) beschrijft dat niet alle burgers vanzelfsprekend mensen met een ernstige psychische aandoening toelaten in hun leefwereld. Voor mensen met een psychische aandoening is dit een grote barrière voor maatschappelijke participatie. Ook is voor hen stigmatisering een dagelijkse bron van zorg. In vergelijking met leeftijdsgenoten blijkt dat stigmatisering een belangrijke rol speelt voor structurele sociale achterstand van mensen met een ernstige psychiatrische aandoening (Van Weeghel, z.j.). Door de psychiatrische klachten en door het stigma dat men ervaart lopen ze structurele achterstanden op met betrekking tot sociale contacten, werken, wonen en andere sociale bezigheden. Mede door stigmatisering ervaart de helft van de personen met een psychische aandoening een drempel bij het deelnemen aan de maatschappij (Van Weeghel, z.j.). *“Sociale afwijzing wordt breed ervaren, met als gevolg dat mensen met (ernstige) psychische aandoeningen de neiging hebben om steeds minder te ondernemen (geanticipeerde discriminatie).”* (Van Weeghel, z.j. p.1). Zelfstigma versterkt dit effect, mensen met een ernstige psychiatrische aandoening zoeken minder snel naar werk, vriendschappen of andere activiteiten uit angst te worden afgewezen. Biezen (2013) beschrijft dat zelfstigmatisering, dat leidt tot sociale en maatschappelijke uitsluiting, vaak nog meer lijden kan veroorzaken dan de aandoening zelf.

Een combinatie van de bovengenoemde factoren kunnen eraan bijdragen dat men terecht komt in een sociaal isolement en geen perspectief meer zien. Dit alles kan er toe leiden dat men tot een ‘tot stilstaand’ leven komt (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014).

Hoof, Erp, Boumans & Muusse (2014) beschrijven dat ook de volgende factoren hier invloed op kunnen hebben: een laag zelfvertrouwen, klein sociaal netwerk, laag zelfbeeld, gemis van gevoelens van saamhorigheid en ‘zingeving’. Ook ervaart men vaak onmacht om controle terug te krijgen op zijn of haar eigen leven en om de ‘ontwikkeling’ te stoppen.

“Daarbij versmalt ook de eigen identiteit steeds meer tot enkel die van psychiatrische patiënt.” (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014, p.19).

Movisie (z.j.) geeft aan dat participeren en het meedoen aan de samenleving voor iedereen belangrijk is. Als men participeert, kan het sociaal vangnet van de bewoner vergroot worden. Het vergroten van het sociale vangnet kan tot gevolg hebben dat men minder vatbaar is voor stress, stabiel in het leven kan staan en voldoende ondersteuning ervaart (Mensensamenleving, z.j.). *“Een sociaal netwerk zorgt mede voor het bepalen van je*

identiteit en je kan er op terugvallen als er problemen zijn of om kansen te krijgen in de maatschappij.” (Mensensamenleving, z.j. p.1). Naast het vergroten van het sociale vangnet, kan door participatie eenzaamheid worden teruggedrongen. Zoals benoemd is eenzaamheid een veel voorkomend probleem bij mensen met een ernstig psychiatrische aandoening. Uit onderzoek blijkt dat eenzaamheid kan leiden tot depressie en dat verbanden gevonden zijn tussen eenzaamheid en (poging tot) suïcide (Volksgezondheidszorg, z.j.). Ook kan participatie bijdragen aan het vergroten van keuzevrijheid voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening. Doordat meer opties en mogelijkheden worden aangedragen wat betreft het vergroten van sociaal netwerk, sociale bijeenkomsten en wijkactiviteiten kan men zelf invulling geven hoe zij hun leven willen vormgeven. Daarnaast kan enige vorm van vrijwilligerswerk (arbeidsparticipatie) structuur, sociale contacten en waardering bieden (Bergmans, z.j.). *“Net zoals voor bijna iedereen geldt, is werk ook voor veel mensen met ernstige psychische aandoeningen een belangrijke voorwaarde om ‘mee te kunnen doen’ in de samenleving.”* (Bergmans, z.j., p.1). Door (vrijwilligers)werk te doen ervaart men een gevoel van zingeving, eigenwaarde en erkenning. Dit kan leiden tot meer zelfstandigheid en onafhankelijkheid (Bergmans, z.j.).

Het is belangrijk om vast te stellen dat, ondanks de verschillende factoren/belemmeringen, mensen met een ernstige psychiatrische beperking behoefte hebben aan een zinvol, actief en sociaal leven. Soms lijken deze behoeftes onzichtbaar of onbereikbaar geworden, toch hebben in alle gevallen wensen van mensen met een psychische aandoening te maken met universele thema's zoals; worden erkend als een volwaardig persoon, acceptatie, persoonlijke relaties, een sociaal netwerk en het actief zijn in vrijetijdsbesteding, werk, onderwijs of andere sociale bijeenkomsten. Mensen met een ernstige psychische aandoening hebben, logischerwijs, dezelfde levenswensen en behoeftes als mensen zonder een psychische aandoening (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014).

Binnen het sociaal domein richt Tandem zich hoofdzakelijk op vrije tijdsbesteding, wonen en werken. Vanuit hier leggen zij verbinding met een aantal andere domeinen zoals onderwijs, arbeid, sport en zorg (Tandem Welzijn, 2014). De domeinen waar Tandem zich hoofdzakelijk op richt en waar zij verbindingen leggen met andere domeinen sluiten goed aan bij universele wensen die (ook) mensen met een psychiatrische aandoening hebben.

Aansluiting vinden en participeren in de wijk is dus niet voor iedereen vanzelfsprekend. Voor veel mensen is een stap buiten de deur zetten al een hoge drempel, laat staan aansluiting zoeken binnen het verenigingsleven of wijkactiviteiten (Karbouniaris & Tuk, 2014).

Ronald Cominada, manager RIBW Nijmegen-West, beschrijft in het eindrapport van de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ dat alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of het ondernemen van dingen eigenlijk al een resultaat is voor de doelgroep die woonachtig is op de wooncomplexen van de RIBW (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

Om tot participatie in de wijk te komen moet dus in kleine stappen gedacht worden. Dit zie je ook terug in de algemene doelstelling die zowel door de Tandem als door de RIBW is opgesteld.

“Het gaat erom om cliënten van de RIBW tot participatie te verleiden. Alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of activiteiten ondernemen is eigenlijk al een resultaat.

Meerwaarde is dat we onderzoeken wat kan en wat niet kan.” (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j., p.5).

De RIBW Nijmegen & Rivierenland werkt volgens de Rehabilitatie methode en met kwartiermakers. Deze beide invalshoeken zorgen voor een betere maatschappelijke vangnet en tot participatie van de cliënten (RIBW Nijmegen & Rivierenland, z.j.).

Volgens de RIBW is rehabilitatie verbonden met verschillende levensdomeinen zoals; werk en dagbesteding, lichamelijke gezondheid, zingeving, wonen, leren, recreëren, financiën, sociaal welbevinden en psychische gezondheid. Zowel de RIBW als Tandem streven ernaar, door middel van o.a. kwartiermakers, de bewoners zich burger te laten voelen in de maatschappij en ze zo goed mogelijk te laten functioneren in een goed maatschappelijk klimaat. *“De samenleving biedt mensen met een psychiatrische achtergrond niet al te veel kans op sociale integratie en maatschappelijke participatie”* (Kwartiermaken, z.j. p.1). Bij sociale integratie draait het om het gevoel onderdeel te zijn van een community, de mate van harmonie tussen personen en groepen (EJS, z.j.). Bij maatschappelijke participatie draait het om het actief mee doen in de samenleving (Loketgezondleven, z.j.). Kwartiermaken staat voor de poging om juist tot sociale integratie en maatschappelijke participatie te komen. Ook proberen zij het maatschappelijke klimaat te bevorderen zodat er meer mogelijkheden ontstaan om erbij te horen en mee te doen (Kwartiermaken, z.j.). Door o.a. het inzetten van kwartiermakers streven beide organisaties ernaar om het maatschappelijk steunsysteem van de bewoners te vergroten, het vergroten van het maatschappelijke steunsysteem kan weer leiden tot meer mogelijkheden tot herstel. De RIBW geeft aan dat hiervoor ook nodig is dat de omgeving meer betrokken is bij de bewoner en hun aandoening (RIBW Nijmegen & Rivierenland, z.j.).

De RIBW probeert de begeleiding zo dicht mogelijk bij de cliënt te organiseren (RIBW Nijmegen & Rivierenland, z.j.). Tandem ontwikkelt activiteiten die aansluiten op de vraag van de bewoners (Tandem Welzijn, z.j.). Hoe deze begeleiding en de activiteiten eruit zien en op welke levensdomeinen de bewoners participeren zal per cliënt verschillend zijn.

Om tot participatie te komen zijn door Tandem verschillende aanpakken ontwikkeld. Zoals de aanpak ‘gewoon meedoen in je eigen wijk’. De aanpak ‘gewoon mee doen in je eigen wijk’ heeft als doel participatie en integratie tussen mensen met en zonder beperking te bevorderen. Ook in deze aanpak is gekozen voor kwartiermaken, waarbij de omgeving wordt voorbereid op participatie van mensen uit de doelgroep (Brummel & Van Wel, 2012). Zoals beschreven is stigmatisering een dagelijkse bron van zorg voor mensen met een ernstige psychiatrische beperking (Van Weeghel, 2010). Door de omgeving voor te bereiden op participatie kan stigmatisering terug worden gedrongen. Dit kan leiden tot meer participatie in de wijk.

De RIBW Nijmegen & Rivierenland beschrijft dat herstellen is wat mensen zelf doen, om het herstelproces te bevorderen kan door de hulpverleners de rehabilitatie methode worden ingezet (RIBW Nijmegen & Rivierenland, z.j.). Herstel is nadrukkelijk iets ander dan genezing. *“Als we heb hebben over herstel dan bedoelen we herstel op het gebied van activiteiten en participatie in de maatschappij.”* (Participatie en Herstel, 2017). Hoof, Erp, Boumans & Muusse (2014) beschrijven dat uit 97 onderzoeken die zijn gedaan

naar het herstelproces een aantal algemene factoren naar voren komen die te maken hebben met dit proces:

- *Hernieuwde betekenisgeving aan de eigen psychische klachten en het eigen levensverhaal;*
- *Hervinden van eigen, persoonlijke identiteit;*
- *Hervinden van verbondenheid met anderen;*
- *Hervinden van perspectief en hoop;*
- *Hervinden van grip op eigen leven;* (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014, p. 20).

Herstel staat dus niet voor genezing in medische zin, maar vooral voor het weer controle en grip krijgen op je eigen leven, ondanks psychische klachten. De aandacht gaat uit naar de persoon als burger, niet de persoon als patiënt. Het verloop van het levensverhaal van de cliënt gaat vaak met ups en downs. Periodes van terugval en herstel kunnen elkaar afwisselen (Kanteling Wmo; Iedereen doet mee, z.j.). Mede hierdoor zal het werkelijk participeren en het vervullen van maatschappelijke rollen een lange weg zijn.

2.3 De inzet van de Capability Approach in dit onderzoek

Tandem verbindt zich met zes waarden. Ze noemen deze ook wel de zes V's. De zes V's zijn richting gevend voor het handelen van iedereen die bij Tandem werkt. De Zes V's luiden: vakmanschap, vrijheid, verbindend, vooruitstrevend, vertrouwen en vindingrijk. Deze zes V's laten zien dat de betekenisvolle relatie tussen bewoner en de professionals van Tandem centraal staat in de wijken van Nijmegen (Tandem Welzijn, z.j.). De zes V's hebben allemaal een eigen toelichting (Tandem Welzijn, z.j. p.1):

1. **Vakmanschap:** *We streven vanuit een innerlijke motivatie naar kwaliteit, waarbij we onszelf, onze vakkennis, vaardigheden en aandacht investeren. We werken plan- en projectmatig aan onze professionaliteit op basis van heldere methodes en concrete doelen die aansluiten op de vraag van bewoners in de wijk.*
2. **Vrijheid:** *Wij zijn er waar bewoners geen kansen zien, geen vrijheid voelen of hebben om te kunnen kiezen wie ze willen zijn en wat ze willen doen. we streven naar een wereld waarin iedereen die (keuze)vrijheid wel heeft.*
3. **Verbindend:** *We zoeken altijd de samenwerking met anderen en verbinden individuele en collectieve behoeften van bewoners aan algemene voorzieningen, groepsaanbod en informele ondersteuning.*
4. **Vooruitstrevend:** *Wij zijn een lerend netwerk en innovatief kennispunt dat openstaat voor alles wat ons in staat stelt ons werk nog beter te doen. daarbij worden de laatste innovaties op het gebied van welzijn ingezet en wordt continu gewerkt aan de verbetering van de relatie tussen bewoners en professionals.*
5. **Vertrouwen:** *We geven vertrouwen aan bewoners en werken op basis van vertrouwen met elkaar en anderen. Daarbij werken we vanuit aandacht voor de persoon, met positieve open houding en zonder te oordelen.*
6. **Vindingrijk:** *We zoeken naar creatieve oplossingen voor problemen die we signaleren en spelen daar proactief op in. Als creatieve verbinder en netwerker maken we snel mooie matches van partijen, mensen en mogelijkheden.*

De zes V's (en de visie en werkwijze van Tandem) hebben een duidelijke verbinding met de Capability Approach (CA). In onderstaande alinea's wordt een beeld geschetst van de CA. Dit wordt gekoppeld aan de zes V's van Tandem. Vervolgens wordt in gegaan op hoe de CA ingezet wordt bij dit onderzoek.

De CA is in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw ontwikkeld door Martha Nussbaum en Amartya Sen. De CA werd ontwikkeld als alternatief voor ontwikkelingsmodellen waarin economische groei centraal staat. Het menselijk welzijn in het denken over ontwikkeling staat centraal in de CA (Blok & Braber, 2015). Het boek dat Martha Nussbaum in 2012 heeft geschreven, genaamd Mogelijkheden scheppen, opent als volgt:

“Overal ter wereld doen mensen verwoed hun best om een leven op te bouwen dat overeenstemt met hun menselijke waardigheid. Nationale leiders richten hun aandacht vaak uitsluitend op nationale economische groei, maar de bevolking streeft iets anders na: een zinvol leven voor zichzelf. Een stijging van het bbp heeft niet altijd veel verschil gemaakt voor de levenskwaliteit van mensen, en berichten over nationale welvaart zullen waarschijnlijk geen troost vormen voor degenen wier bestaan wordt getekend door ongelijkheid en gebrek.

Zulke mensen hebben behoefte aan theoretische benaderingen die hen kunnen helpen bij hun strijd, of die door de aandacht op hun lot te richten in ieder geval kunnen aanzetten tot openbaar debat; wat ze niet nodig hebben, zijn benaderingen die hun worstelingen verborgen houden of discussie en kritiek onderdrukken.” (Nussbaum, 2012, p.15).

De opening van het boek geeft weer wat het doel van de Capability Approach is. Nussbaum definieert de Capability Approach als een poging tot een comparatieve inschatting van levenskwaliteit en tot het theoretiseren over fundamentele sociale rechtvaardigheid. De CA beschouwt elke persoon als een doel op zich. Er wordt niet alleen naar de samenleving als geheel gekeken, maar naar elke persoon apart (Nussbaum, 2012). De benadering spoort aan het overheidsbeleid de levenskwaliteit van alle mensen te verbeteren.

“De benadering richt zich op de keuze of vrijheid, en stelt dat het cruciale goed dat samenlevingen voor hun bevolking dienen te bevorderen, bestaat uit een reekansen, of substantiële vrijheden, waarvan mensen vervolgens in hun handelen al dan niet gebruik kunnen maken: de keuze daartoe is aan hen.” (Nussbaum, 2012, p.38).

De CA kent zeven kernbegrippen:

- Human development: Menselijke ontwikkeling. Dit begrip wordt gekenmerkt door de vrijheid om de keuze te hebben tot het leiden van het leven dat mensen willen leiden (Braber, 2015).
- Freedom: Vrijheid. De mogelijkheden en middelen om eigen talenten en vermogens waar te maken (Braber, 2015). Dit verwijst naar positieve vrijheid. Sen maakt een onderscheid tussen vijf verschillende soorten vrijheden: politieke vrijheden en burgerrechten, economische faciliteiten, sociale mogelijkheden, transparantie/garantie van openheid en bescherming en veiligheid. Eén van de zes V's van Tandem is Vrijheid. Dit is sterk gerelateerd aan het kernbegrip Freedom.

- Capabilities: *“Het kernbegrip waarnaar het model is vernoemd, betreft de reële mogelijkheden die mensen hebben om het leven te leiden dat ze graag willen leiden, met andere woorden, de vrijheid om te kiezen uit de verschillende manieren waarop mensen hun leven willen vormgeven. Het gaat over verschillende combinaties van functies die iemand kan realiseren en die de persoonlijke vrijheid uitdrukken om het ene, of het andere leven te leiden.”* (Braber, 2015, p.11)
- Functionings: Functies. De verschillende zaken die een persoon wil zijn en doen. Ook wel de beings en de doings. Het gaat om activiteiten, situaties of toestanden die spontaan worden erkend als belangrijk door mensen en daarom nastrevenswaardig zijn. Dit kernbegrip is terug te vinden in de V ‘Vindingrijk’ van Tandem. Tandem stimuleert personen te zijn wie ze willen zijn en wat ze willen doen, door creatieve oplossingen te verzinnen voor problemen en matches te maken van partijen, mensen en mogelijkheden. Daarnaast komt dit kernbegrip terug in de V ‘Vertrouwen’. Mensen worden gestimuleerd te zijn wie ze willen zijn door vertrouwen in anderen en in zichzelf. Tandem stimuleert dit door aandacht te hebben voor de persoon.
- Human agency: Menselijk handelen. De mogelijkheden en macht van de mens om collectieve of individuele doelen na te streven en verandering tot stand te brengen.
- Commodities / resources: Diensten, goederen en middelen die van belang zijn om bepaalde functies waar te kunnen maken.
- Conversion factors: De ontzettingsfactoren zijn belangrijk in de CA (Braber, 2015). *“Mensen moeten in staat zijn (capabel) om in hun leven keuzes te kunnen maken voor zaken die voor hen belangrijk zijn (functies). Het is van belang dat ze daarvoor de hulpmiddelen die ze tot hun beschikking hebben effectief kunnen inzetten. Een effectieve inzet van middelen hangt af van de zogenaamde conversion factors. Deze omzettingfactoren zijn factoren die belemmerend of faciliterend kunnen werken voor het bereiken van de gewenste resultaten en verwijzen naar de persoonlijke en sociale context van het handelen van mensen.”* (Braber, 2015, p.12). Dit sluit aan bij de werkwijze van Tandem. Tandem investeert in keuzemogelijkheden voor alle burgers om een menswaardig leven te leiden. Tandem gaat er vanuit dat alle mensen gelijke mogelijkheden hebben om deel te nemen aan de samenleving (Tandem Welzijn, z.j.).

Bovenstaande begrippen staan centraal in de CA. Ook in de Capability List van Nussbaum komen deze begrippen terug. Nussbaum heeft een lijst gemaakt met tien essentiële Capabilities die volgens haar de kern vormen van ieder leven. Deze Capability List heeft zij opgesteld aan de van de uitgangspunten van de CA. Tandem denkt als volgt over de Capability List: *“De lijst van Nussbaum is integraal, elke mogelijkheid is even waardevol. Hoewel Tandem niet op alle mogelijkheden direct invloed heeft, is het wel van belang om bij alle werkzaamheden na te gaan welke invloed ze hebben op de mogelijkheden.”* (Tandem Welzijn, z.j., p.1).

De tien Capabilities die Nussbaum heeft opgesteld zijn (Nussbaum, 2012):

1. **Leven:** In staat zijn om een menselijk leven van normale duur tot het einde toe te leiden, om niet voortijdig te sterven voordat het je tijd is of voordat je leven zo gereduceerd is dat het niet meer de moeite waard is om geleefd te worden.
2. **Lichamelijke gezondheid:** In staat zijn om een goede gezondheid te hebben, inclusief gezondheid met betrekking tot voorplanting. In staat zijn geschikt voedsel en onderdak te werven.
3. **Lichamelijke onschendbaarheid:** In staat zijn je vrijelijk van de ene plaats naar de andere verplaatsen, en om gevrijwaard te zijn van tegen de persoon gericht geweld, inclusief seksueel en huiselijk geweld. Gelegenheid hebben tot seksuele bevrediging en keuzes inzake voorplanting.
4. **Zintuiglijke waarneming, verbeeldingskracht en denken:** In staat zijn om de zintuigen te gebruiken, te fantaseren, te denken en te redenen en deze dingen te doen op een 'waarlijk menselijke' wijze, die wordt geïnspireerd en gecultiveerd door adequaat onderricht, onder andere in - maar in geen geval beperkt tot - lezen en schrijven, en elementair rekenkundig en natuurwetenschappelijk onderricht. Het vermogen verbeeldingskracht en denken te gebruiken in verbinding met ervaringen en het volbrengen van werken en evenementen naar keuze, religieus, literaire, muzikale enzovoort. Het vermogen je geest te gebruiken op een manier die beschermd wordt door waarborgen van vrijheid van meningsuiting met betrekking tot politieke en kunstzinnige expressie, en vrijheid van godsdienstbeoefening. Het vermogen aangename ervaringen te beleven en niet-heilzame pijn te verminderen.
5. **Gevoelens:** In staat zijn om gehecht te zijn aan dingen en mensen, buiten onszelf, om hen lief te hebben die ons liefhebben en zich om ons te bekommeren, om te rouwen bij hun afwezigheid; in het algemeen om te beminnen, verdriet te hebben en verlangen, dankbaarheid en gerechtvaardigde woede te beleven. In staat zijn om niet in je emotionele ontwikkeling te worden geremd door overweldigende zorgen en angsten.
6. **Praktische reden:** In staat zijn om een conceptie van het goede te vormen en je bezig te houden met kritische bezinning op de planning van je leven. Het vermogen een conceptie van het goede te vormen en je bezig te houden met een kritische bezinning op je eigen levensplannen.
7. **Sociale banden:** **A.** In staat zijn om met en voor anderen te leven, andere mensen te erkennen en zich om hen te bekommeren, om mee te kunnen doen aan diverse vormen van sociale interactie, en om je te verplaatsen in een situatie van een ander. **B.** Kunnen beschikken over de maatschappelijke grondslagen die je wapenen tegen vernedering en in staat stellen tot zelfrespect; het vermogen te worden gehandeld als een waardig wezen wiens waarde gelijk is aan die van anderen, dit impliceert voorzieningen voor uitsluiting en discriminatie op basis van ras, geslacht, seksuele oriëntatie, etniciteit, kaste, religie, nationale herkomst.
8. **Andere biologische soorten:** In staat zijn om te leven met zorg voor en in relatie met dieren, planten en de wereld van de natuur.
9. **Spel:** In staat zijn om te lachen, te spelen en te genieten van recreatieve activiteiten.
10. **Vormgeven van eigen omgeving:** **A. Politiek.** Daadwerkelijk kunnen participeren in politieke keuzes die je leven sturen. In staat zijn tot uitoefening van het recht op politieke

participatie, bescherming van vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vereniging en vergadering. **B. Materieel.** In staat zijn eigendom te verwerven en om eigendomsrechten te hebben op gelijke voet met anderen. In staat zijn tot daadwerkelijke uitoefening van recht om werk te zoeken op gelijke voet met anderen, om gevrijwaard te blijven van ongegronde inspectie en beslaglegging. Op de werkplek arbeid kunnen verrichten als een menselijk wezen dat de praktische rede beoefent en zinvolle relaties van wederzijdse erkenning aangaat met andere werkende mensen.

De Capability Sociale banden heeft de meest centrale betekenis in het werk dat Tandem doet. Interactie met andere mensen brengt een individu verder. Het werkveld van Tandem gaat van het idee uit dat netwerken je mogelijkheden bieden om verder te komen op basis van (zelf)respect (Steenhagen, 2015). *“Tandem is een specialist in het bevorderen van sociale banden en versterken van sociale netwerken, waarbij netwerken zowel een middel zijn om mogelijkheden te steunen (instrumentele waarde) als een doel op zich (intrinsieke waarde).”* (Steenhagen, 2015, p.7).

Tandem besteedt aandacht aan de Capabilities zintuiglijke waarneming, verbeeldingskracht en denken, gevoelens, praktische redenen en spel in taal- en spelactiviteiten. Ook de planning van de activiteiten speelt hierbij een rol. Denk bijvoorbeeld aan het zelf plannen van een actie om een wens uit te voeren door een bewoner van de RIBW (Steenhagen, 2015).

De Capability vormgeven van eigen omgeving speelt ook een centrale rol voor Tandem. Iedere burger geeft zijn eigen omgeving vorm door daar in te participeren. *“Tandem en haar klanten opereren binnen bestaande netwerken en geven nieuwe netwerken vorm, om zodoende bewonersinitiatieven al dan niet in communicaties of kleinschalige organisaties vorm te kunnen geven.”* (Steenhagen, 2015, p.8).

Voornamelijk het vormgeven van eigen omgeving speelt in dit onderzoek een grote rol. In dit onderzoek wordt onderzocht in welke mate mensen met psychiatrische problematiek in staat zijn te participeren. Er wordt onderzoek gedaan naar een samenwerking tussen Tandem en de RIBW om de participatie van deze groep te bevorderen.

Een van de instrumenten om de mate van participatie in kaart te brengen is de Capability List van Nussbaum. Met de Capability List van Nussbaum wordt in kaart gebracht hoe de verschillende Capabilities voorafgaand aan de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ een rol speelde in het leven van de bewoner en hoe dit na (of tijdens) de Pilot is. Er wordt in kaart gebracht of de verschillende Capabilities van belangrijkheid zijn veranderd na de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’. Dit wordt gedaan aan de hand van een kaartspel dat ontwikkeld is voor dit onderzoek in samenwerking met medestudenten, Annica Brummel (begeleider Tandem) en Erik Janssen (lector Hogeschool Arnhem en Nijmegen.) Verdere uitleg over dit kaartspel staat in hoofdstuk drie.

Er wordt hierbij met meer aandacht gekeken naar de Capabilities gevoelens, sociale banden, spel en vormgeven van eigen omgeving. In deze Capabilities komen onderdelen van participatie terug. In de Capability gevoelens komt participatie terug doordat er staat omschreven dat mensen gehecht raken aan andere mensen en dingen en rouwen bij hun afwezigheid.

Er wordt met meer aandacht naar sociale banden gekeken omdat hierin staat beschreven dat een mens in staat is met een ander te leven, anderen om zich heen te bekommeren en mee kunnen doen aan diverse vormen van sociale interactie.

Spel is belangrijk in dit onderzoek omdat het in staat zijn tot spelen en genieten van recreatieve activiteiten samen gaat met participatie. Mee doen. Participatie op gebied van het hebben van een netwerk in de wijk en het kennen van plekken in de wijk zal hierbij kunnen helpen.

Als laatste staat vormgeven van eigen omgeving centraal in ons onderzoek. Vormgeven van eigen omgeving is opgedeeld in twee delen. Politiek en Materieel. Politiek staat voor het daadwerkelijk kunnen participeren in politieke keuzes. Dit is de reden waarom het aansluit bij ons onderzoek, in deze Capability staat participatie centraal. Materieel gaat over het recht hebben om werk te zoeken op gelijke voet met anderen en het aangaan van zinvolle relaties van wederzijdse erkenning. Dit is belangrijk in het begrip participatie, gelijkwaardigheid. Aan de Capabilities die van belangrijk zijn voor dit onderzoek wordt extra aandacht besteed tijdens het kaartspel dat gespeeld wordt met de bewoners.

Daarnaast zal de Capability Approach terug komen in het beantwoorden van de praktische deelvragen. De Capability Approach wordt samen met de herstel benadering gebruikt als ondersteuning voor het beantwoorden praktische deelvragen.

2.4 Conclusie theoretische deelvragen

In deze paragraaf worden de theoretische deelvragen beantwoord. Voor de conclusie wordt beschreven wordt de deelvraag nog een keer weergegeven.

2.4.1 Deelvraag 1

Deelvraag één luidt: Wat houdt de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ in?

De Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ is een samenwerking tussen de RIBW en Tandem en is tot stand gekomen na de transitie in het sociaal domein. Tandem voelde zich genooddaakt om het beleid rondom kwetsbare doelgroepen her te formuleren en bij de RIBW lag de opdracht om meer wijkgericht te gaan werken. De directies van beide organisaties hebben het startsein gegeven om hierin samen te werken. De samenwerking is vormgegeven door middel van een Pilot (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

Vooraf aan de Pilot is een gezamenlijke doelstelling geformuleerd:

“Het gaat erom om cliënten van de RIBW tot participatie te verleiden. Alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of activiteiten ondernemen is eigenlijk al een resultaat. Meerwaarde is dat we onderzoeken wat kan en wat niet kan.”

Om het doel te bereiken is door Tandem een eerste opzet gemaakt van de werkwijze en het programma. De Pilot is gestart met drie groepsbijeenkomsten. Deze groepsbijeenkomsten zijn erop gericht om wensen en vragen van bewoners boven tafel te halen. Om tot een juiste werkvorm te komen en om de wensen in kaart te brengen zijn verschillende spellen en interventies ingezet. Een aantal van deze spellen en interventies zijn; Wat mensen wensen spel, het ganzenbordspel en het maken van een sociogram. Ook in de hedendaagse samenwerking worden deze acties nog ingezet. Ook maken o.a. de volgende activiteiten deel uit van de werkwijze: huisbezoeken, koffie momenten, wijkexcursie en verbindingen maken met wijkactiviteiten.

Nadat een wens in kaart is gebracht wordt per individu gekeken wat de vervolg stappen zouden kunnen zijn. Dit wordt gedaan met ondersteuning van de medewerkers van zowel de RIBW als Tandem. Naast de groepsbijeenkomsten worden ook huiswerkopdrachten meegegeven, deze kunnen gemaakt worden met behulp van de medewerkers van de RIBW. Om tot een optimale samenwerking te komen is voor de medewerkers van de RIBW en Tandem een rolverdeling vormgegeven. Tandem is er vooral voor het groepsproces en het inventariseren van de wensen en behoeftes van de deelnemers. De rol van de RIBW is vooral gericht op het verbinden van het groepsproces aan het individuele proces (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

2.4.2 Deelvraag 2

Deelvraag twee luidt: Wat houdt participatie in de wijk in voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek?

Participeren en het vervullen van maatschappelijke en sociale rollen (relaties aangaan, wonen in een wijk, deelnemen aan het verenigingsleven enz.) is voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening niet vanzelfsprekend. Van Weeghel (2010) beschrijft verschillende oorzaken voor het feit dat mensen met een ernstige psychische aandoening moeite hebben met het vervullen van maatschappelijke rollen en (hierdoor) kampen met eenzaamheid. Een aantal van deze oorzaken zijn dat mensen met een ernstige psychiatrische aandoening beperkte sociaalcognitieve vaardigheden hebben, hierdoor hebben velen moeite het gedrag van anderen te begrijpen. Ook kunnen symptomen zoals achterdocht of affectvlakheid de verwachtingen in het sociaal verkeer verstoren (Van Weeghel, 2010). Factoren als stigma en zelfstigma spelen ook een rol bij het lage participatie gehalte van mensen met een ernstige psychiatrische aandoening. Een combinatie van de bovenstaande factoren kunnen bijdragen aan een uitzichtloos perspectief of een sociaal isolement (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014). Toch hebben mensen met een ernstige psychiatrische aandoening wel de behoefte aan een zinvol, actief en sociaal leven. Vaak hebben deze wensen te maken met universele thema's zoals: erkend worden als een volwaardig persoon, acceptatie, persoonlijke relaties en een sociaal netwerk (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014).

Door het inzetten van kwartiermakers en doormiddel van de rehabilitatie methode proberen zowel de RIBW als Tandem de behoeftes van de bewoners aan een zinvol, actief en sociaal leven waar te maken. Deze beide invalshoeken zorgen voor een beter maatschappelijke vangnet en tot participatie van de bewoners (RIBW Nijmegen & Rivierenland, z.j.). Het vergroten van een het maatschappelijk steunsysteem kan leiden tot meer mogelijkheden tot herstel van de bewoner. *“Als we heb hebben over herstel dan bedoelen we herstel op het gebied van activiteiten en participatie in de maatschappij.”* (Participatie en Herstel, 2017). Herstel staat dus niet voor genezing in medische zin, maar vooral voor het weer controle krijgen op je eigen leven. Periodes van terug en herstel kunnen elkaar afwisselen (Kanteling Wmo; Iedereen doet mee, z.j.). Mede hierdoor zal het werkelijk participeren en het vervullen van maatschappelijke rollen een lange weg zijn. Ook betekent dit dat ‘participeren’ op verschillende levensdomeinen er per bewoner verschillend uit zal zien.

2.4.3 Deelvraag 3

Deelvraag drie luidt: Wat houdt de Capability Approach in en hoe wordt deze ingezet in dit onderzoek?

De Capability Approach is een benadering die niet alleen naar de samenleving als geheel kijkt, maar ook naar iedere persoon apart. De mens en menselijke ontwikkeling staan centraal (Blok & Braber, 2015). Er staan zeven kernbegrippen centraal in de Capability Approach. Dit zijn: Human development, freedom, Capabilities, Functionings, Human agency, Commodities/Recourses en Conversion factors. Ieder kernbegrip beschrijft een belangrijk deel van de Capability Approach.

Nussbaum, één van de grondleggers van de Capability Approach, heeft een lijst ontwikkeld met tien essentiële Capabilities. De ‘Capability List’ bevat de tien Capabilities die volgens Nussbaum de kern vormen van ieder leven. In de ene context weegt een bepaalde Capability zwaarder of lichter dan in een andere context. De tien Capabilities zijn: lichamelijke gezondheid, sociale banden, vormgeving eigen omgeving, leven, gevoelens, lichamelijke onschendbaarheid, andere biologische soorten, praktische rede, spel en verbeeldingskracht, zintuiglijke waarneming en denken.

De Capability Approach wordt in dit onderzoek gebruikt om een meetinstrument vorm te geven. Er zijn ‘Capability kaartjes’ ontwikkeld om te meten welke Capabilities belangrijk zijn voor participatie van mensen met ernstige psychiatrische problematiek. De Capability kaartjes worden ingezet als instrument in dit onderzoek. Daarnaast wordt de Capability Approach gebruikt als theoretisch onderbouwing bij het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek.

3. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk worden het onderzoekstype en de instrumenten die ingezet zijn beschreven. Ook worden de manier van analyseren, de procedure, de validiteit, de betrouwbaarheid en de ethische overwegingen beschreven. Dit wordt gedaan aan de hand van literatuur van onder andere Verhoeven (2010) en Migchelbrink (2006).

3.1 Onderzoekstype

Het onderzoekstype van dit onderzoek is kwalitatief onderzoek. *“Kwalitatief onderzoek is niet gebonden aan het verzamelen van cijfermatige gegevens. De onderzoeker kan zich aanpassen aan de omstandigheden tijdens het onderzoek.”* (Verhoeven, 2010, p.118) Het onderzoek is open en flexibel. Voorbeelden van kwalitatieve dataverzameling methoden zijn observaties en interviews (Verhoeven, 2010). Bij dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van interviews met een topiclijst. Door de interviews uit te voeren wordt in kaart gebracht wat de belevingen en ervaringen van de bewoners zijn. De belevingen van de bewoners van de woongroepen van de RIBW in Heseveld staan centraal.

Daarnaast wordt gebruik gemaakt van tekstuele gegevens, weergegeven in een theoretisch kader. Er worden begrippen geoperationaliseerd en zijn praktische deelvragen opgesteld. Het theoretisch kader wordt ingezet voor de praktische uitvoering van het onderzoek.

Het product van het onderzoek is een rapport met daarin antwoord op de hoofd- en deelvragen, een conclusie en aanbevelingen voor de opdrachtgever en RIBW Nijmegen & Rivierenland. Om tot dit product te komen is de betekenis die de respondenten aan de samenwerking tussen Tandem en de RIBW Nijmegen & Rivierenland geven leidend. Het onderzoek is een effectevaluatie. *“De centrale, onderliggende vraag in dit type onderzoek is steeds ‘Werkt het?’. Is de uitgevoerde activiteit (handeling, programma, cursus) effectief?”* (Migchelbrink, 2006, p.159) In dit onderzoek wordt in kaart gebracht wat de samenwerking tussen Tandem en de RIBW heeft betekend voor de bewoners van de woongroepen van de RIBW in Heseveld met betrekking tot hun participatie.

Voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek hebben gesprekken plaatsgevonden tussen de onderzoekers en medewerkers van Tandem en de RIBW die actief betrokken waren bij de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’. In deze gesprekken zijn hoofd- en deelvragen opgesteld. Er kwam naar voren dat het omzetten van wensen in acties voor veel bewoners moeilijk is. Dit heeft voor veel bewoners de mate van participatie beperkt. In dit onderzoek gaan wij daarom in op de helpende en belemmerende factoren die van invloed zijn op het omzetten van wensen in acties voor de bewoners. Er wordt geëvalueerd met de bewoners wat voor hen belemmerende en helpende factoren zijn. Daarnaast komt de visie van de professionals hierover naar voren in de focusgroep.

3.2 Instrumenten

In deze paragraaf wordt ingegaan op de instrumenten die ingezet zijn. De interviews, het kaartspel, de focusgroep en de Photovoice worden beschreven.

3.2.1 Interviews

De ervaringen van de bewoners worden gemeten door middel van een interview met een

topiclijst. Er wordt aan de hand van de begripsoperationalisering een lijst met onderwerpen samengesteld die als uitgangspunt bij het interview dient (Verhoeven, 2010). Op basis van de geoperationaliseerde theorie is een topiclijst opgesteld. De manier waarop de topiclijst en de interviewvragen zijn opgesteld op basis van de geoperationaliseerde theorie is te vinden in bijlage I. Naast de geoperationaliseerde theorie is er gebruik gemaakt van de visie en de ervaringen van Karlijn Koot (medewerker/kwartiermaker RIBW Nijmegen & Rivierenland). Er worden negen bewoners van drie woongroepen van de RIBW geïnterviewd. De introductie aan de bewoners voorafgaande aan de interviews is te vinden in bijlage II.

3.2.2 Kaartenspel Capability list Nussbaum.

Een tweede instrument is een kaartspel, ontwikkeld aan de hand van de Capability List van Nussbaum. Dit kaartspel ziet er als volgt uit:

Er zijn tien kaarten met elk een Capability weergegeven en omschreven. De bewoners leggen deze op volgorde van belangrijkheid. Zo ontstaat een lijst met de Capabilities van ‘belangrijkst’ naar ‘onbelangrijkst’. Vervolgens wordt gevraagd of deze lijst er anders uitzag voor deelname aan de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’. Vervolgens wordt de vraag gesteld waarom elke verandering heeft plaatsgevonden. Op deze manier wordt in kaart gebracht welke bijdrage de Pilot heeft geleverd aan de belangrijkheid van de Capabilities voor de respondenten.

3.2.3 Focusgroep

Om het perspectief van de medewerkers van Tandem en de RIBW in kaart te brengen wordt een focusgroep georganiseerd. Hierbij zijn vier professionals aanwezig. Twee medewerkers van Tandem en twee medewerkers van de RIBW. Alle professionals zijn actief in de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. In de focusgroepen worden thema's besproken die naar voren zijn gekomen uit de interviews die zijn gehouden met de bewoners van de RIBW en met de professionals van beide organisaties. De interviews met de professionals zijn gedaan door David Huijts (student Toegepaste Psychologie). Hij doet ook onderzoek bij Tandem en richt zich op de medewerkers die betrokken zijn bij de samenwerking tussen Tandem en de RIBW.

“Een focusgroep geeft een beeld van de voorkeuren, achterliggende redenen voor deze voorkeuren en waarden van verschillende mensen met betrekking tot een bepaald onderwerp.” (ProdeMos, z.j., p.1). Tijdens de focusgroep worden stellingen en voorbeeldsituaties besproken met de professionals. De stellingen en voorbeeldsituaties komen voort uit de resultaten van de interviews die bij de bewoners en de medewerkers zijn afgenomen. De opzet van de focusgroep is te vinden in bijlage IV.

Door middel van de focusgroep wordt de visie van de professionals op wat goed is gegaan in de samenwerking en wat beter kan duidelijk. Mede aan de hand van de resultaten van de focusgroep zijn hoofd- en deelvragen beantwoord.

3.2.4 Photovoice

Photovoice wordt ingezet wanneer blijkt dat een respondent moeite heeft om zichzelf te uiten tijdens het interview. Als de respondent zichzelf niet goed kan uitdrukken in woorden, maar dit aan de hand van beelden beter kan. In dat geval wordt voorgelegd of de methode

Photovoice beter past.

“Photovoice is een narratieve methodiek waarbij een foto ondersteund wordt door een verhaal over de ervaring. De woorden ondersteunen het beeld en het beeld ondersteunt de woorden. Deze methodiek wordt onder andere ingezet als participierend actieonderzoek voor en door bewoners.” (Berends & Hoeve, 2016, p.18)

Photovoice wordt toegepast in dit onderzoek door met de respondent de wijk in de gaan. Vervolgens wordt aan de respondent gevraagd om foto's te maken van plekken die voor hem of haar belangrijk zijn op dit moment. De keus wordt gemaakt om daar als interviewers bij aanwezig te zijn omdat dan gelijk vragen gesteld kunnen worden en de intensiteit van de beleving van de respondent kan worden afgelezen. Als er foto's zijn gemaakt van plekken die voor de respondent belangrijk zijn wordt gevraagd of dit voor deelname aan de Pilot 'Sociale contacten in de wijk' ook zo was.

3.3 Analyse

Door de gegevens van de interviews, de focusgroep en het kaartspel uiteen te rafelen en er vervolgens structuur in aan te brengen wordt de data geanalyseerd. Verhoeven (2010) beschrijft hiervoor acht stappen die hiervoor doorlopen moeten worden:

Stap 1

Lees de gegevens door. Verdeel deze gegevens in fragmenten die in één woord samengevat kunnen worden.

Stap 2

Evalueer de gebruikte termen. Welke waarde kennen de respondenten aan deze termen toe? De betekenis van de termen wordt geïnterpreteerd.

Stap 3:

Coderen. Er wordt bedacht welk woord het best bij de fragmenten past.

Stap 4:

Groeperen van de termen.

Stap 5:

Sorteren gecodeerde begrippen, hiërarchie aanbrengen.

Stap 6:

Verbanden zoeken tussen de begrippen. Hoofd- en subgroepen maken door in kaart te brengen welke codes bij elkaar horen en op welke wijze ze kunnen worden geordend.

Stap 7:

Structuur aanbrengen in de begrippen. Relaties zoeken tussen begrippen en de vraag waarom je bepaalde begrippen en bepaalde volgorde van begrippen hebt aangetroffen beantwoorden.

Stap 8:

Het gevonden model in verband brengen met de probleemstelling.

Bovenstaande stappen worden doorlopen om de data te analyseren.

De Capability Lijst van Nussbaum wordt gebruikt om de gehouden interviews te analyseren. Hierbij worden de Capabilities sociale banden, lichamelijke onschendbaarheid, vormgeving eigen omgeving en spel gebruikt. Er wordt geanalyseerd aan de hand van deze Capabilities omdat deze een link hebben met participatie.

Er wordt in kaart gebracht of activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW heeft bijgedragen aan de drie Capabilities om inzichtelijk te maken of de Pilot participatie heeft gestimuleerd. Hiervoor worden uitspraken / verhalen van bewoners gebruikt die tijdens de interviews zijn gedaan en vertelt. Daarnaast wordt er aan het eind van het interview de bewoners de vraag gesteld of zij deel willen nemen aan een kaartspel.

Bij het coderen en labelen van de interviews is niet gelet op welke locaties de respondenten komen. De respondenten van de verschillende woonvormen zijn als één groep bekeken. Bij het labelen zijn de topics van de interviews als hoofdonderwerp gebruikt. Afzonderlijk van de uitspraken zijn verschillende labels en sublabels gemaakt.

Bij de focusgroep is het onderwerp van de stelling of de voorbeeldsituatie als hoofdonderwerp gebruikt. De labels en sublabels die zijn gevormd zijn afhankelijk van de uitspraken van de medewerkers.

3.4 Onderzoeksomvang

Dit onderzoek bestaat uit twee deelpopulaties, namelijk alle bewoners van de RIBW in de wijk Heseveld die betrokken zijn geweest bij de samenwerking tussen de RIBW en Tandem en de professionals van beide organisaties die werken met de bovengenoemde doelgroep.

De eerste deelpopulatie zijn de bewoners van de RIBW in de wijk Heseveld die betrokken zijn geweest bij de samenwerking tussen de RIBW en de Tandem. Het gaat hierbij om de bewoners die woonachtig zijn op de woongroepen in de Jasmijnstraat, de Wolfkuilseweg en de Joubertstraat. Om een selectie te maken is gekozen voor een *selecte/gerichte steekproef*. Verhoeven (2010) spreekt van een selecte steekproef als interviews met de betrokkenen bij onderwerp worden georganiseerd. Voor dit onderzoek zijn deelnemers geselecteerd die actief deel hebben genomen aan de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ en bewoners die op welke manier dan ook samen hebben gewerkt met de Tandem. Op deze manier kan een duidelijk beeld worden geschetst wat de Pilot en de samenwerking heeft opgeleverd en wat de bewoners heeft gemotiveerd om wensen daadwerkelijk om te zetten in acties.

Niet alle bewoners die deel hebben genomen aan de samenwerking en benaderd zijn door de instelling en/of onderzoekers willen ook daadwerkelijk mee werken aan de interviews. In totaal zal onze steekproef bestaan uit 9 bewoners van zowel de Wolfkuilseweg als van de Jasmijnstraat en de Joubertstraat.

De tweede deelpopulatie bestaat uit de professionals van zowel de RIBW als Tandem die met de bovenstaande doelgroep werken. De professionals zullen uitgenodigd worden om deel te nemen aan een focusgroep.

Binnen de tijd die een onderzoeker heeft is het niet mogelijk om alle professionals hiervoor uit te nodigen. David Huijts, student Toegepaste Psychologie aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, doet in het kader van zijn afstudeeropdracht onderzoek naar welke begeleidingsfactoren een rol spelen bij het werken aan sociale inclusie.

Hij interviewt in totaal zeven professionals van zowel de RIBW als de Tandem over o.a. de samenwerking tussen de RIBW en Tandem.

Op basis van deze gegevens zijn de professionals, die geïnterviewd zijn door David Huits, uitgenodigd om deel te nemen aan een focusgroep. Vier van de zeven professionals hebben ook de mogelijkheid om daadwerkelijk aan te sluiten.

Locatie	Aantal	Geslacht
Wolfskuilseweg	4	3 mannen, 1 vrouw
Jasmijnstraat	3	Man
Joubertstraat	2	Man

Figuur 1: Deelnemers interviews

Organisatie	Functie	Aantal	Geslacht
RIBW	Psychiatrische woonbegeleider	2	Vrouw
Tandem	Opbouwwerker	2	Man

Figuur 2: Deelnemers Focusgroep

3.5 Procedure

Ten eerste zijn de interviews met de bewoners afgenomen. In eerste instantie was dit onderzoek gericht op de woonvormen aan de Jasmijnstraat en aan de Wolfskuilseweg. Tijdens de periode van het afnemen van de interviews kwam naar voren dat nog twee bewoners, woonachtig aan de Joubertstraat (ook in de wijk Heseveld), deelnamen aan de activiteiten en/of bijeenkomsten die voortkomen uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Deze bewoners zijn toegevoegd aan de populatie.

Uiteindelijk zijn drie bewoners van de Jasmijnstraat, vier bewoners van de Wolfskuilseweg en twee bewoners van de Joubertstraat geïnterviewd.

Bij alle interviews op de Wolfskuilseweg was een begeleider aanwezig. Dit was in alle gevallen dezelfde begeleider. De bewoners hebben zelf de keuze gemaakt of er begeleiding bij zat of niet. Bij de interviews op de Jasmijnstraat en de Joubertstraat was geen begeleiding aanwezig. De bewoners hebben allemaal zelf de keuze gemaakt waar ze het interview wilden laten afnemen. De bewoners kozen hun kamer of de woonkamer van de woonvorm.

Acht van de negen interviews zijn opgenomen met audio opname apparatuur. De bewoners werd voorafgaand aan het interview gevraagd of zij het goed vonden dat het interview werd opgenomen. Eén bewoner vond dit niet prettig. Dit interview is meegeschreven.

Na ieder interview is aan de desbetreffende bewoner gevraagd of hij/zij deel wou nemen aan een kaartspel. Dit kaartspel is opgesteld aan de hand van de Capability List van Nussbaum en is een instrument die los staat van het interview.

Het bleek dat de vraag die gesteld is aan de bewoners te moeilijk was. De uitkomsten van het inzetten van Capability Kaartjes zijn niet bruikbaar voor dit onderzoek. De inzet van de Capability Kaartjes hebben geen resultaten opgeleverd. Dit is de reden dat deze niet in de resultaten verwerkt zijn.

In eerste instantie werd verwacht dat de Capability Approach een grotere rol in het onderzoek zou spelen. De rol van de Capability Approach is uiteindelijk minder groot gebleken. Mede

doordat de Capability kaartjes niet goed ingezet zijn. De Capability Approach is hoofdzakelijk gebruikt voor het beantwoorden van de deelvragen. Daarnaast zijn de uitspraken die zijn gedaan tijdens het ‘spelen’ van het kaartspel gebruikt in de resultaten en de conclusies

Photovoice zou worden ingezet nadat alle interviews waren afgenomen en alle kaartspellen waren gespeeld. Het zou worden ingezet wanneer bleek dat er niet voldoende informatie naar voren was gekomen uit de interviews en de kaartspellen. Het bleek echter dat nadat de interviews en kaartspellen waren ingezet, genoeg informatie verkregen was vanuit het perspectief van de bewoners. De methode Photovoice is dus niet ingezet.

Als laatste is een focusgroep als instrument ingezet. David Huijts (student Toegepaste Psychologie), die ook onderzoek doet voor Tandem, heeft de professionals die actief deelnemen aan de samenwerking geïnterviewd. Aan de hand van de interviews met de bewoners en de professionals is de opzet voor de focusgroep gemaakt, zoals beschreven staat in paragraaf 3.2 van dit hoofdstuk. De focusgroep verliep zoals de bedoeling was. De medewerkers raakten met elkaar in gesprek over de thema's die naar voren kwamen. Met wat sturing kwamen de medewerkers allemaal even veel aan bod. De opzet van de focusgroep staat in bijlage IV, het labelschema van de focusgroep is te vinden in bijlage V.

3.6 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek is volgens Verhoeven (2010) de mate waarin het onderzoek vrij is van toevallige fouten. Om dit te kunnen testen moet het onderzoek herhaalbaar zijn.

Als onderzoekers waren wij ons ervan bewust dat een aantal factoren invloed konden hebben op de betrouwbaarheid. Om tot een zo betrouwbaar mogelijk resultaat te komen dienen de interviews zoveel mogelijk onder dezelfde omstandigheden afgenomen te worden. Factoren die de meting nadelig konden beïnvloeden zijn bijvoorbeeld de omgeving en de privacy van de cliënt (Verhoeven, 2010).

Als onderzoekers hebben wij hier rekening mee gehouden door de interviews af te nemen onder omstandigheden waarin de bewoner zich veilig voelt. Wanneer dit voor de bewoner gewenst was nodigden wij een begeleider uit bij het interview.

Zowel de interviews als de focusgroep zijn met ze tweeën afgenomen. De mate van overeenstemming tussen de verzamelde gegevens zullen de betrouwbaarheid van het onderzoek verhogen (Verhoeven, 2010). De interviewvragen zijn vooraf voorgelegd aan Annica Brummel (Medewerker Tandem) en Karlijn Koot (Medewerker RIBW Nijmegen & Rivierenland). De voorbeeld situaties en stellingen die tijdens de focusgroep zijn besproken zijn ook vooraf voorgelegd en besproken met Annica Brummel.

De meeste interviews met de bewoners zijn opgenomen met een geluidsrecorder. Eén bewoner gaf aan dat hij niet opgenomen wilde worden, bij deze respondent hebben wij de belangrijkste uitspraken (naar eigen inzicht) opgeschreven. De antwoorden voortkomend uit de interviews die wel opgenomen mochten worden zijn letterlijk getranscribeerd.

De focusgroep die plaats heeft gevonden is doormiddel van een videocamera opgenomen. We hebben hiervoor gekozen omdat op deze manier tijdens het transcriberen makkelijker te onderscheiden was wie wat heeft gezegd. Ook de antwoorden voortkomend uit de focusgroep zijn letterlijk getranscribeerd.

Als laatst maken wij als onderzoekers deel uit van een Community of Practice, doormiddel van deze werkgroep krijgen wij de gelegenheid onze vraagstukken en instrumenten te delen met medeonderzoekers en Erik Jansen (Medewerker Kenniscentrum Hogeschool Arnhem en Nijmegen). Door het delen, nalezen en nameten van deze informatie komen we tot een betrouwbaarder onderzoek.

3.7 Validiteit

Verhoeven (2010) beschrijft dat een onderzoek geldig en zuiver moet zijn, oftewel valide. De resultaten zijn valide als deze vrij zijn van systematische fouten, hoe minder fouten hoe meer de resultaten een afspiegeling van de werkelijkheid zullen zijn. Er wordt gekeken naar de echtheid, het waarheidsgehalte van het onderzoek (Verhoeven, 2010).

Bij het voorbereiden van de interviews zijn de interviewvragen opgesteld aan de hand van literatuur. Daarbij zijn de begrippen geoperationaliseerd.

Door de begrippen te operationaliseren wordt gemeten wat we willen weten (Dingemanse, 2015). Bij het voorbereiden van de interviewvragen en tijdens het interview zelf is rekening gehouden met de doelgroep (EPA), denk hierbij aan begripsformulering/taalgebruik. Dit hebben we gedaan om zo tot een betere aansluiting te komen. Aansluitend hierop zijn de interviewvragen vooraf op kwaliteit gecontroleerd door Annica Brummel (Medewerker Tandem) en Karlijn Koot (Medewerker RIBW). Dit alles heeft bijgedragen aan het verhogen van de validiteit.

Bij zeven van de negen interviews zijn wij vooraf voorgesteld door de begeleiders van de RIBW. Ook zijn we eenmalig aangesloten bij een gezamenlijk koffiemoment voor de bewoners dat heeft plaatsgevonden op het wooncomplex aan de Wolfkuilseweg. Deze beide factoren hebben er toe geleid dat wij een ‘bekend gezicht’ hadden voor de bewoners. Het hebben van een ‘bekend gezicht’ verkleint de kans op antwoorden die passen bij een bepaald verwachtingspatroon van de respondenten, ook wel genoemd een sociaal wenselijk antwoord (Verhoeven, 2010).

Tot slot hebben wij met Annica Brummel (Medewerker Tandem), Marjolein Planteijdt (Begeleider Saxion) en in de groep van Community of Practice de voortgang van het onderzoek besproken en gekeken of de meetinstrumenten aansluiten bij het type onderzoek en aansluiten bij de behoefte van het onderzoek.

De thema's die naar voren komen tijdens de interviews met de bewoners zijn later besproken in een focusgroep. Tijdens de focusgroep waren vier professionals aanwezig. Twee professionals van Tandem, twee professionals van de RIBW. Ook praktijkbegeleider Annica Brummel is bij de focusgroep aangesloten. Door het delen van informatie en door het horen van de verschillende meningen van de professionals kan meer nuance en diepgang worden aangebracht in de conclusie. Ook dit zorgt voor een betere afspiegeling van de werkelijkheid.

Daarnaast is er de mogelijkheid geweest om gebruik te maken van drie verschillende instrumenten die de respondenten in staat stellen hun verhaal te doen (Focusgroep, interviews en Photovoice). Door gebruik te maken van een triangulatie wordt de betrouwbaarheid vergroot omdat gekeken wordt vanuit verschillende invalshoeken (Verhoeven, 2010).

Er kan gesproken worden van externe validiteit als de steekproef de juiste afspiegeling vormt voor de gehele populatie (Verhoeven, 2010). Als gekeken wordt naar dit onderzoek, is er sprake van een lage externe validiteit, dit komt omdat alleen een selecte steekproef wordt gedaan met bewoners van de woongroepen binnen de wijk Heseveld, hiermee wordt niet de gehele reikwijdte van het onderzoek bepaald.

3.8 Ethische overwegingen

De eerste groep respondenten die meewerken aan het onderzoek zijn bewoners van de RIBW van de wijk Heseveld. Het is mogelijk dat de bewoners, mede door hun chronische psychiatrische aandoening, niet altijd goed in staat zijn hun eigen belangen in te schatten. Dit vraagt van ons als onderzoekers om extra goed met hun rechten om te gaan.

Ten eerste werken de respondenten op een geheel vrijwillige basis mee aan het onderzoek. Bij de interviews met de bewoners is voortijdig door de begeleiders medewerking gevraagd aan de respondenten. Tijdens het afnemen van de interviews zullen wij, als dit nodig is, tussentijds aan de respondenten vragen hoe zij het gesprek ervaren. Als zij vroegtijdig willen stoppen of een pauze willen inlassen dan is hier ruimte voor. Ook krijgen de respondenten van de RIBW bedenktijd om een beslissing te maken of zij mee willen werken. Baard, Bakker, Goede, Julsing, Fischer, Peters & Velden (2013) beschrijven dat een onderzoek ethisch verantwoord is als de respondenten de juiste voorlichting krijgen. De respondenten van de wooncomplexen die mee hebben gewerkt aan het onderzoek zijn door zowel de RIBW medewerkers als door de onderzoekers ingelicht over de werkwijze en het doel van het onderzoek. Na afsluiting van het onderzoek krijgen zij de mogelijkheid om het rapport in te lezen. De respondent zal geen nadelige effecten ervaren van de uitkomsten van het onderzoek. Er worden geen beschuldigen gemaakt uit naam van de respondenten naar bijvoorbeeld medewerkers. De interviews zullen in vertrouwelijke sfeer worden afgenomen, de respondent is vrij om te kiezen waar hij of zij geïnterviewd wil worden. Tot slot zullen de resultaten anoniem worden verwerkt; in het rapport is niet weer te vinden wie wat heeft gezegd (Baard, Bakker, Goede, Julsing, Fischer, Peters & Velden, 2013).

De tweede groep respondenten zijn de professionals die deelgenomen hebben aan de focusgroep. Ook deze respondenten zijn voortijdig geïnformeerd over het doel en de werkwijze van zowel het onderzoek als van de focusgroep. De respondenten werken op geheel vrijwillige basis mee aan het onderzoek. Ook zijn de resultaten van de focusgroep anoniem verwerkt en zullen de respondenten geen nadelige effecten ervaren van de uitkomsten van het onderzoek.

In de stellingen en voorbeeld situaties die zijn besproken in de focusgroep zijn geen namen gebruikt, de gegevens zijn anoniem verwerkt.

De stellingen en situaties zijn neutraal opgesteld (er zijn geen beschuldigen en meningen in weer te lezen) en hebben we voortijdig besproken met praktijkbegeleider Annica Brummel.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. De interviews worden geanalyseerd aan de hand van de topics die zijn opgesteld voor de interviews. Er zijn ook topics toegevoegd, dit zijn: reden van deelname, psychiatrie en tips samenwerking. Er wordt per topic weergegeven wat de respondenten over de desbetreffende topic hebben gezegd. Per topic is één deelparaagraaf opgesteld. Ook worden de resultaten van de focusgroep weergegeven. Dit wordt gedaan aan de hand van de thema's van de focusgroep. De labelschema's van de interviews zijn te vinden in bijlage III. De labelschema's van de focusgroep staan in bijlage V.

4.1 Interviews

In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews weergegeven. Dit wordt gedaan aan de hand van de topics die zijn opgenomen in de topiclist. Er wordt gebruik gemaakt van citaten van de respondenten.

4.1.1 Algemene beleving

In deze paragraaf gaat het over de algemene beleving van de bewoners wat betreft de samenwerking tussen RIBW en Tandem. Deze ervaringen hebben ze mede opgedaan door deel te nemen aan activiteiten die door Tandem en RIBW zijn georganiseerd en door de bijeenkomsten die op de wooncomplexen van de RIBW hebben plaatsgevonden. Dit topic is opgedeeld in drie labels: deelname activiteiten, deelname bijeenkomsten en cijfer samenwerking.

De eerste label is deelname activiteiten. Hiermee worden de activiteiten bedoeld die zijn georganiseerd door Tandem en RIBW samen, buiten de bijeenkomsten op de wooncomplexen om. Voorbeelden hiervan zijn het bezoeken van een wijkcentrum of de huiskamer van de buurt en het deelnemen aan 'de wereldlunch'.

Een aantal respondenten is positief over deze activiteiten. Zij geven aan dat ze leuke dingen hebben gedaan, leuke indrukken op hebben gedaan en de activiteiten een duidelijk beeld gaven wat precies te doen was in de wijk.

Naast dat een aantal respondenten positief zijn over de deelname van de activiteiten zijn ook een aantal respondenten negatief. Eén respondent geeft aan dat hogere doel van de activiteiten niet duidelijk is geweest.

Een andere respondent geeft aan dat na een aantal activiteiten de hele communicatie stil viel. Hij zegt het volgende: *'Uhm, we zijn een keertje, een aantal keren bij elkaar geweest. We zijn op bezoek geweest bij Titus Brandsma, we zijn op bezoek geweest bij de Wijkfabriek en toen viel het in een keer stil.'* Hij geeft aan dit werd veroorzaakt door de wisselingen in het personeel.

Het volgende label is 'Deelname bijeenkomsten'. De bijeenkomsten worden georganiseerd op de wooncomplexen van de RIBW en worden op verschillende manieren ingevuld. Over het algemeen worden de bijeenkomsten zo georganiseerd dat de bewoners door middel van een

spelvorm hun wens of hun verhaal bespreekbaar kunnen maken. De medewerkers van de Tandem of de RIBW kunnen hier op anticiperen.

De bijeenkomsten werden door de bewoners verschillend beleefd. Een respondent geeft aan dat hij niet altijd veel zin had in de bijeenkomsten, maar wel ging. Deze respondent gaf aan dat hij doormiddel van deze bijeenkomsten graag meer contact wou hebben met de medebewoners. Ook wordt aangegeven door een respondent dat de bijeenkomsten vooral oriënterend waren en in kaart werd gebracht wat precies te doen was in de wijk. Verder geeft een respondent aan dat de bijeenkomsten *'wel goed'* waren. Een respondent zegt over de bijeenkomsten: *'Je moet toch wat vinden, weet je wel.'*

Wat ook naar voren kwam wat betreft de deelname aan de bijeenkomsten was dat de bijeenkomsten op één locatie een tijd (ongeveer drie maanden) stil hebben gelegen. Hier wordt door een respondent als volgt op gereageerd: *'Ik vond het op zich wel goed, alleen op een gegeven moment, ja, wat ik al zei, toen zijn die mensen vertrokken. Ja, toen hebben wij ook niets meer gehoord en dat vind ik niet zo netjes eigenlijk.'*

Een andere respondent geeft aan dat de bijeenkomsten in de beginfase zinvol waren. Maar dat in de vervolgfase de bedoeling van de bijeenkomsten niet meer duidelijk waren en dat de bijeenkomsten niet meer zinvol waren. Deze respondent geeft aan dat de bijeenkomsten bleven bij het kennis maken met elkaar. Hij geeft aan dat het hogere doel van de bijeenkomsten uit het ogen raakten en dat de bijeenkomsten praktischer moeten. Ook wordt aangegeven dat de bijeenkomsten moeilijk zijn. De respondent die dit aangeeft zegt hierover: *'Moeilijk in de zin van, mijn uuh uitdrukkingsvaardigheid is niet al te geweldig. dat maakt het voor mij moeilijk om in dat spel vrij te uiten.'* Het spel waar hij het over heeft is het 'wat mensen wensen spel' dat o.a. wordt gespeeld in de bijeenkomsten met Tandem.

Ook is aan enkele bewoners gevraagd of zij de samenwerking een cijfer wouden geven. De vraag die hiervoor werd gesteld was: *'Wat voor cijfer zou jij de samenwerking tussen de RIBW en Tandem geven op een schaal van 0 tot 10?'*

De respondenten waaraan deze vraag is gesteld geven allen een voldoende aan de samenwerking. Het cijfer en de argumentatie hiervan staan in onderstaande citaten:

- *'Een 7. De medewerker van Tandem is een enthousiaste man hè. Hij doet het goed. Hij is hele actieve man en het is volgens mij helemaal zijn ding. Dingen organiseren, plannen, flyers uitdelen, koffie koffie drinken. Hij is van mijn generatie. Hij ziet de samenwerking wel echt zitten.'*
- De respondent geeft aan dat het begin van de Pilot niet goed liep. Niemand snapte wat het nut was van de bijeenkomsten. Dit was helemaal aan het begin. Kort daarna werd het doel wel duidelijk. De respondent geeft dat deel van de Pilot een 7. Later werd het doel weer minder duidelijk. Er was niet duidelijk wat na het kennismaken kwam. Het overkoepelende doel is niet duidelijk bij de bijeenkomsten.
- *'Een 9, dit komt door zijn open manier van contact leggen met mensen'*

Geen enkele respondent gaf de samenwerking een onvoldoende, wat opvallend is omdat er niet door iedereen positief over de samenwerking werd gepraat. Wel blijkt dat de samenwerking hoog scoort mede door de manier van contact leggen de Tandem medewerker.

Om tot een duidelijk beeld te komen over de beleving van de bewoners is ook de vraag gesteld wat de samenwerking heeft betekend voor de bewoners. Eén respondent geeft aan dat de samenwerking voor hem geen rol in zijn leven speelt. Hij geeft hierover het volgende aan: *‘Ja, nou ja. Ik sluit me er wel een beetje bij aan of zo. Maar niet helemaal, omdat ik ook nog met andere dingen bezig ben. Ik heb het verhaal ook niet de hele tijd zo in mijn hoofd. Dan heb ik andere dingen waar ik me mee bezig houdt.’*

4.1.2 Begeleiding RIBW/Tandem

Zoals in de bovenstaande paragraaf benoemd wordt is de begeleiding een belangrijk onderdeel voor de beleving van de bewoner. In deze paragraaf staat beschreven wat voor rol de begeleiding heeft gespeeld wat betreft ‘participatie’ en wat betreft de samenwerking tussen de RIBW en Tandem.

Een vraag die gesteld werd in het kader van de begeleiding van de RIBW en Tandem is: ‘Wie hebben jou gestimuleerd om deel te nemen aan de samenwerking tussen de RIBW en Tandem?’. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat medewerkers van RIBW hen gestimuleerd heeft deel te nemen aan de bijeenkomsten en activiteiten. Dit gebeurde bijvoorbeeld door te vragen of de respondenten zin hadden om mee te gaan, uitleg te geven een door aanmoediging. Er wordt door respondent aangegeven dat het hele thema rondom participatie zich vooral in het huis afspeelt. Dat het leeft in het huis, weinig daarbuiten. Daar tegenover staat dat een tweetal mensen zich niet gestimuleerd voelden door de medewerkers van de RIBW. Eén van hen geeft aan dit ook niet nodig is geweest.

Het volgende label heeft betrekking op de duidelijkheid die er geboden werd door medewerkers van de RIBW en van Tandem. Het merendeel van de bewoners die iets over de duidelijkheid vanuit de medewerkers zegt is positief. Er wordt bijvoorbeeld gezegd: *‘Maar hij gaf dan uitleg wat we gingen doen en wat de bedoeling daar van is.’* en *‘Hij gaf duidelijke uitleg.’* Beide citaten hebben betrekking op een medewerker van Tandem. Ook wordt er aangegeven dat tijdens de huisvergaderingen van de RIBW meegedeeld werd dat er op een bepaalde datum een medewerker van Tandem langs kwam.

Minder dan de helft van de respondenten die iets over de duidelijkheid van de medewerkers heeft gezegd is negatief. Een respondent geeft aan dat hij weinig hoort van de medewerker van Tandem wat betreft zijn wens. Hij geeft aan dat hij het prettig zou vinden dat er regelmatig contact is met de medewerker van Tandem. Een bepaalde mate van continuïteit in de bijeenkomsten van de Tandem zou voor hem een positieve werking hebben.

Deze respondent geeft aan dat er een bepaalde periode is geweest waarin er slecht gecommuniceerd is. Hij geeft aan dat de bewoners op de hoogte moeten worden gehouden van veranderingen in bijvoorbeeld de personeelsbezetting. Hij geeft aan dat op het moment dat er veranderingen werden doorgevoerd in de personeelsbezetting binnen de samenwerking dat er geen communicatie was naar de bewoners toe.

Wat opvallend is, is dat niet iedereen tevreden is over duidelijkheid en continuïteit die nu geboden wordt, maar wel over de manier van communiceren en contact leggen met de

bewoners. Door het merendeel van de respondenten wordt aangegeven dat zij hier zeer tevreden over zijn. Er komt naar voren dat de medewerkers van Tandem geduldig zijn, dingen op een rustige manier brengen, te vertrouwen zijn, de tijd nemen, begrip tonen en hun werk erg goed doen. Wat ook naar voren kwam is dat het erg prettig is dat een medewerker van Tandem vanuit zijn eigen ervaring werkt. Hierdoor ontstaat snel een gevoel van verbondenheid.

Bewoners deden uitspraken over de medewerkers van Tandem als: *‘Goed, geduldig. Hij gaf mij voldoende tijd’* en *‘Nou, nee. Ik zou niet weten wat voor tips ik de medewerker vanuit Tandem mee kan geven want hij doet het gewoon hartstikke goed’*.

Er werd aangegeven dat de bewoners die in de organisatie van een bepaald evenement zaten een hoop te danken hebben aan de hulp van de medewerker van Tandem. *‘Petje af voor de medewerker van Tandem.’*

Eén keer werd aangegeven door een respondent dat de medewerker van Tandem hem elke keer bij allerlei activiteiten wou betrekken waar hij geen behoefte aan had. Deze respondent gaf aan dat het zakelijk gezien wel erg goed ging met zijn samenwerking met de medewerker van de Tandem.

De algemene beleving van de begeleiding vanuit zowel Tandem als de RIBW was grotendeels positief. Respondenten voelden zich gesteund door de medewerkers. Ook werd aangegeven dat de begeleiding ‘best goed’ was. Door enkele respondenten werd aangegeven dat het af en toe wel wennen was. Eén respondent kende de begeleider van Tandem vanuit een andere situatie. Dit vond hij lastig, hij moest er aan wennen dat hij de medewerker van Tandem nu op een andere manier moest zien. Deze respondent zegt: *‘En hij weet ook niet wat ik meegemaakt heb in de psychiatrie en zo hè. Dat heeft hij allemaal niet zo uhm, heeft hij niet gevolgd. Heeft hij niet meegekregen.’*

Een respondent geeft aan dat hij zich niet gesteund voelde door de medewerkers. Hij geeft aan dat hij alles zelf heeft moeten uitzoeken wat betreft het volbrengen van zijn wens. De medewerkers kwamen met ideeën die hij zelf ook al had bedacht. Hij had hier niets aan. Ook geeft een respondent aan dat er sinds de samenwerking niets is veranderd bij de begeleiding van de RIBW, in de manier van werken.

Uit de interviews kwamen verwachtingen naar voren die de respondenten hebben van de medewerkers. Er wordt verwacht dat de medewerkers van Tandem kennis hebben van psychiatrie: *‘Maar ik neem aan dat hij, als hij bij het RIBW werkt, dat hij er wel ideeën heeft van wat zo’n beetje de achtergrond is. Veel mensen gebruiken medicatie. Dat heeft ook een effect op je bewust zijn.’* Met ‘hij’ wordt in deze zin een medewerker van Tandem bedoeld. Deze respondent denkt dat de medewerker van Tandem een medewerker van de RIBW is. Een andere verwachting van een bewoner is dat de medewerkers bezig zijn met de wensen van de bewoners.

4.1.3 Wensen

Om tot participatie in de wijk te komen zijn er door middel van spelvormen de wensen van de bewoners in kaart gebracht. Uit de interviews blijkt dat een gedeelte van de respondenten de wensen wel in kaart heeft gebracht en een gedeelte niet.

Deze topic is daarom opgedeeld in twee labels. Het eerste label is: De bewoner heeft een wens

gedeeld met een medewerker van Tandem en/of de RIBW. Het tweede label is: De bewoner heeft geen wens gedeeld met een medewerker van Tandem en/of de RIBW.

De respondenten geven aan dat ze het 'best leuk' vonden en dat ze hun wensen regelmatig uitspreken. Een respondent geeft aan dat hij geen moeite had met het uitspreken met zijn wens. Ook werd aangegeven dat niet alles wat iemand leuk vindt direct omgezet moet worden in een wens.

Een respondent geeft aan dat hij tijdens de een bijeenkomst heeft gezegd dat hij iets heel erg leuk vindt. Hij geeft aan dat dit direct werd opgepakt als een wens van hem. Dit was echter niet het geval. De tips die hij kreeg waren wat hem betreft niet nodig geweest.

Er wordt door een respondent aangegeven dat ze zich niet kunnen herinneren hoe zij het uitspreken van hun wensen hebben ervaren. Een andere respondent geeft aan dat hij niet goed weet of de wens die hij heeft uitgesproken uit zichzelf kwam of dat deze voor hem is bedacht.

Een respondent geeft aan dat hij op het moment geen wensen heeft. Hij zegt: *'Nee, nee. Eigenlijk niet nee. Niet echt een wens. Mijn netwerk is al uitgebreid.'* Een andere respondent geeft aan dat hij zijn wensen nog niet in kaart heeft brengen. Hij geeft wel aan dat hij nu een idee heeft wat er precies te doen is in de wijk en dat hij zelf zou kunnen kijken wat het beste is.

4.1.4 Acties

Tijdens het afnemen van de interviews is gebleken dat het topic acties op valt te delen in drie categorieën: respondenten die wel acties hebben uitgezet naar aanleiding van hun wens en respondenten die geen acties hebben uitgezet naar aanleiding van hun wens. Ook kwam tijdens de interviews naar voren dat er respondenten zijn die wel acties hebben uitgevoerd maar geen wensen hebben geformuleerd.

Bewoners die wel acties hebben uitgezet naar aanleiding van hun wens geven aan dat medewerkers hen hierbij hebben begeleid. Hierbij gaat het vooral om het uitzoeken van wat de mogelijkheden zijn. Bijvoorbeeld door informatiefolders aan te reiken en het opstellen van een activiteitenboek.

Ook kwam naar voren dat een respondent iemand is tegen gekomen tijdens een activiteit georganiseerd door Tandem waardoor hij een hobby kan uitvoeren. Hij zegt: *'Naja, koken bijvoorbeeld. Een van mijn hobby's is koken. Wat daaruit gekomen is, we zijn op een gegeven moment. Vanuit oog voor elkaar hadden we de wereldlunch. Die is een maand geleden ofzo geweest. En daar ben ik iemand tegengekomen vanuit Bosshardt en het resultaat daarvan is dat ik ga koken.'*

Eén respondent die wel een wens heeft uitgesproken geeft aan dat hij geen acties heeft uitgevoerd: *'Nee, ik heb er niks voor gedaan.'* Hij zegt hierover dat het meestal 'en plein public' was en dat er aanslagen zijn gepleegd in het land waarin zijn wens zich afspeelde.

Er is ook een groep die wel acties hebben uitgevoerd maar daar aan vooraf gaand geen wens heb geformuleerd. Een voorbeeld hiervan is het organiseren van een Sinterklaar voor kinderen in de wijk.

4.1.5 Resultaten netwerk

Voor het merendeel van de respondenten is het netwerk sinds de samenwerking uitgebreid. Het is niet in alle gevallen duidelijk of dit alleen met de samenwerking te maken heeft, of dat dit ook beïnvloed is door andere factoren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan herstel en aan deelname aan activiteiten die los staan van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW.

Een respondent zegt bijvoorbeeld: *'Ja ik kom mensen tegen en ik groet ze en dan worden het gesprekken.'* Het is moeilijk te zeggen of dit een gevolg is van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Het zou kunnen dat de samenwerking hier aan bijgedragen heeft. Een andere respondent zegt: *'Uhm, na ja dat ik verderop in de buurt nu ook contacten begin te krijgen.'* Dit was antwoord op de vraag of de samenwerking tussen de RIBW en Tandem hem iets had opgeleverd.

Een ander respondent geeft aan dat hij veel voor het huis op een bankje zit om te roken. Hierdoor heeft hij veel mensen leren kennen. Hij maakt graag een praatje met mensen die langs komen. Hij noemt hierbij het volgende voorbeeld: *'Ja zo was hier ook altijd een jongen die zeg ik altijd gedag, en ik stond een keer te roken buiten en toen vroeg hij mag ik een sjekkie voor je draaien'. En toen raakte we in gesprek over koetjes en kalfjes, op een gegeven moment hadden we het over muziek. Ik weet niet hoe we erop kwamen maar toen bleek dus dat hij ook muziek maakte. En sindsdien zijn we bevriend geraakt en maken we samen muziek.'* Dit heeft plaats gevonden voordat de medewerker van Tandem langs is geweest bij deze locatie van de RIBW.

Een ander resultaat wat betreft het netwerk is volgens een respondent dat het stigma verkleind wordt. Hij zegt: *'Alleen maar goed. Want mensen denken, mensen die hier zitten, daar klopt iets niet mee. Als ze dan hier komen wordt dat al minder.'*

Daarnaast heeft de samenwerking voor een respondent opgeleverd dat hij makkelijker contact heeft met de gemeente. Hij kan hiervoor hulp vragen aan een medewerker van Tandem. Hij geeft aan dat instanties makkelijker contact opnemen met de gemeente omdat zij bekend zijn bij de gemeente: *'En kijk, als ik aanvraag denken ze van hey uhm, RT die spekt zo zijn eigen bankrekening. Nee maar zo denken ze, dat is logisch. En Tandem en RIBW dat is bekend bij de gemeente.'*

Veel respondenten die (onbewust) aangeven dat er iets veranderd is wat betreft hun netwerk sinds de samenwerking geven tegelijkertijd aan dat er (verder) voor hun netwerk niet veel veranderd is. Een respondent geeft bijvoorbeeld aan: *'Ja, na ja, verder nog niet echt contact met de buurtbewoners of zo.'* Deze respondent heeft eerst aangegeven dat hij wel veel contacten heeft en vervolgens geeft hij aan dat hij verder niet echt contacten met de buurtbewoners heeft.

Er wordt ook door respondenten aangegeven dat het thema participatie en het de samenwerking tussen Tandem en de RIBW zich voornamelijk binnen de RIBW afspeelt. Een respondent zegt: *'Het leeft vooral hier.'*

Tijdens het afleggen van de interviews is in kaart gebracht hoe de respondenten zich voelen als buurtbewoner. Het is opnieuw moeilijk te zeggen of de samenwerking tussen de RIBW en Tandem heeft bijgedragen aan het gevoel dat de respondenten hebben als buurtbewoner. De respondenten kunnen hier moeilijk antwoord op geven.

De respondenten hebben verschillende gevoelens als buurtbewoner in de buurt. Gevoelens die naar voren komen zijn: geaccepteerd, veilig en goed. Het merendeel van de respondenten heeft een positief gevoel bij de wijk.

Een respondent geeft aan dat hij vindt dat er te veel huizen van de RIBW in de wijk staan. Hij geeft aan dat de wijk het aantal huizen van de RIBW niet kan dragen. Niet alle bewoners van de RIBW kunnen mee doen aan de activiteiten die in de wijk georganiseerd worden volgens hem. De buurtbewoners zouden dit te veel vinden denkt hij. Hij geeft aan dat als alle bewoners van de RIBW naar buiten gaan dit een 'overkill' wordt. Hij denkt dat andere buurtbewoners dan afhaken. Deze respondent geeft aan dat hij zich gewoon voelt in de wijk. Hij noemt hierbij het voorbeeld dat hij een keer in de rij heeft gestaan om te stemmen en dat hij buurtbewoners hoorde zeggen: 'Hé, daar heb je die mensen die niet sporen'.

Een klein deel van de respondenten geeft aan dat de samenwerking tussen Tandem en de RIBW niets heeft veranderd aan hun gevoel in de wijk. Zij geven aan al voor de samenwerking een groot netwerk in de wijk te hebben gehad of niets met de wijk te hebben.

4.1.6 Resultaten wijk

Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan zich bekender te voelen in de wijk door de samenwerking. Respondenten geven aan anders tegen de wijk aan te kijken en zich anders te voelen in de wijk naar aanleiding van de samenwerking. Een respondent zegt: *'Uhm, ja. Ik had nog nooit van Titus Brandsma gehoord en zo. Ook nog nooit van de Wijkfabriek gehoord, dus uhm. Dat zijn allemaal dingen waarvan ik nu weet dat het bestaat.'* Een andere respondent zegt: *'Ja je krijgt nu een duidelijker beeld wat er zo beetje gebeurd in de buurt.'* Wat ook naar voren komt uit een uitspraak van een respondent is dat doordat hij zich bekender voelt in de wijk hij niet zou schromen ergens heen te gaan als dit nodig is.

Naar aanleiding van wat een respondent weet wat er speelt in de wijk voelt hij zich fijner in de wijk. Ook heeft 'De Wereldlunch', een activiteit georganiseerd door Tandem, bijgedragen aan het gevoel in de wijk voor een respondent. Hij voelt zich thuis in de wijk. Een respondent geeft aan dat hij de wijk leuker vindt nu.

Het gevoel van betrokkenheid in de wijk is voor een respondent vergroot. Voor twee respondenten is het gevoel van betrokken in de wijk er niet, of niet vergroot.

Twee respondenten hebben aangegeven dat de samenwerking geen resultaten heeft opgeleverd in de wijk. Een respondent geeft aan dat hij niet meer plekken is gaan bezoeken naar aanleiding van de samenwerking. Een andere reden voor het niet hebben van resultaten is dat de samenwerking zich voornamelijk in het huis afspeelt volgens een respondent: *'Ja het meeste aan activiteiten doe ik eigenlijk hier, Even kijken. Ik werk hier in de tuin, ik help*

graag mee klussen. Ik zorg voor koffie en thee in het weekend ochtends. En er was nog een cursus Mindfulness waar ik aan mee deed.'

4.1.7 Resultaten algemeen

Het topic resultaten algemeen is onderverdeeld in het sublabel: geen opbrengsten en in het sublabel: wel opbrengsten. Vier van de negen respondenten geven aan dat de samenwerking tussen de RIBW en Tandem hen geen opbrengsten heeft opgeleverd. Uitspraken die hierover worden gedaan zijn; *'Het heeft mijn niet veel opgeleverd'* en *'Naja invloed, dat niet zozeer'*. Hoe het komt dat de samenwerking hen niks heeft opgeleverd wordt niet gezegd.

Vier van de negen respondenten geven aan dat de samenwerking hen wel wat heeft opgeleverd. De resultaten zijn erg uiteenlopend. Sommige respondenten geven aan dat het hen juist op praktisch vlak wat heeft opgeleverd. Zo geeft een respondent aan, die erg betrokken is bij de organisatie van verschillende activiteiten binnen de RIBW, dat hij nu weet waarvoor hij een medewerker van Tandem om hulp kan vragen. Voorbeelden die hij hierover noemt zijn het sturen van brieven naar de gemeente of het regelen van stoelen en tenten. Ook geeft een respondent aan dat het hebben van een sociale kaart, dat is gemaakt tijdens een bijeenkomst, hem een duidelijker beeld geeft wat te doen is in de wijk: *'En de sociale kaart is gemaakt en hier afgeleverd. Daar staan dus alle buurtactiviteiten op die er in de buurt zijn, Ja het maakt nu wel duidelijk wat erop zijn minst enigszins gebeurd hier en hier in de buurt. Ik heb er al wel naar gekeken. Ik zou wel iets van tekenen willen doen ofzo misschien. Maar dat weet ik nog niet zeker.'*

Een respondent die samen met een medewerker van Tandem een speelgoed actie heeft opgezet voor minder bedeelde kinderen, geeft aan dat het haar op emotioneel vlak ook wat heeft opgeleverd: *"Nou ja, wat het mij heeft opgeleverd. Dat ik gewoon hele blij gezichten heb gezien. Kijk ik heb zelf ook drie kinderen, en je weet als die kinderen klein zijn je weet ze vinden het altijd spannend dat Sinterklaas komt. 'ik mag me schoentje zetten'. En kijk als de kids ochtends opstaan en ze zien niks in de schoen dan zijn ze teleurgesteld.*

4.1.8 Reden deelname

Tijdens het afnemen van de interviews is gebleken dat een aantal belangrijke labels vergeten zijn in de topiclijst. Eén van deze label is de reden van deelname aan de activiteiten/bijeenkomsten. Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan dat nieuwsgierigheid de reden is geweest om aan te sluiten bij de activiteiten en bijeenkomsten. Ook geven respondenten aan dat de reden om deel te nemen was om contact op te doen. Met zowel bewoners buiten de RIBW dan bewoners binnen de RIBW. Ook geeft een respondent aan dat hij niet afhankelijk wil zijn van hulp en daarom heeft aangesloten bij de bijeenkomsten: *"Je moet wel deelnemen. Of je zou alsmaar thuis moeten blijven zitten, afhankelijk zijn van hulp."* Ook gaf een respondent aan dat hij de psychiatrie graag achter zich wou laten.

4.1.9 Psychiatrie

Een tweede label dat naar voren is gekomen is psychiatrie. Iets minder dan de helft van de respondenten geven aan dat ze een belemmering ervaren door de psychiatrie. Zo wordt door

een aantal respondenten aangegeven dat, omdat ze beschermt wonen, ze het initiatief meer bij de begeleiding laten: *‘Maar als je dan beschermd woont dan, kan het er in sluipen dat je het initiatief een beetje laat aan de begeleiding.’* Ook wordt door een respondent aangegeven dat ze het niet zo snel mensen uit de buurt uitnodigt om een bakje koffie te drinken. De respondent geeft aan dat dan vragen worden gesteld over de reden waarom ze daar woonachtig is, volgens haar gebeurt dit vaak uit nieuwsgierigheid.

Een ander uitkomst wat betreft de belemmeringen die worden ervaren rondom de psychiatrie is het gebruik van medicatie. Zo vertelt een respondent dat zijn gevoelsleven vlakker wordt en dat effect heeft op zijn gevoel van ‘voldoening’. Als hij activiteiten onderneemt ervaart hij minder voldoening dan dat hij vroeger ervaarde, voordat hij medicatie slikte. De respondent spreekt hierover zich als volgt uit: *‘Ja, iets minder. Een zoutarm dieet noem ik het altijd. Op het gebied van emoties. Het is niet helemaal hopeloos of uhm, totaal saai. Maar het is wel iets minder dan dat het geweest is en dat verschil moet je dan voor jezelf uhm, mee uit zien te komen.’* Hij geeft aan dat hij in een soort herstelproces zit, en weer stap voor stap naar zijn oude niveau van functioneren aan het toewerken is.

Tijdens het afnemen van de interviews kwam het onderwerp psychiatrie een aantal keren naar voren. De verhalen hierover lopen uiteen: van het in de weg zitten van de klachten voortkomend uit een psychiatrisch ziektebeeld, tot de psychiatrie graag achter zich willen laten. Zo gaf een respondent het volgende aan: *‘Nou, misschien is het ook gewoon goed om op een gegeven moment weer de psychiatrie achter je te laten.’* Een andere respondent geeft aan dat hij sociaal is en communicatief erg sterk is, maar dat zijn angsten hem in de weg zitten. Hierdoor heeft hij naar eigen zeggen geen groot bereik aan actieradius. Toch geeft het hebben van contact hem wel voldoening, hij haalt er ondanks zijn angsten wel wat uit.

4.1.10 Tips samenwerking

Het laatste ‘extra’ topic dat naar voren is gekomen uit de interviews is tips samenwerking. Er is tijdens de interviews aan de respondenten gevraagd of zij tips hadden wat betreft de samenwerking. Hieruit is een belangrijk label naar voren gekomen. Een aantal respondenten geeft aan dat het overstijgende doel van de samenwerking niet duidelijk is. Zo geeft een respondent aan dat hij er voor zou zijn om met een doelstelling of een thema te werken. Een thema kan er voor zorgen dat mensen weten waar ze naar toe werken. Ook geven twee respondenten aan dat er al veel bestaande initiatieven zijn, waardoor soms de samenhang mist. Een respondent zegt hier het volgende over: *‘Ja, er zijn heel veel initiatieven binnen de RIBW, binnen de psychiatrie, allerlei mensen die met dingen bezig zijn die op zich zinvol zijn. Maar het gaat om de samenhang. Ja bijvoorbeeld dus veilig wonen in de wijk, en dan participerend. Dat je verschillende randvoorwaarden en doelstellingen binnen boort houdt.’* Een andere respondent geeft aan dat er veel overlap is tussen de activiteiten die de RIBW afzonderlijk organiseert en de activiteiten die voortkomen uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW.

Ook geven twee respondenten aan dat ze het contact erg belangrijk vinden. Zowel het contact tussen beide organisaties als het contact tussen de kwartiermaker van de RIBW en de respondent. Een respondent geeft aan dat het belangrijk is dat de kwartiermaker contact blijft

houden met de mensen om zich heen. Bijvoorbeeld de wijkkring en de medewerkers van de Tandem. Ook geeft hij aan dat hij het belangrijk vindt dat de Kwartiermaker af en toe bij hem polst of zij wat voor hem kan betekenen. Een andere respondent geeft aan dat hij het belangrijk vindt dat contact gehouden wordt met hem als bewoner, in het bijzonder als iets gaat veranderen.

Ook wordt door een respondent als tip meegegeven dat er een ‘visie of zo’ moet zijn.

4.2 Focusgroep

Om de visie en de mening van de professionals in kaart te brengen, is een focusgroep georganiseerd. Hierbij waren twee medewerkers van Tandem en twee medewerkers van de RIBW aanwezig. Daarnaast waren Annica Brummel (begeleider onderzoek), David Huijts (student die een ander onderwerp wat betreft de samenwerking tussen de RIBW en Tandem onderzoekt), Iverne Berendsen en Loes Beeren aanwezig.

Iverne Berendsen was de gesprekleider. Zij stelde verdiepende vragen. Annica Brummel en Loes Beeren ondersteunde haar hierin. Daarnaast zorgde Loes Beeren dat alle werknemers genoeg aan bod kwamen en bewaakte zij de tijd.

Tijdens de focusgroep zijn twee voorbeeld situaties en drie stellingen besproken. De voorbeeld situaties hadden beide een onderwerp, de drie stellingen hadden samen één onderwerp. Er wordt per voorbeeld situatie en stelling in kaart gebracht wat de resultaten zijn. De opzet van de focusgroep, met daarin de voorbeeld situaties en stellingen, staan in bijlage IV. Het labelschema van de focusgroep is te vinden in bijlage V.

4.2.1 Wensen omzetten in acties

De medewerkers gaven verschillende interventies als helpend aan bij het omzetten van wensen naar acties voor de bewoner.

Wanneer een bewoner moeite heeft met het uitvoeren van de actie die bij de wens hoort, is het volgens alle vier de werkers helpend om de situatie helder in kaart te brengen. Op deze manier kunnen de werkers in kaart brengen waarom de bewoner moeite heeft met het omzetten van zijn wens in een actie. Een werker zegt daar over: *‘Ja. Eerst de situatie helder krijgen, waarom hij nu besluit om niet door te gaan. Wat het verschil is met dat hij wel heel erg wil ergens, en het nu niet kan.’*

Wat ook aangegeven wordt is dat het in kaart brengen wat nodig is om zijn wens wel om te zetten in een actie een stap kan zijn. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door dit aan hem te vragen. Daarnaast wordt aangegeven dat de regie bij de bewoner laten helpend is en dat het blijven stimuleren van de bewoner helpend is. Over de regie bij de bewoner laten wordt onder andere gezegd: *‘En ik denk dat je daar samen iets in kan doen. Als jij het als RIBW werker misschien wel weten van we zouden het zo en zo kunnen doen, maar het zou altijd vanuit de bewoner moeten komen.’* Over het blijven stimuleren wordt gezegd: *‘We zijn blijven stimuleren om wel uiteindelijk te gaan. Toen ben ik ’s avonds met S. gegaan, dus S. is al een keer geweest. Misschien dat ze nu samen kunnen gaan.’* Deze uitspraak was aan de hand van een voorbeeld uit de praktijk.

Wat volgens de medewerkers ook helpend voor de bewoner is om een wens om te zetten in een actie is: de bewoner opzoeken, kleine stappen zetten, het contact onderhouden, naast de bewoner staan en een positieve instelling.

Over de bewoner opzoeken wordt gezegd dat naar aanleiding van een 'Whatsapp-bericht' met daarin de mededeling dat hij de actie naar aanleiding van zijn wens toch niet ging uitvoeren, de werker naar de locatie toe gegaan is. Toen hij hier was heeft hij kunnen onderzoeken wat helpend zou kunnen zijn voor de bewoner om de wens toch om te zetten in een actie.

Daarnaast komt naar voren dat het zetten van kleine stappen erg belangrijk is. Hierover zegt een medewerker: *'Misschien is voor hem, als ik heel praktisch kijk, is misschien eerst een wandelingetje samen, een blokje om, is misschien al een eerste stap. Wat heel klein is, en misschien voor een ander lullig lijkt, kan voor hem heel eng en spannend zijn.'*

Het contact onderhouden is volgens alle medewerkers erg belangrijk. Een medewerker zegt hierover dat dit het makkelijker maakt een stapje vooruit te doen. Het is ook belangrijk dat de hulpverlener niet meer wil dan de bewoner, dat de medewerker naast de bewoner gaat staan. Er wordt aangegeven dat de medewerker zich op hetzelfde 'level' moet bevinden als de bewoner. Ten slotte is het belangrijk om een positieve instelling aan te nemen als medewerker. Om te kijken naar de mogelijkheden, niet naar de beperkingen.

Op de vraag: 'Zou je contact zoeken met de RIBW/Tandem in deze situatie?' worden verschillende antwoorden gegeven. In het kader van de regie bij de bewoner later zouden de medewerkers van de RIBW het in eerste instantie aan de bewoner over laten om contact op te nemen met de medewerker van Tandem. Een voorwaarde hiervoor is dat de bewoner hier toe in staat is.

Een medewerker van Tandem geeft aan dat hij contact op zou nemen met de persoonlijk begeleider van de bewoner. Ook wordt aangegeven dat er regelmatig contact is tussen de medewerkers om de agenda door te spreken. Een medewerker zegt hierover: *'Dan hadden we van tevoren contact van dit en dit zit er aan te komen dus dan overleg je. Dus dan kun je vanuit de RIBW alvast de boel warm houden eigenlijk voor tegen het moment dat het zo ver is.'*

4.2.2 De grens tussen doorvragen en stoppen

Wat naar voren kwam bij het bespreken van de voorbeeldsituatie die is geschetst tijdens de focusgroep is dat iedere aanwezige medewerker de situatie verder zou uitdiepen. De voorbeeldsituatie die werd geschetst was: Een bewoner heeft als wens meer contacten op te doen in de wijk. Hij heeft tijdens het mensen wensen spel verteld dat hij vroeger altijd in een koor heeft gezeten en dat hij het erg leuk vindt om te zingen. Het zingen in het koor was voor hem een plezierige en ontspannende activiteit en hij heeft er destijds een hoop mensen mee leren kennen. Wanneer hem wordt gevraagd of hij deze oude hobby weer kan oppakken, wend hij zijn hoofd af en klapt hij dicht.

Een medewerker zegt over het verder uitdiepen van de situatie: *'Uhm, ook vragen wat er gebeurt. En kijken of iemand de ruimte voelt om dat op dat moment te zeggen, soms zit er best wel iets pittigs achter. Ja, maar daar zal ik dan wel benieuwd naar zijn. Daar zit ook weer blijkbaar belangrijke informatie om het misschien wel weer op te pakken in de toekomst.'*

Twee medewerkers van Tandem geven aan het hier mee eens te zijn. Een andere medewerker van de RIBW zegt dat zij het vooral objectief zou houden: *‘Vooral het objectief houden. Dat dat belangrijk is. Dat je zegt, goh ik zie dat jij dit en dit, zo reageert op wat wij bespreken. Wat maakt dat jij die reactie geeft?’*

Er is een verschil tussen de medewerkers van Tandem en de RIBW in hun benadering omdat de medewerkers van Tandem vaak de achtergrond van een bewoner niet of nauwelijks kennen en de medewerkers van de RIBW kennen deze achtergrond vaak wel. Er komt naar voren dat hieruit een verschil in benadering van de bewoner uit ontstaat. Door een RIBW wordt over het hebben van achtergrond informatie van de bewoner gezegd: *‘En dan pak je makkelijker denk ik de kern of zo. Omdat je die onderwerpen al eens de revue hebt laten passeren.’* Over het niet hebben van achtergrond informatie van de bewoner wordt door een Tandem medewerker gezegd: *‘Maar ik merk wel dat op het moment dat je een vertrouwensrelatie met een cliënt hebt dat ze vaak zelf vertellen wat hun probleem is of waar ze tegen aan lopen.’*

Door een Tandem medewerker wordt aangegeven dat het hebben van geen achtergrond informatie twee kanten kan hebben. Hij zegt: *‘Kijk vanuit, er zitten gewoon 2 kanten aan, vanuit onbevangenheid kan het goed uitwerken. Zodat iemand toch op een andere manier bevraagd wordt. Door iemand die niets vermoedend zegt, ja wat is er nou met je aan de hand of hoe kan ik je helpen? Niets vermoedend kan het goed uitwerken, maar het kan ook juist averechts uitwerken.’* Een andere Tandem medewerker geeft hierover aan dat het helpend kan zijn de bewoner te vragen of hij er over wil praten of niet. Een RIBW medewerker bevestigt dit, op deze manier wordt de regie bij de bewoner gelaten.

Ook bij deze voorbeeld situatie is de vraag gesteld of de medewerkers contact op zouden zoeken met de RIBW of Tandem, afhankelijk van welke instantie ze zelf zijn. Een medewerker van Tandem geeft aan wel contact op te nemen met de RIBW in een soort gelijke situatie. Hij zou dit doen om de achtergrond te achterhalen. Ook wordt aangegeven dat als er bijzonderheden zijn in een bepaalde situatie vaak vooraf contact op wordt genomen met de desbetreffende Tandem medewerker. Dit gebeurt om de Tandem medewerker voor te bereiden op wou zou kunnen komen. Een RIBW medewerker zegt hierover: *‘Dat hij met een beetje een inschatting er heen gaat. Niet helemaal blanco, want ja’* In dit citaat is ‘hij’ een Tandem medewerker. Een Tandem medewerker geeft aan dat dit prettig is en dat op deze manier kan worden ingeschat hoe de werker zich het best kan opstellen. De Tandem medewerker zegt hierover: *‘Dat je dan kan afstemmen waar de ander zit, niet dat jij hoog vliegt en die andere heel laag zit.’*

4.2.3 Randvoorwaarden samenwerking

Om de randvoorwaarde voor de samenwerking duidelijk te krijgen is als eerst de volgende stelling besproken: *‘Op dit moment bieden wij de duidelijkheid en continuïteit die de bewoners nodig hebben wat betreft de samenwerking’*

Een medewerker van Tandem geeft aan dat hij maar een aantal bewoners duidelijkheid en continuïteit kan bieden, en dat zijn vooral de bewoners waar hij intensief contact mee heeft. Hij zou dit ook graag aan de andere bewoners willen bieden, maar dan moet hij eerst het contact intensiveren. Een andere medewerker van Tandem geeft aan dat hij denkt dat de

duidelijkheid en continuïteit die nodig is nog niet structureel geboden wordt. Hij verstaat onder duidelijkheid en continuïteit dat de rolverdeling duidelijk is, dat je één keer in de zoveel tijd langs komt en dat de bewoners worden besproken waarmee je als werker contact hebt. Volgens hem gebeurt dit wel, maar niet structureel. Hij zegt dat dit te maken met het werken met twee organisaties. Hij doet hierover de volgende uitspraak: “Het is niet echt onderdeel van de samenwerking. Zo gaat dat dan ook met twee organisaties. Ja dat is geen kwade wil ofzo, maar zo gaat dat nu als je werkt met twee organisaties. Je hebt dan ook te maken met tijd, en ja allemaal dat soort dingen. Vandaar. Ja vandaar dat ik denk dat het uh, nog niet helemaal zo is.” Mede daardoor geeft hij aan dat het bieden van duidelijkheid en continuïteit nog verder ontwikkeld kan worden.

Een medewerker van de RIBW geeft aan dat hoe het nu gaat, het volgens haar wel loopt. Dit is volgens haar niet geheel gestructureerd of met een vaste rolverdeling. Ze vraagt zich wel af in hoeverre dit meerwaarde heeft. “Ik vind het ook wel mooi dat het gewoon aan de slag gaan is en gaat. Gewoon met de afstemming die wel nodig is.”

Om tot duidelijkheid en continuïteit te komen wordt ook door twee respondenten aangegeven dat afstemming belangrijk is. Zowel een medewerker van de RIBW als een medewerker van Tandem geven aan de daar waar nodig is deze afstemming er wel is. Dit is niet gestructureerd maar wordt per situatie bekeken.

Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat de samenwerking op dit moment organisch verloopt. De Tandem medewerkers komen langs bij de wooncomplexen van de RIBW als hier behoefte aan is. Er zijn (nog) geen vaste structurele momenten ingepland. Hetgeen wat uit de koffiemomenten naar voren komt wordt verder opgebouwd. Wel wordt door een Tandem medewerker aangegeven dat het bieden van structuur ten behoeve van de bewoners (vooral in de beginfase) goed kan zijn voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Hij zelf heeft als werker geen behoefte aan meer structuur binnen zijn werk.

Een medewerker van de RIBW is voor het structureren van vaste contactmomenten. *“Ik zou het daar structuren, dan weten bewoners ‘vandaag komt er iemand’ en dat hoeft niet iedere week te zijn. He, want ja dat hebben we laatst gemerkt dat het wat te dicht op elkaar zat. We hebben er nu wat tussenpauze, uh gelaten. Maar doe het dan één keer in de drie/vier weken en kondig dat in de hal aan he dat jij er ook bent. Ik denk dat dat daar wel werkt. Dat het wel wordt aangekondigd, en dan kan het nog zo zijn dat er geen resultaat of zo is, of één op één contact. Maar ik denk voor de zichtbaarheid, op die locatie, dat dat goed is.”*

Ook werd tijdens het bespreken van de stelling gevraagd of de rolverdeling voor de bewoners duidelijk is. Twee van de vier respondenten geven aan dat ze denken dat dit niet duidelijk genoeg is voor alle bewoners. Een RIBW medewerker geeft aan dat ook dit organisch verloopt, een Tandem medewerker is een ‘middel’ ten behoeve van de wens. Bewoners zien wat hij kan en daardoor ervaren ze ook wat ze aan Tandem medewerker hebben. Hierbij zegt ze wel dat de bewoners natuurlijk niet weten wat ze niet weten. Misschien zijn er wel veel meer dingen die Tandem medewerkers kunnen, dit is voor de bewoners niet duidelijk. *“Ze*

weten natuurlijk niet wat ze niet weten. Wie weet zijn er heel veel dingen die jij ook kan maar dat ze dat niet weten. Waardoor er ook dingen blijven liggen waar misschien ook nog potentie in zit of zo.”

Naast dat de rolverdeling voor de bewoners niet altijd duidelijk is, is voor één medewerker de rolverdeling voor haar als professional ook niet altijd duidelijk. Zoals ze zelf aangeeft is ze hier nog ‘zoekende’ in. Als een bewoner met een wens bij haar komt vind ze het lastig inschatten of zij daar als begeleider wat mee moet of dat ze de wens bij een wijkwerker neer moet leggen.

Wat naar voren kwam wat helpende factoren zijn ten aanzien van participatie wat betreft de bewoners zijn: Het zichtbaar aanwezig zijn van Tandem medewerker, succes verhalen delen, herhaling en het hebben van een warme overdracht. De helft van de respondenten geeft aan dat het delen van succesverhalen helpend is voor de bewoner. Door concrete voorbeelden aan te dragen, enthousiasmeert je de bewoner en weten ze wat ze aan je hebben. Ook geeft een RIBW medewerker aan dat het herhalen en het noemen van het doel en de rol van de Tandem medewerker helpend kan zijn. Ze geeft aan dat er al een heleboel opties zijn binnen de RIBW, door dat nog een keer te benoemen kan de bewoner ook zelf een keuze maken.

Als laatst werd gepraat over een warme opdracht. Een RIBW medewerker gaf hierover het volgende aan: *“Ja bij de interviews is het natuurlijk ook al aan bod gekomen over continuïteit, dat het vaak wisselt met medewerkers. Dat heb je natuurlijk ook niet altijd in de hand. Maar warme overdracht daar ben ik voorstander van.”*

Stelling 2:

Om de randvoorwaarde voor de samenwerking duidelijk te krijgen is ook de volgende stelling besproken: Er moeten meer faciliteiten beschikbaar worden gesteld (zoals: tijd, geld, scholing en visie vanuit het management) om intensiever met deze doelgroep aan de slag te gaan.

De Tandem medewerkers geven aan dat het voor hen prettig is om meer achtergrond informatie over het ziektebeeld van de bewoner te krijgen. Een respondent geeft aan dat hij denkt dat hij hierdoor beter in kan schatten wat wel of niet mogelijk is voor de bewoners, aan de andere kant vindt hij ook een fijn om onbevangen te kunnen zijn.

Ook wordt aangegeven dat ze vooral de basis willen weten, ze hoeven geen details. *“Of ja als iemand echt, echt een aantal eigenschappen heeft of ja of problemen waar je last van. Of ja tenminste waar je dan, ja of wat in de uitvoering van het werk belangrijk is om te weten. Ja dan is het misschien wel handig ja”*

Door een medewerker van de RIBW wordt hierop gereageerd dat dit ook een valkuil kan zijn. Ze geeft aan dat ze het juist mooi vindt dat een Tandem medewerker onbevangen in het werk stapt. *“En kijk stel dat wij zouden gaan vertellen ‘goh deze problematiek ligt er’ niet iedere cliënt is het eens met de diagnose die er ligt. En die zou zeggen ‘ja borderline, ikke niet hoor’. Kijk en misschien stap je er dan ook anders in. Kijk als je er tegenaan gaat lopen is het belangrijk om te weten. Maar stel dat jij er bij voorbaat al in gaat staan met ‘dit is iemand met borderline problematiek dus ik zal zo en zo moeten gaan handelen’. Misschien loopt de relatie dan daarin ook wel stuk zeg maar. Dat je misschien met een soort van voorbedachte raden er al in gaat.”*

Wat opvallend is, is dat alle respondenten aangeven dat het inzetten van meer uren een positieve werking heeft op de doelgroep. Een medewerker van Tandem kan in verband met zijn studie 32 uur inzetten. Er wordt door zowel de respondenten van de Tandem als de respondenten van de RIBW aangegeven dat ze hierdoor het verschil duidelijk zien. *“Wat ik wel mooi vind is dat het nu ook wat meer vruchten afwerpt. Je ziet nou veel meer actie”* Er wordt door de respondenten aangegeven dat door meer uren, sneller kortere lijntjes met elkaar gelegd kunnen worden. Ook werkt het prettig dat de medewerker van Tandem langs kan komen wanneer daar behoefte naar is. Door de ruime uren kan hij inspringen waar nodig. Door een medewerker van de RIBW wordt hier het volgende nog op gezegd: *“Ja dat merken wij in de praktijk ook wel, nu dit, dit levert gewoon heel veel op als je veel tijd hebt. Toen met W. merkte wel ook wel dat komt die heel af en toe ja en dan ben je zo 2 jaar verder voordat je stapjes zet.”*

Ook wordt door een Tandem medewerker gezegd dat het inzetten van meer uren een positieve werking heeft voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de bewoners. Hierbij geeft hij aan dat hij denkt dat je hiervoor een lange adem nodig hebt en dat het inzetten van meer uren dit kan versoepelen.

Een medewerker van de Tandem geeft aan dat vanuit de organisatie vaak minder uren beschikbaar zijn om in te kunnen zetten. *“Maar voor de anderen, ja zeker als je de combinatie met sociaal wijkteam had, wat F. toen had bijvoorbeeld. Dan uh, ja die hebben er dan wel minder uren vaak voor. Vaak gewoon versnipperd met andere taken en dat het dan in de uitvoering wel lastig is.*

ja dat is wel een probleem, het is wel in tegenspraak met de presentie die eigenlijk nodig is voor die groep. Terwijl presentie ook gewoon heel veel tijd kost, ja dat is het dan een kwestie van, ja wat wil je als organisatie, hoe ver wil je daar in gaan. In het waard om 32 uur in te zetten in de wijk om met die doelgroep aan de slag te gaan?”

Annica Brummel voegt hieraan toe dat het werk van een opbouwwerker erg breed is. Contacten in de wijk moeten onderhouden worden, mede daardoor kan een werker zijn werk goed doen. Dit betekent dat niet alleen de contacten bij RIBW wooncomplexen onderhouden moeten worden maar ook bij andere zorginstellingen, en dat kost veel tijd.

Stelling 3:

“Het inlichten van nieuwe professionals die een rol gaan vervullen in de samenwerking over de achtergrond en het proces van de bewoners, is een voorwaarde voor het effectief (efficiënt) werken met de doelgroep.”

Zowel door de respondenten als door de gesprekleiders werd aangegeven dat hier gedurende het gesprek al antwoord op is gegeven. Door een respondent werd hier als aanvulling op gegeven dat er meer nodig is dan kennis over de achtergrond en proces van de bewoner om effectief en efficiënt te werken met de doelgroep. *“Affectiviteit met de doelgroep, manier van communiceren. Er zijn wel meer dingen”, “Je moet een beetje bij ze liggen anders werkt het helemaal niet”.*

5. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofd- en deelvragen. Dit wordt gedaan aan de hand van de resultaten en aan de hand van theorie. Zoals in hoofdstuk vier beschreven staat, zijn de resultaten gebaseerd op interviews die bij bewoners van woongroepen van de RIBW zijn afgenomen en op de focusgroep die georganiseerd is voor medewerkers van zowel Tandem en de RIBW. Daarnaast worden in dit hoofdstuk de sterkte en zwakte punten van het onderzoek beschreven. In de laatste paragraaf wordt de discussie beschreven.

5.1 Betekenis samenwerking voor bewoners RIBW

In deze paragraaf wordt deelvraag één beantwoord. De eerste deelvraag luidt:

Welke rol heeft het deelnemen aan de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking gespeeld voor de bewoners van de woongroepen RIBW in Heseveld volgens de bewoners en de professionals.

Voor de mensen met een ernstige psychiatrische beperking geldt dat zij behoefte aan een zinvol, actief en sociaal leven hebben (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014). Dit geldt dus ook voor de bewoners van de RIBW te Heseveld. De bijeenkomsten en activiteiten die voortkomen uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW zijn hier op gericht. Om deelvraag één te kunnen beantwoorden is in kaart gebracht wat de rol van de activiteiten en bijeenkomsten is geweest voor het bevorderen van een zinvol, actief en sociaal leven van de bewoners van de RIBW. Hiervoor zijn interviews afgenomen met bewoners van de woongroepen aan de Jasmijnstraat, Wolfkuilseweg en de Joubertstraat.

Er zijn verschillende resultaten uit de interviews naar voren gekomen. Een aantal van deze resultaten zijn relevant voor deze deelvraag. Dit zijn:

- Bewoners deden voornamelijk mee aan de activiteiten en bijeenkomsten uit nieuwsgierigheid,
- Het hogere doel van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW is voor bewoners niet duidelijk,
- De activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking spelen geen grote rol in het leven van de bewoners,
- De activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking hebben overlap en zijn verwikkeld met andere projecten en activiteiten van de RIBW,
- Er zijn met de activiteiten en bijeenkomsten verschillende resultaten behaald op het gebied van de wijk en het netwerk van de bewoners.

Zoals hierboven staat beschreven deden veel bewoners uit nieuwsgierigheid mee aan de activiteiten en bijeenkomsten. Dit betekent dat zij na het deelnemen aan een (aantal) activiteit(en) of bijeenkomst(en) besloten of de samenwerking tussen Tandem en de RIBW iets voor hen zou kunnen opleveren. Zij maken hier dus de keuze of de activiteiten en projecten, voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW, zinvol zouden kunnen zijn voor hen. Dat de bewoners hierin een eigen beslissing mogen en kunnen maken sluit aan bij het kernbegrip ‘Human Development’ van de Capability Approach. Dit staat voor

menselijke ontwikkeling, bewoners hebben de vrijheid de keuze te maken die bijdraagt aan het kunnen leven van het leven wat zij graag willen leiden (Blok & Braber, 2015).

Om te kunnen beslissen of de samenwerking zinvol zou zijn voor een bewoner heeft de bewoner een afweging gemaakt. Uit de interviews kwam naar voren dat het overstijgende doel (het participeren in de wijk) niet duidelijk was voor een aantal bewoners. Deze onduidelijkheid heeft hoogstwaarschijnlijk invloed gehad op de afweging die de bewoners hebben gemaakt bij de vraag of de samenwerking zinvol zou zijn voor hen. Een aantal bewoners geeft aan dat het duidelijk maken van het hogere doel helpend zou zijn geweest bij het deelnemen van activiteiten en bijeenkomsten.

De bewoners hebben zelf de keuze gemaakt of zij deel wouden nemen aan de samenwerking. De afwegingen van bewoners om deel te nemen aan de samenwerking waren: het kunnen volbrengen van een bepaalde wens, het actief willen zijn in de wijk, nieuwe contacten op doen en de psychiatrie achter zich laten. De respondenten hebben allemaal besloten deel te nemen aan de activiteiten en/of bijeenkomsten. Een deel van de respondenten is gestopt naar enige tijd. De bewoners op de hoogte stellen van het hogere doel zou helpend zijn geweest bij het maken van de keuze deel te nemen aan de bijeenkomsten en activiteiten.

Uit de interviews komt naar voren dat het herstelproces een grote rol speelt in het participeren. Uit de theorie blijkt dat periodes van herstel en terugval elkaar kunnen afwisselen (Kanteling WMO; iedereen doet mee, z.j.). De mate waarin de samenwerking tussen Tandem en de RIBW een rol speelt in het leven van de bewoners zal dus ook wisselend zijn. Als er sprake is van een terugval in het herstel zal de bewoner minder in staat zijn te richten op participatie.

Het gegeven dat het doel -het verhaal van de samenwerking- vaak niet in het hoofd van de bewoners zit, maakt dat zij veelal 'ontwetend' naar de bijeenkomsten en activiteiten komen. Dit zou onrust met zich mee kunnen brengen voor de bewoners. Het is belangrijk om het doel, het thema en de reden van de samenwerking meerdere keren te herhalen zodat dat de bewoners weten wat de samenwerking inhoudt. Als dit niet wordt gedaan kan het voorkomen dat voor de bewoners het hogere doel uit het oog verliezen en de motivatie om deel te nemen aan de activiteiten en bijeenkomsten hiermee verminderd.

Doordat vanuit de RIBW nog andere activiteiten worden georganiseerd die volgens de bewoners vaak overlap hebben met de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW, moeten de bewoners keuzes maken welke activiteit voor hen het meest zinvol is. Om hier een keuze in te kunnen maken moet voor hen het doel van activiteiten vanuit de samenwerking en het doel van de losse activiteiten vanuit de RIBW duidelijk zijn. Als het (hogere) doel niet duidelijk is, zou dit de reden kunnen zijn om te kiezen voor een andere activiteit. Door de bewoner moet een afweging worden gemaakt welke activiteit het meest zinvol is.

Hiervoor is het dus belangrijk dat het doel, thema en de reden van de samenwerking duidelijk is voor de bewoners. Aan de hand van deze informatie kunnen de bewoners de keuze maken om deel te nemen aan de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking. De bewoners kunnen op deze manier zelf de keuze maken of de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW bijdraagt aan een zinvol, actief en sociaal leven.

Om antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag is het ook van belang om te weten wat de bijeenkomsten en activiteiten, voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW, hebben opgeleverd. De resultaten zijn de te lezen in hoofdstuk vier.

In de meeste gevallen kunnen bewoners moeilijk aangeven of de resultaten die naar voren zijn gekomen tijdens de interviews louter zijn ontstaan door de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Bewoners weten het niet, of bewoners geven aan dat het vaak een wisselwerking is van verschillende factoren. Zoals al in deze paragraaf beschreven staat, speelt herstel een erg grote rol bij participatie. Het komt weinig voor dat de resultaten alleen veroorzaakt zijn door de activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking. Naast herstel spelen hier ook nog andere dingen in mee, zoals medicatie en de intrinsieke motivatie.

Op de vraag welke rol de bijeenkomsten en activiteiten voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW hebben gespeeld wat betreft een zinvol, actief en sociaal leven is dus moeilijk een antwoord te geven. We kunnen tot de conclusie komen dat de bijeenkomsten en activiteiten bijdragen aan zinvol, actief en sociaal leven, maar dat alleen de activiteiten en bijeenkomsten dit niet kunnen bereiken. Zonder een zekere mate van herstel en intrinsieke motivatie zullen de bijeenkomsten minder opleveren dan met een zekere mate van herstel en intrinsieke motivatie. Ook kan het andersom gezien worden, een zekere mate van participatie kan bijdragen aan het herstel van de bewoners. Het kan worden gezien als een wisselwerking.

5.2 Helpende factoren voor het wensen omzetten in acties

In deze paragraaf wordt deelvraag twee beantwoord. Deelvraag twee is:

Wat is helpend voor de bewoners van de Jasmijnstraat, de Wolfkuilseweg en de Joubertstraat om wensen om te zetten in acties?

Om antwoord te geven op deze deelvraag wordt gebruik gemaakt van de resultaten die voortkomen uit de interviews met de bewoners en van de resultaten die voortkomen uit de focusgroep met medewerkers. De resultaten van de focusgroep staan beschreven in hoofdstuk vier.

De bewoners zijn te verdelen in twee groepen voor deze deelvraag: Bewoners die wel een wens hebben geformuleerd en bewoners die geen wens hebben geformuleerd.

Voor de bewoners die wel een wens hebben geformuleerd is het helpend geweest dat de begeleiding van de RIBW en Tandem stimulerend en begripvol waren. Wat als erg prettig is ervaren, is dat een van de begeleiders van Tandem ervaringsdeskundige is. Er wordt aangegeven dat deze begeleider begripvol is en de bewoners de tijd geeft. Het geven van tijd en het tonen van begrip heeft mensen geholpen om een actie uit te voeren. Daarnaast is het zoeken van informatie en dergelijke voor het kunnen uitvoeren van een actie ook helpend geweest voor de bewoners.

Het is van belangrijk dat de begeleiding aansluit bij de leefwereld van de bewoner. Wanneer de begeleiding zich niet aansluit bij de leefwereld van de bewoner en zich niet aanpast aan de

bewoner is de kans groter dat de begeleiding al een aantal stappen verder is in het (denk) proces dan de bewoner.

De regie moet bij de bewoner worden gelaten. Wat hierin belangrijk is, is dat de bewoner zelf de snelheid van het proces bepaald. Het zetten en het zien van kleine stappen is hiervan onderdeel. Ook het zien van kleine resultaten is belangrijk. Als de medewerker de kleine resultaten ziet en de bewoner ziet dit niet, kan de medewerker de bewoner attenderen op de (kleine) resultaten die zijn geboekt. Dit zou de bewoner kunnen motiveren en stimuleren in het behalen van grotere resultaten. Dit wordt onderschreven door het doel van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Dit doel luidt: “ *Het gaat erom om cliënten van de RIBW tot participatie te verleiden. Alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of activiteiten ondernemen is eigenlijk al een resultaat. Meerwaarde is dat we onderzoeken wat kan en wat niet kan.* ” (Daas, Joosten, Koot, Hoof, z.j., p.5)

Daarnaast is het belangrijk dat een bewoner zo veel mogelijk wordt gestimuleerd dingen zelf uit te voeren. Dit moet niet uit handen worden genomen door medewerkers.

Het laten van de regie bij de bewoner is helpende factor voor het wensen omzetten in acties.

Een ander helpende factor voor het wensen omzetten in acties is dat het merendeel van de bewoners zich veilig, goed of geaccepteerd voelt als buurtbewoner. Van Weeghel (2010) beschrijft dat voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek stigmatisering een dagelijkse bron van zorg is. Een groot deel van de bewoners van de woongroepen van de RIBW heeft niet het gevoel dat er sprake is van stigmatisering. Dit helpt hen (soms letterlijk) de stap over de drempel te zetten en deel te nemen aan activiteiten waarbij ook andere burgers aanwezig zijn.

Naast bovenstaande factoren is het contact tussen de medewerkers van Tandem en de RIBW een belangrijke factor voor de bewoners om wensen om te kunnen zetten in acties. De medewerkers van Tandem geven aan dat zij beter kunnen inschatten hoe zij om kunnen gaan met de bewoners wanneer zij informatie hebben over hun achtergrond. Daar tegen over staat dat zij aangeven dat het fijn is om onbevangen en zonder vooroordeel in gesprek te gaan met de bewoner. Beide factoren kunnen helpend zijn voor de bewoners. De RIBW medewerkers kunnen inschatten of het nodig is om de Tandem medewerkers in te lichten over het (mogelijke) gedrag en de achtergrond van de bewoner voordat de Tandem medewerker met de bewoner in gesprek gaat. Het contact tussen de Tandem en de RIBW medewerkers is helpend voor de bewoners omdat wanneer de Tandem medewerker goed kan inschatten hoe de omgang met de bewoner moet zijn, het contact met de bewoner beter zal zijn.

De tweede groep die te onderscheiden is voor deze deelvraag is de groep bewoners die (nog) geen wens hebben geformuleerd. Uit de theorie blijkt dat mensen met een psychiatrische aandoening wel degelijk behoefte hebben aan een zinvol, actief en sociaal leven (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014). De bewoners die geen wensen hebben geformuleerd geven in zekere mate aan dat voor hen een zinvol, actief en sociaal leven ook degelijk belangrijk is. Wat naar voren komt uit de theorie is dat het kunnen participeren en het kunnen opstellen van doelen (deels) afhankelijk is van de mate van herstel. Herstel heeft volgens Hoof, Erp, Boumans & Musse (2014) een aantal algemene factoren. Dit zijn: het hervinden van eigen

identiteit, het hervinden van hoop en perspectief, het kunnen geven van hernieuwde betekenis aan de psychische klachten en eigen levensverhaal, het hervinden van grip op het eigen leven en het hervinden van verbondenheid met anderen. Wanneer deze algemene factoren zich ontwikkelen in het leven van een bewoner zou de bewoner beter in staat zijn te participeren en het actief zijn in de maatschappij. De mate van herstel speelt dus een grote rol in het vermogen wensen te formuleren. Een zekere mate van herstel zou kunnen worden omschreven als een voorwaarde om te kunnen participeren en het kunnen formuleren van een wens hierover.

Een deel van de bewoners die geen wens hebben geformuleerd, hebben wel acties uitgevoerd. Deze bewoners geven veelal aan geen wens tot participatie te hebben, maar zij voeren wel acties uit die tot participatie leiden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het organiseren van een buurtbarbecue of het organiseren van een Sinterklaas feest in de wijk. Dit zou kunnen betekenen dat het voor deze groep bewoners moeilijk is een concrete wens te formuleren, maar zij wel duidelijk weten wat voor acties zij graag willen uitvoeren. Het zou kunnen dat er via deze acties achter gekomen wordt wat de bijbehorende wens is. Hieruit komt naar voren dat het voor deze groep bewoners eerder belastend zou kunnen zijn om een wens te formuleren voorafgaand aan uitvoeren van acties dan helpend. Dit sluit aan op het eerste gedeelte van deze paragraaf. Het is helpend om de regie bij de bewoner te laten. Er moet maatwerk geleverd worden. Voor de ene bewoner is het wellicht helpend eerst een wens te formuleren en vervolgens acties uit te zetten. Voor een andere bewoner is dit misschien andersom.

5.3 Belemmeringen voor het wensen omzetten in acties

In deze paragraaf wordt ingegaan op deelvraag drie. Er wordt antwoord gegeven op de vraag: Wat zijn belemmeringen voor de bewoners van de Jasmijnstraat, de Wolfkuilseweg en de Joubertstraat om wensen om te zetten in acties?

Bij het beantwoorden van deze deelvraag wordt net als bij de vorige deelvraag gebruik gemaakt van de resultaten voortkomend uit de interviews en de focusgroep. De resultaten die naar voren komen uit de interviews wat betreft belemmerende factoren voor het omzetten van wensen in acties zijn: onduidelijkheid over de rol van Tandem, onduidelijk over het hogere doel, weinig continuïteit, zelfstigma en publiek stigma, het wonen op een woongroep, het gebruiken van medicatie en dat bewoners alleen grote veranderingen lijken te zien.

De eerste belemmerende factor is de onduidelijkheid over de rol van de Tandem medewerker. Voor bewoners is het in sommige gevallen niet duidelijk wat de rol van de Tandem medewerker precies is. Dit betekent dat voor hen niet duidelijk is waarvoor ze bij de Tandem medewerker terecht kunnen. Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat ze de Tandem medewerker minder snel benaderen. Uit de theorie opgesteld door Daas, Joosten, Koot & Hoof (z.j.) blijkt dat wel een rolverdeling is gemaakt voor de medewerkers van Tandem en de RIBW. De rolverdeling die door hen is opgesteld is dus niet voor alle bewoners duidelijk.

De onduidelijkheid over de rol van Tandem moet niet worden verward met de duidelijkheid in de uitleg van de Tandem medewerker. Meerdere bewoners geven aan dat de uitleg die de

Tandem medewerker geeft over en tijdens activiteiten en bijeenkomsten duidelijk is. Dit wordt als zeer prettig ervaren.

Een tweede belemmerende factor voor het wensen omzetten in acties is de onduidelijkheid over het hogere doel van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Bewoners geven aan dat voor hen niet bekend is wat het hogere doel is. Het gevolg hiervan is dat bewoners minder snel deelnamen aan activiteiten en bijeenkomsten of stopten met het deelnemen aan de activiteiten en bijeenkomsten.

Een derde belemmerende factor is de mate van structuur die momenteel wordt geboden. Er is geen sprake van vastgezette momenten voor ontmoetingen, 'koffie-momentjes'. Voor bepaalde bewoners zou het helpend zijn meer structuur te bieden. Opvallend is dat een medewerker tijdens de focusgroep aangaf dat de 'organische' wijze waarop de samenwerking nu verliep wel werkte. Dus het bieden van weinig structuur maar het 'organisch' laten verlopen van het proces. Een andere medewerker gaf aan dat het bieden van meer structuur juist helpend zou zijn voor veel bewoners. Het is dus per medewerker verschillend hoe zij tegen het bieden van structuur en continuïteit aankijken.

Publiek en zelfstigma zijn ook factoren die belemmerend werken voor het wensen omzetten in acties. Van Weeghel (2010) geeft aan dat als mensen met een ernstige psychiatrische aandoening stigmatisering en discriminatie ervaren in de omgang met andere burgers zij meer moeite hebben met het vervullen van maatschappelijke rollen. Dit komt ook naar voren uit de interviews met de bewoners. Zij hebben daadwerkelijk meer moeite met het buiten gaan, mee doen aan wijkactiviteiten en een praatje maken met buurtbewoners wanneer er sprake is van zelfstigma of publiekstigma.

Naast bovenstaande genoemde factoren zijn ook het wonen op een woongroep en het nemen van medicatie belemmerende factoren voor het wensen omzetten in acties. Het wonen op een woongroep beperkt het nemen van initiatief volgens bewoners. Het initiatief wordt bij de begeleiding gelaten door bewoners. Uit onderzoek van Marwaha en Johnson (2004) (in Rosenkrantz, 2015) en literatuuronderzoek van Tsang, Leung, Chung, Bell en Cheung (2010) (in Rosenkrantz, 2015) blijkt dat het nemen van weinig initiatief een voorspeller van de mate van participatie is.

Medicatie gebruik is een belemmerende factor omdat de medicatie vaak minder invloed heeft op of niet werkt voor negatieve symptomen, zoals inactiviteit en vervlakking. Bewoners geven aan dat ze door medicatie minder emoties voelen. Gevoelens is één van de Capabilities van de Capability List van Nussbaum. Gevoelens is dus volgens Nussbaum één van de essentiële Capabilities die de kern vormen van ieder leven. Gevoelens staat voor het in staat zijn om gehecht te zijn aan dingen en mensen, buiten onszelf, om hen lief te hebben die ons liefhebben en zich om ons te bekommeren, om te rouwen bij hun afwezigheid; in het algemeen om te beminnen, verdriet te hebben en verlangen, dankbaarheid en gerechtvaardigde woede te beleven. In staat zijn om niet in je emotionele ontwikkeling te worden geremd door overweldigende zorgen en angsten (Nussbaum, 2012). Deze Capability zou minder tot uiting kunnen komen in het leven van de bewoners wanneer zij gebruik maken van medicatie.

Wanneer de emoties minder intens worden, zou dit kunnen betekenen dat het formuleren van wensen of het omzetten van deze wensen in acties minder enthousiasme, blijdschap of iedere andere emotie oproept. Dit zou kunnen betekenen dat ze zich minder gedreven voelen hun wens te formuleren of hun wens om te zetten in een actie.

Een laatste belemmerende factor is dat de bewoners veelal lijken te kijken naar grote veranderingen. Ze lijken kleine veranderingen of vooruitgangen niet te zien. Deze kleine veranderingen of vooruitgangen worden niet of nauwelijks benoemd in de interviews. Het zou kunnen dat er daadwerkelijk geen kleine veranderingen hebben plaats gevonden, het zou ook kunnen dat de respondenten deze kleine veranderingen niet als veranderingen hebben ervaren. Dit kan worden gezien als een belemmerende factor.

5.4 Werkzame bestanddelen samenwerking Tandem en de RIBW

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek. Deze hoofdvraag luidt: Welke werkzame bestanddelen van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW komen naar voren vanuit het perspectief van bewoners van de woongroepen RIBW in Heseveld en vanuit het perspectief van de professionals van Tandem en de RIBW ten aanzien van participatie?

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is eerst antwoord gegeven op de deelvragen. Deze deelvragen brengen de rol voor de bewoners van de samenwerking en de helpende en belemmerende factoren ten aanzien van wensen omzetten in acties naar voren.

Er kan tot de conclusie gekomen worden dat het bieden van duidelijkheid en continuïteit, aansluiten bij de bewoner, de frequentie en de balans tussen onbevangenheid en bekendheid werkzame bestanddelen zijn vanuit het perspectief van de bewoners.

Het eerste werkzame bestanddeel dat naar voren is gekomen vanuit het perspectief van de bewoners voor de samenwerking tussen Tandem en de RIBW is het bieden van duidelijkheid en continuïteit. Uit zowel interviews met de bewoners als de focusgroep met de medewerkers kwam naar voren dat duidelijkheid en continuïteit belangrijk is voor de bewoners.

Medewerkers geven aan dat het voor bepaalde woongroepen meer profijt zou hebben dan voor andere. De hoeveelheid bewoners per woonvorm is een mogelijke factor in de hoeveelheid duidelijkheid en continuïteit die moet worden geboden. De mate van duidelijkheid en continuïteit die moet worden geboden kan worden ingeschat door RIBW medewerkers en door de bewoners van de woonvorm.

Om duidelijkheid te kunnen bieden is het kenbaar maken van de rol van de Tandem medewerker ook belangrijk. Zoals in paragraaf drie van dit hoofdstuk staat is het niet voor alle bewoners duidelijk wat de rol van de Tandem medewerker is. Deze rol wel duidelijk maken voor de bewoners zou hen kunnen stimuleren en ondersteunen om op de Tandem medewerker af te stappen en hem dingen voor te leggen. Daarnaast is het kenbaar maken van het hogere doel belangrijk. Voor bepaalde bewoners was dit niet duidelijk. Het hogere doel is het werken aan inclusie. Het duidelijk maken van het hogere doel zou kunnen leiden tot meer deelname aan activiteiten en bijeenkomsten van de bewoners.

Wat belangrijk is voor het bieden van continuïteit is het organiseren van een goede overdracht. Nieuwe medewerkers moeten goed worden ingelicht over de samenwerking en over de manier van werken. Op deze manier wordt voorkomen dat de het proces van de bewoners verstoord wordt. Daarnaast zou het organiseren van bijeenkomsten op vaste dagen en momenten helpend kunnen zijn voor de continuïteit.

Het tweede werkende bestanddeel is het aansluiten bij de bewoner. Het is per bewoner afhankelijk hoe de lijn loopt van het formuleren van wensen en het uitvoeren van acties. Zoals beschreven in paragraaf twee van dit hoofdstuk kan het voor de ene bewoner helpend zijn eerste acties uit te voeren en vervolgens een wens te formuleren. Voor een andere bewoner kan dit andersom zijn. Daarnaast is het zien van kleine stappen door medewerkers een werkzaam bestanddeel. Bewoners lijken veelal alleen de grote veranderingen te zien. Het is belangrijk dat medewerkers hen op kleine stappen en veranderingen attenderen. Ten slotte is het van belang dat de medewerker aansluit bij de leefwereld van de bewoner. Het vermogen aan te sluiten bij de leefwereld heeft een positief effect op het zien van kleine stappen. Wanneer de medewerker niet aansluit bij de leefwereld, kan het voorkomen dat de medewerker grotere stappen zet dan bewoner aan kan. Wanneer wordt aangesloten bij de leefwereld van de cliënt, worden de eigen invullingen en professionaliteit opgeschort om op een zo radicaal mogelijke manier het binnenperspectief van de cliënt te benaderen. Het binnenperspectief is het waarnemen van de wereld vanuit het perspectief van de ander (Knoope & Goossens, 2011). In dit geval dus vanuit het perspectief van de bewoner.

De frequentie van de aanwezigheid van de Tandem medewerker is ook een werkend bestanddeel. Het aantal uren dat de Tandem medewerker heeft voor de samenwerking met de RIBW heeft een positieve invloed op de samenwerking. De Tandem medewerker heeft momenteel een groot aantal uur om in te zetten voor de samenwerking. Dit was in het verleden aanzienlijk minder en wordt in de toekomst hoogstwaarschijnlijk weer aanzienlijk minder. Door medewerkers van Tandem en de RIBW wordt een duidelijk verschil gemerkt wanneer meer uren beschikbaar zijn voor de Tandem medewerker. De afstemming tussen de RIBW en de Tandem medewerker verloopt beter. Er kan hiervoor meer tijd worden genomen. Voor de bewoners is het prettig dat de Tandem medewerker (bijna) altijd bereikbaar is en veel tijd heeft voor het inplannen van afspraken. Het aantal uren die beschikbaar zijn voor de Tandem medewerker kunnen bijdragen aan het toepassen van de presentiebenadering. Volgens Baart (2005) (in Knoope & Goossens, 2011) is aandacht een essentiële voorwaarde om tot relatievorming met de cliënt te komen. Het is hierbij belangrijk een relatie aan te gaan met de ander door iemand op de te zoeken. Het grote aantal uren van de Tandem medewerker is een werkend bestanddeel omdat hij hierdoor de presentiebenadering kan toepassen. Er kan vaker worden afgesproken om een 'koffie-momentje' te organiseren waarbij zowel medewerkers van RIBW, de medewerker van Tandem als de bewoners van het desbetreffende huis aanwezig zijn. Tijdens zo'n moment is er ruimte voor afstemming tussen de medewerker van Tandem en de RIBW en ook tussen de medewerker van Tandem en de bewoners.

Het laatste werkzame bestanddeel van de samenwerking is de balans die gezocht wordt tussen onbevangenheid en bekendheid. De Tandem medewerkers willen enerzijds onbevangen en

ontwetend een gesprek aan gaan met een bewoner. Aan de andere kant willen zij weten hoe ze het best om kunnen gaan met een bewoner. Hiertussen wordt momenteel een balans gezocht. Beide hebben voor- en nadelen. Het komt nu regelmatig voor dat de RIBW medewerker een inschatting maakt van de situatie en inschat of de Tandem medewerker extra (voor)informatie nodig heeft. Het afstemmen, het vertrouwen dat er in elkaar is en de openheid, is een goede basis om de balans tussen onbevangenheid en bekendheid te vinden.

5.5 Aanbevelingen

De volgende aanbevelingen worden gedaan aan de hand van de beschreven resultaten en conclusies. Deze aanbevelingen kunnen bijdragen aan het verbeteren en optimaliseren van de samenwerking tussen de RIBW en Tandem.

5.5.1 Duidelijkheid creëren doel samenwerking

Uit de interviews die uitgevoerd zijn met de bewoners van de RIBW uit de wijk Heseveld blijkt dat het hogere doel van de samenwerking voor meerdere bewoners niet duidelijk is. Als gevolg hiervan voelen bewoners zich niet gemotiveerd genoeg om aan te sluiten.

Om de kwaliteit van het professioneel handelen en de samenwerking te verbeteren ten goede van de bewoners dient het doel van de bijeenkomsten en activiteiten duidelijk te zijn. Door een thema te koppelen aan de bijeenkomsten en activiteiten en dit vooraf kenbaar te maken aan de bewoners zal het doel ook duidelijk worden. Thema's die gekoppeld zouden kunnen worden aan de bijeenkomsten zijn bijvoorbeeld: wat is participatie?, samen leven in de wijk, mee doen in de wijk, zingeving en veilig wonen in de wijk.

Door duidelijkheid te creëren met betrekking tot het doel zullen de bewoners zich meer gemotiveerd voelen om deel te nemen aan de activiteiten en bijeenkomsten. Dit kan weer leiden tot meer participatie in de wijk.

5.5.2 Duidelijkheid creëren rol Tandem medewerker

Er is voor de bewoners veel onduidelijkheid over de rol die de tandem medewerker heeft. Het zou kunnen dat hierdoor de bewoner niet weet waarvoor ze de Tandem medewerker kunnen benaderen. Tijdens de focusgroep met de professionals wordt dit gegeven bevestigd. De rol zou verduidelijkt kunnen worden door de Tandem medewerker eerst zelf op te laten schrijven wat zijn rol is in de samenwerking. Dit kan hij in samenwerking doen met zijn collega's. Dit maakt dat de Tandem medewerker zijn rol duidelijk heeft (in woorden waarin hij het ook kan uitleggen aan de bewoners). Vervolgens moet dit worden gecommuniceerd naar RIBW medewerkers en de bewoners van de woongroepen. Wat van belang is, is dat de rol van de Tandem medewerker meerdere keren wordt herhaald voor de bewoners. Dit kan gedaan worden door zowel de Tandem medewerker als de RIBW medewerkers. Daarnaast kan er gecommuniceerd worden naar de bewoners welke taken de Tandem medewerker concreet op zich kan nemen. Bijvoorbeeld samen met de bewoner contacten leggen in de wijk.

Door duidelijkheid te creëren met betrekking tot de rolverdeling weten bewoners waar ze moeten zijn om hun wens uit te laten komen. De Tandem medewerker kan hierdoor optimaal als middel worden ingezet omtrent de wensen en acties van de bewoners.

5.5.3 Presentiebenadering

Uit de interviews komt naar voren dat de bewoners veel baad hebben bij professionals die tijd steken in het opbouwen van een vertrouwensrelatie en aansluiten bij de leefwereld van de cliënt. *“De presentiebenadering gaat over het simpelweg er zijn voor de ander, zodat een vertrouwensrelatie wordt opgebouwd.”* (Movisie, 2016, p.1) De presentiebenadering wordt vaak ingezet bij burgers die moeilijk bereikbaar zijn of bij wie de complexiteit van probleem groot is (Movisie, 2016). De werkwijze die de medewerker van Tandem toepast bij de bewoners van de RIBW sluit aan bij waar de presentiebenadering voor staat. Dit betekent dat veel tijd in de relatie met de cliënt wordt gestoken. Dit werpt duidelijk zijn vruchten af. De bewoners gaan sneller en vaker over tot actie wat betreft hun wensen en behoeftes.

Om de bewoners stappen te laten zetten in hun proces tot participatie dient volgens de presentiebenadering te werk worden gegaan. Het blijven inzetten van het aantal uren dat nu beschikbaar is gesteld voor de Tandem medewerker is hierin de aanbeveling.

5.5.4 Vaste contact momenten

Het invoeren van vaste contact momenten kan leiden tot meer continuïteit en regelmaat. Door het invoeren van vaste contact momenten weten de bewoners wanneer en waar ze terecht kunnen om in contact te komen met een Tandem medewerker. In de focusgroep die is gehouden met de professionals wordt aangegeven dat meer duidelijkheid en continuïteit voor de locatie Wolfkuilseweg helpend zou zijn. De reden die hiervoor gegeven wordt is het aantal bewoners van de Wolfkuilseweg. Deze locatie heeft 29 bewoners. De locaties aan de Joubertstraat en Jasmijnstraat hebben beide aanzienlijk minder bewoners, beide minder dan 10.

Ook het zichtbaar aanwezig zijn en het delen van verhalen zijn volgens de professionals helpende factoren voor het omzetten van wensen in acties. Dit biedt alle bewoners de mogelijkheid om in contact te komen met een Tandem medewerker. Ook laat je op deze manier de regie en initiatief in bepaalde mate bij de bewoners. De bewoners weten waar ze aan toe zijn en kunnen zelf aansluiten wanneer die behoefte er is.

5.5.5 Het verdelen van taken wanneer een medewerker wegvalt

Uit de interviews die afgenomen zijn met de bewoners van de RIBW uit de wijk Heseveld blijkt dat er niet altijd even goed met hen gecommuniceerd is over wisselingen van het personeel. Dit is niet ten goede gekomen voor de bewoners. De wens van de bewoners is hierdoor een lange tijd vooruit geschoven.

Om dit in de toekomst te voorkomen dient er een duidelijke taakverdeling gemaakt te worden wanneer een medewerker wegvalt. Door duidelijkheid te creëren met betrekking tot dit onderwerp zal er door de medewerkers het zelfde gehandeld worden. Hierdoor kan de kwaliteit van het professioneel handelen gewaarborgd worden. Ook gaat op deze manier geen tijd verloren wat betreft het uitkomen van de wensen van de bewoners en de participatie. Dit zal ten goede komen voor de bewoner.

5.6 Sterktes en zwaktes onderzoek

In deze paragraaf worden de sterktes en zwaktes van dit onderzoek in kaart gebracht. De sterktes en zwaktes worden weergegeven in een tabel. Vervolgens worden de sterktes en zwaktes toegelicht.

Sterktes	Zwaktes
Het inzetten van verschillende manier van dataverzameling.	Niet alle bewoners zijn dezelfde vragen gesteld
Capability kaartjes zijn ontwikkeld als evaluatie instrument.	Het niet optimaal kunnen gebruiken van de Capability Approach
Audio opname	Voor een deel van de bewoners is de Pilot ‘Sociale contacten in de wijk’ een tijd geleden afgesloten.
Interviews zijn met tweeën uitgevoerd	Niet bij ieder interview een medewerker of dossier aanwezig
Community of Practice	

Sterktes

In de tabel hierboven staan de sterktes en zwaktes van ons onderzoek beschreven. Ten eerst worden de sterktes van het onderzoek toegelicht.

Het inzetten van verschillende manier van dataverzameling is één van de sterktes van dit onderzoek. Hiermee is de validiteit verhoogd. Er zijn interviews gehouden met de bewoners van de RIBW te Heseveld, er zijn Capability kaartjes ingezet om in kaart te brengen wat de invloed is van de samenwerking tussen Tandem en de RIBW op de tien Capabilities en er is een focusgroep georganiseerd met medewerkers van beide organisaties. Er is dus door zowel de bewoners en door de medewerkers aangegeven hoe zij de samenwerking ervaren en wat de resultaten zijn. De medewerkers gaven aan wat volgens hen goed is voor de bewoners wat betreft de samenwerking (bijvoorbeeld meer duidelijkheid en continuïteit).

De tweede sterkte van het onderzoek zijn de Capability kaartjes. Deze kaartjes zijn ontwikkeld in samenwerking met medestudenten die onderzoek doen bij Tandem, Annica Brummel (begeleider van Tandem) en Erik Janssen (lector Hogeschool van Arnhem en Nijmegen). Omdat de kaartjes zijn ontwikkeld in samenwerking met medestudenten, Annica Brummel en Erik Janssen zijn de kaartjes van hogere kwaliteit. Er is vanuit verschillende invalshoeken naar de vormgeving, de afbeeldingen en de teksten op de kaartjes gekeken. Als deze kaartjes verder ontwikkeld worden kunnen deze ook ingezet worden bij andere instellingen als meetinstrument of gespreksmiddel. De kaartjes worden volgend jaar door een nieuwe studentgroep doorontwikkeld. Waarom de kaartjes in deze vorm voor dit onderzoek niet bruikbaar bleken staat beschreven bij zwaktes.

Wat vervolgens een sterkte is van dit onderzoek, is de audio opname van de interviews en de focusgroep. Doordat acht van de negen interviews zijn opgenomen, zijn voornamelijk letterlijke uitspraken van bewoners gebruikt in de resultaten. Op deze manier is de eigen interpretatie en de invloed van ons als onderzoekers zoveel mogelijk proberen uit te sluiten. Eén interview is niet opgenomen omdat de desbetreffende bewoner dit niet wou. Dit interview

is zo goed mogelijk mee geschreven. Alle interviews zijn met beide onderzoekers uitgevoerd. De één leidde het interview, de ander vulde aan en controleerde of alle vragen op een juiste manier werden gesteld. De focusgroep is ook met beide onderzoekers uitgevoerd, opgenomen en omgezet in verbatim's. Eén onderzoeker leidde de focusgroep, de andere onderzoeker bewaakte de tijd en zorgde ervoor dat iedere medewerker even veel aan het woord was. Daarnaast was Annica Brummel aanwezig bij de focusgroep. Zij vulde aan wanneer dit nodig was.

De laatste sterkte van dit onderzoek is de Community of Practice die eens in de twee à drie maanden werd georganiseerd. Hierbij waren aanwezig: vijf medestudenten, waarvan vier van de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en één van de opleiding Toegepaste Psychologie van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Daarnaast waren Annica Brummel, begeleider vanuit Tandem, en Erik Janssen, lector Hogeschool Arnhem en Nijmegen, hier bij aanwezig. Bij deze bijeenkomsten werden nieuwe ideeën gedeeld, met elkaar meegedacht, mogelijke meetinstrumenten tentoongesteld en kennis gedeeld. Dit is een sterkte van ons onderzoek omdat zij bijgedragen hebben aan onze informatievoorziening en meegedacht hebben over de manier van dataverzameling en de manier van analyseren van de data.

Zwaktes

De zwaktes van dit onderzoek staan in de tabel boven aan de paragraaf. De eerste zwakte is dat niet alle bewoners dezelfde vragen zijn gesteld. De interviews zijn meer vormgegeven als een gesprek. Op deze manier wouden we voorkomen dat het interview een 'vragenvuur' zou worden. Dit is in de meeste gevallen gelukt. Maar dit heeft wel veroorzaakt dat niet alle bewoners dezelfde vragen zijn gesteld. In grote lijnen wel, maar bepaalde vragen die achteraf belangrijk blijken te zijn, zijn niet iedereen gesteld. Een voorbeeld hiervan is het cijfer dat de respondenten aan de samenwerking geven. Dit is aan drie van de negen geïnterviewde bewoners gevraagd. Het had een completer beeld gegeven als dit aan iedereen was gevraagd.

De tweede zwakte is de complexiteit van de Capability Approach. Doordat beide onderzoekers geen ervaring hebben met het werken met de Capability Approach, bleef deze aanpak vrij abstract voor beide. Ook na het lezen van veel literatuur over dit onderwerp. De Capability Approach is op verschillende manieren te bekijken en in te zetten. De Capability kaartjes die zijn ontwikkeld voor dit onderzoek zijn door het gebrek aan ervaring met de Capability Approach niet op de juiste manier ingezet voor de doelgroep van dit onderzoek. De vragen die de bewoners zijn gesteld aan de hand van de kaartjes waren lastig te beantwoorden voor de bewoners. De eerste vraag was: wat is op dit moment belangrijk in jouw leven? De bewoners mochten de kaartjes op volgorde van belangrijkheid leggen. Deze vraag konden vrijwel alle bewoners goed beantwoorden. De vervolg vraag was: Hoe was dit voordat je deelnam aan de activiteiten en/of bijeenkomsten die voortkomen uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW? Deze vraag was voor vrijwel alle bewoners niet of nauwelijks te beantwoorden. Bewoners gaven aan dat ze dit niet goed konden aangeven omdat het moment voordat de samenwerking startte al een tijd geleden was. Ook gaf een bewoner aan dat de volgorde van de kaartjes op verschillende momenten op de dag kunnen verschillen. Dat het er

aan lag hoe hij zich voelde en dergelijke. We zijn tot de conclusie gekomen dat we beter hadden kunnen vragen welke Capabilities hebben bijgedragen aan de participatie van de bewoners. Ook hadden we de Capabilities beter kunnen opsplitsen in meerdere kaartjes. Het bleek dat één kaartje met daarop één Capability vaak te veel verschillende onderwerpen bevatte om het al één te zien.

Wat ook als een zwakte kan worden gezien is dat een aantal bewoners een lange tijd geleden heeft deelgenomen aan de Pilot 'Sociale contacten in de wijk'. Dit maakte het lastig om te evalueren met deze bewoners. Deze groep bewoners geven aan dat dit voor hen ongeveer vier jaar geleden is. Hierdoor hadden zij moeite met het antwoord geven op vragen die gesteld werden tijdens het interview. Gevoelens konden zij bijvoorbeeld nog lastig terug halen. Wat hierin helpend zou zijn geweest was dat bij deze interviews medewerkers of het dossier van de bewoners aanwezig was geweest. Bij de interviews van de drie bewoners waarbij het deelnemen aan bijeenkomsten lang geleden was, waren geen medewerkers aanwezig. Als er een medewerker aanwezig was geweest bij de interviews die vier jaar het proces van de bewoners had gevolgd, had deze medewerker de bewoner kunnen ondersteunen in het antwoorden op de vragen. Wat ook had gekund is het inkijken van het dossier van de bewoners, als de bewoners hiervoor toestemming hadden gegeven. We hadden hieruit kunnen opmaken of de bijeenkomsten en activiteiten bijgedragen hebben aan de participatie van de bewoners.

5.7 Discussie

Tandem en de RIBW ervaren in de praktijk dat zogenaamde 'Wmo groepen' zich moeizaam participeren. Dit geldt op verschillende maatschappelijke terreinen, maar ook in kleiner verband. Tandem en de RIBW beschrijven dat veel van deze zogenaamde 'Wmo groepen' een beperkt sociaal netwerk of vangnet hebben, hetgeen hun kwetsbaarheid vergroot (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.).

Tandem staat ervoor om de bewoners in hun eigen kracht te zetten en helpt hen om hun mogelijkheden te verwezenlijken (Tandem Welzijn, z.j.).

De samenwerking tussen de RIBW en Tandem is tot stand gekomen omdat Tandem zich na de transitie in het sociaal domein genoodzaakt voelde om het beleid rondom de 'Wmo groepen' te herformuleren. Deze zogenaamde 'Wmo groepen' zijn burgers die onder de Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo) vallen. De Wmo heeft als doel om burgers zo goed mogelijk in staat te stellen deel te nemen aan de samenleving en om mensen die hulp nodig hebben mee te laten doen (te laten participeren). Eén van de taken die bij de gemeenten liggen omtrent de Wmo is mensen met psychische problematiek deel laten nemen aan de maatschappij (ZorgWijzer, z.j.). Zowel vanuit de Wmo als vanuit Tandem wordt voornamelijk aangesloten bij wat de mensen zelf kunnen, er wordt in mindere mate gekeken naar de problematiek rondom de bewoner. Mensen worden in hun kracht gezet.

Vanuit Tandem merk je dit doordat de medewerkers 'onbevangen' te werk gaan, hierdoor zou het kunnen dat het ziektebeeld naar de achtergrond verschuift.

Leidt het voornamelijk in de kracht zetten van de bewoners tot participatie? Zou het stuk psychiatrische problematiek niet meer belicht moeten zijn?

Zoals eerder omschreven is het doel van de Wmo om mensen mee te laten doen in de samenleving. Voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening is het mee doen in de samenleving niet vanzelfsprekend. Er zijn een aantal voorwaarden om te kunnen participeren wanneer men kamt met een ernstige psychiatrische aandoening. Eén van de voorwaarden is het doormaken van het herstelproces. Door te werken aan herstel kan men de regie houden over het leven buiten de psychiatrie, in een maatschappelijke omgeving (Boertien, z.j.). Dit is een belangrijk doel waar de Wmo naar streeft.

“In een herstelproces wordt de persoonlijke balans hervonden na ervaringen van (heftige) psychische ontwrichting” (Boertien, z.j., p.1). Een herstelproces kent ups en downs, waarin herstel en terugval elkaar afwisselen (De kanteling, z.j.). Men groeit langzaam over de gevolgen van een psychische aandoening heen, en ontdekt daarbij mogelijkheden tot het vervullen van maatschappelijke rollen (met of zonder de psychische kwetsbaarheid) (Boertien, z.j.). Een herstelproces kent verschillende dimensies:

“Herstel van gezondheid (of het herstellen van ziekte)

herstel van maatschappelijk functioneren

herstel van de persoonlijke, psychologische identiteit

herstel van het dagelijks leven” (Boertien, z.j.)

Volgens Boertien (z.j.) is herstel in zekere mate een voorwaarde voor participatie. De professionals zouden zich moeten richten op herstel en dus op de psychiatrische problematiek.

Daar tegenover staat dat volgens de vormgevers van het project

Mensen met Mogelijkheden (2015), het in de kracht zetten van de

cliënt en het niet alleen denken in beperking, maar juist in

mogelijkheden in grote mate bijdraagt aan de participatie van mensen

met psychiatrische problematiek. De cirkel van invloed van Stephan R.

Covey zegt hier volgens Mensen met Mogelijkheden (2015) veel over.

In de buitenste cirkel bevinden zich zaken waar je geen invloed op

hebt, dit is de cirkel van interesse. In de tweede cirkel bevinden zich

zaken waar je wel betrokken bij bent, maar geen invloed op hebt, dit is

de cirkel van betrokkenheid. In de derde, belangrijkste cirkel, bevinden

zich zaken waar je maximale invloed op hebt (bijvoorbeeld eigen

inzet), dit is de cirkel van invloed. *“Als je je constant druk maakt om de*

cirkel van betrokkenheid dan zul je zien dat je alleen maar energie verliest en daardoor niets

bereikt; je cirkel van invloed wordt kleiner. De cirkel van betrokkenheid drukt je cirkel van

invloed als het ware in elkaar. Dat is reactief gedrag. Als je je beperkt tot je eigen cirkel van

invloed en daar je maximale energie aan besteedt dan zul je zien dat die cirkel van invloed

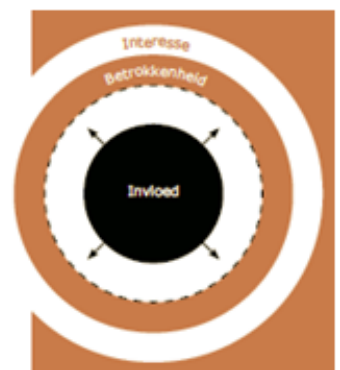
krachten naar buiten ontwikkelt, groter wordt en dus je invloed groter wordt. Dat is proactief

gedrag.” (Mensen met Mogelijkheden, 2015, p.110). Wanneer professionals cliënten

stimuleren zich te richten op de binnenste cirkel, op hun eigen kracht, bevordert dit dus

uiteindelijk de invloed die zij hebben op hun eigen leven. Dit zou de keuzevrijheid kunnen

vergroten. Hierdoor kunnen cliënten zelf beslissen of zij wel of niet willen participeren.

Figuur 3: Cirkel van invloed. Stephen R. Covey, 2010

Wij als onderzoekers ondersteunen de gedachte dat herstel bijdraagt aan de mogelijkheid te kunnen participeren. Ook ondersteunen wij de gedachte dat herstel niet de enige factor is die belangrijk is voor maatschappelijke participatie.

Aangezien herstel een proces is waarin herstel en terugval elkaar afwisselen en men grip probeert te krijgen op het eigen leven ondanks de psychische klachten, is het goed om als werker hierop aan te sluiten. Ook uit de verhalen van de bewoners komt naar voren dat de psychische klachten voor een groot deel hun leven heeft bepaald, en dat dit hen maakt tot wie zij nu zijn. Om aan te sluiten bij de leefwereld van de bewoners is het bijna onmogelijk om het ziektebeeld niet mee te nemen in het proces van participatie. Als er geen oog is voor psychiatrische ziektebeelden, kan dit tot specifieke problemen leiden in het proces van participatie in de wijk. Volledig herstel betekent dat men een plek weet te vinden in de maatschappij, ondanks het psychiatrische ziektebeeld (Kanteling Wmo; iedereen doet mee, z.j.). Er zal hier hoe dan ook rekening mee gehouden moeten worden door de werkers, omdat dit een groot onderdeel in hun leven.

Een tegengeluid dat klinkt is dat onbevangen te werk gaan kan bijdragen aan het herstel dat psychiatrisch patiënten doormaken. Volgens GGZ (2017) ontstaat door het onbevangen werken ruimte voor de cliënt om zichzelf te hernemen en te hervinden, op deze manier ontstaat ruimte voor persoonlijk herstel.

Volgens ons als onderzoeker kan de onbevangenheid in het werk en het in de eigen kracht zetten van de bewoners kan ook zeker bijdragen aan de participatie van bewoners. Hiervoor moet, volgens ons, ook veel aandacht voor zijn. Zowel de onbevangenheid en het richten op herstel moeten aanwezig zijn in het proces van participatie. Wanneer het proces van herstel zich tot op een zekere hoogte heeft ontwikkeld (afhankelijk van de bewoner), kan een houding van onbevangenheid zich aandienen. Onbevangenheid kan immers bijdragen aan de mate van herstel. Een onbevangen houding kan ook bijdragen aan de vertrouwensrelatie tussen bewoner en professional hebben wij in de praktijk ondervonden. Het in de eigen kracht zetten van de bewoner moet een rode draad zijn die door het proces van herstel en van participatie heen loopt.

Als we naar de samenwerking tussen Tandem en de RIBW kijken zien wij dat bovenstaande gebeurt. Ten eerste is er aandacht voor herstel. De bewoner woont bij de RIBW waar hij of zij wordt begeleid in het herstel en waar volgens de rehabilitatiemethode wordt gewerkt. Wanneer de bewoner er aan toe is kan deze deelnemen aan bijeenkomsten en activiteiten voortkomend uit de samenwerking tussen Tandem en de RIBW. Hierbij wordt voornamelijk aandacht gegeven aan de eigen kracht van de cliënt. Wat hierin volgens ons cruciaal is, is op het juiste moment beginnen met het deelnemen aan activiteiten en bijeenkomsten. Wanneer het proces van herstel zich nog niet op een zekere hoogte bevindt en nog niet stabiel genoeg is, is het deelnemen aan activiteiten en bijeenkomsten wellicht eerder belemmerend dan helpend. De bijeenkomsten en activiteiten zullen dan geen meer waarde hebben in het leven van de bewoner. De bewoner kan niet uit de bijeenkomsten en activiteiten halen wat voor hem of haar gewenst is.

Uiteraard denken wij als onderzoekers dat het goed kan zijn om onbevangen het gesprek in te gaan, en aan te sluiten bij wat de cliënt wel kan. Toch kan in sommige fases van herstel het ziektebeeld van de bewoner en de bewoner niet los van elkaar gezien worden. We realiseren ons dat het lastig is om als Tandem werker hier een balans in te vinden. Onbevangen werken

kan leiden tot een relatie met de cliënt dat meer op de samenwerking is gebaseerd (NCJ, 2013). Uit gesprekken met Tandem medewerkers blijkt dit een belangrijk aspect te zijn waar men in de hulpverlening voor staat.

Het blijkt in veel gevallen dat de psychiatrische problematiek van de bewoners van de RIBW chronische vormen aanneemt. Het ziektebeeld zal dus altijd een onderdeel van hun leven blijven. Om deze bewoners optimaal te begeleiden is het goed om over het algemeen te weten wat het psychiatrische ziektebeeld met hen doet. Zo kan vroegtijdig geanticipeerd worden op problemen die onderdeel zijn van het psychiatrische ziektebeeld en belemmerend kunnen zijn wat betreft participatie. Ook kan deze mate van deskundigheid ervoor zorgen dat men een betere aansluiting vindt bij de leefwereld van de cliënt. Aansluiten bij de leefwereld van de cliënt staat voor ons gelijk aan het aansluiten bij het doen en denken van de cliënt. Het doen en denken van de cliënt kan door het psychiatrische ziektebeeld beïnvloedt worden. Enige mate van deskundigheid over het ziektebeeld kan dus de relatie en het contact met de cliënt bevorderen.

Ten slotte willen wij de vragetekens benoemen die gezet worden bij de verwachtingen die er zijn voor de participatie van mensen met een ernstige (psychiatrische) beperking. De vraag wordt gesteld of deze mensen daadwerkelijk in staat zijn in dezelfde mate te participeren als hoe andere mensen dat doen. “De nadruk leggen op participatie en eigen kracht zal in hun geval de ongelijkheid versterken en hun situatie verslechteren als de overheid doorgaat op de ingeslagen weg.” (Van Beek, 2013, p.1). Volgens van Beek (2013) wordt de situatie verslechterd omdat mensen met een (psychiatrische) beperking niet in gelijke mate kunnen participeren als mensen zonder beperking en dus altijd afhankelijk zouden blijven van mantelzorg en andere vormen van hulp.

Wij zijn ons er bewust van dat deze vragen vaak gesteld worden en vinden het terecht dat deze vragen worden gesteld. Des al niet te min zien wij participatie in veel gevallen als helpende factor in het leven van mensen met psychiatrische problematiek. Wij zijn van mening dat de mate van participatie niet even hoog hoeft te zijn als bij andere mensen om de participatie succesvol te laten zijn. In dit onderzoek hebben wij gezien wat participatie voor mensen met ernstige psychiatrische problematiek kan betekenen. De mate van participatie is niet (alleen) de graadmeter voor succes. De mate van succes wordt in grote mate beïnvloed door de beleving van de persoon.

Literatuurlijst

Baard, B., Bakker, E., Goede, M., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V. & Velden, T. (2013).

Basisboek Kwalitatief onderzoek. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers

Beek, A. van (2013). *Eigen kracht?*, (8), 162. Doi:10.1007/s12503-013-0094-5

Berends, J. & Hoeve, J. (2016). Over de waardigheid en waarde van mensen. *Vakblad Sociaal Werk*, 17 (5), 17-18. Doi: 10.1007/s12459-016-0084-0

Bergmans, C. (z.j.). *Werk & ernstige psychische aandoening*. Opgevraagd van: www.kenniscentrumphrenos.nl

Biezen, M. van (2013). *Zelfstigma en schaamte*. Opgevraagd van: www.moniquevanbiezen.wordpress.com

Blok, W. & Braber, C. (2015). *Capability Approach*; *Maatwerk*, (16), 10. Doi:10.1007/s12459-015-0020-8

Boertien, D. (z.j.). *Herstel & herstelondersteuning*. Opgevraagd van: www.kenniscentrumphrenos.nl

Boksebeld, B. (2011). *De capability approach en de civil society*. Opgevraagd van: www.daily-social-worker.blogspot.nl

Bolsenbroek, A. & Houten, D. (2010). *Werken aan een inclusieve samenleving*. Amsterdam: Boom/Nelissen

Braber, C. (2015). *Capability Approach*; *Maatwerk*, (16), 10. Doi:10.1007/s12459-015-0076-5

Brummel, A. & Wel, A. van (2012). *Gewoon mee doen in je eigen wijk!*. (Interne bron.)

Canon. (2013). *Stigma*. Opgevraagd van: www.canonsociaalwerk.eu/nl

Covey, R.C. (2010). *De zeven kernbegrippen van effectief leiderschap*. Amsterdam: Business Contact

Daas, M., Joosten, M., Koot, K. & Hoof, P. (z.j.). *Participatie in de wijk. Pilot RIBW en Tandem sociale contacten in de wijk*. (Interne bron)

- Dingemanse, K. (2015). *Validiteit in interviews*. Opgevraagd van: www.scribbr.nl
- Edubook. (z.j.). *Wat mensen wensen*. Opgevraagd van: www.edubooks.nl
- EJS. (z.j.). *Wat is sociale integratie*. Opgevraagd van: www.europa.eu
- Es, M. van (2006). *Omgaan met sociale uitsluiting*. Opgevraagd van: www.mikstravestienotities.blogspot.nl
- Gemeente Enschede. (2016). *Expeditie Enschede: lerend op weg naar een inclusieve samenleving*. Opgevraagd van: www.enschede.nl
- GGzE. (2017). *Klinisch intensieve behandeling*. Opgevraagd van: www.ggze.nl
- Hoof, F. van, Erp, N. van, Boumans, J. & Muusse, C. (2014). *Persoonlijk en maatschappelijk herstel van mensen met ernstige psychische aandoeningen*. Utrecht: Trimbos-instituut
- Kanteling Wmo; iedereen doet mee. (z.j.). *Mensen met psychiatrische problematiek en het Wmo beleid*. Opgevraagd van: www.aandachtvoorieedereen.nl
- Karbouniaris, S. & Tuk, A. (2014). Wijk en psychiatrie; Effectief participatie model om van cliënt burger te worden; *Maatwerk*, (3), 28. Doi: 10.1007/s12459-014-0043-6
- Kerpel, A. (2014). *Sociogram: inzicht in sociale relaties en tips voor de leerkracht*. Opgevraagd van: www.wij-leren.nl
- Knoope, A. & Goossensen, A. (2011). *Aandachtige betrekking*, (12), 10. Doi:10.1007/s12459-011-0004-2
- Kwartiermaken. (z.j.). *Wat is kwartiermaken*. Opgevraagd van: www.kwartiermaken.nl
- Kwekkeboom, M.H. & Weert, C.M.C. (2008). *Meedoen en gelukkig zijn. Een verkennend onderzoek naar de participatie van mensen met een verstandelijke beperking of chronische psychiatrische problemen*. Den Haag: SCP en Avans Hogeschool
- Loketgezondleven. (z.j.). *Participatie: inwoners doen actief mee*. Opgevraagd van: www.loketgezondleven.nl
- Mensen met Mogelijkheden. (2015). *Inspiratieboek voor professionals: dromen, durven en doen*. Opgevraagd van: www.mmm-mensenmetmogelijkheden.nl
- Mens en samenleving. (z.j.). *Het belang van een sociaal netwerk*. Opgevraagd van: www.mensensamenleving.info

- Mighebrink, F. (2006). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP
- Movisie. (2016). *De presentiebenadering als basis voor goede zorg*. Opgevraagd van: www.movisie.nl
- Movisie. (2015). *Voordelen participatiesamenleving*. Opgevraagd van: www.movisie.nl
- Movisie. (z.j.). *Participatie en activering*. Opgevraagd van: www.movisie.nl
- NCJ. (2013). *Richtlijnen*. Opgevraagd van: www.ncj.nl
- Nussbaum, M. (2012). *Mogelijkheden scheppen*. Amsterdam: Ambo|Anthos
- Participatie en Herstel. (2017). *Wat is rehabilitatie?*. Opgevraagd van: www.participatieenherstel.nl
- ProdeMos. (z.j.). *Focusgroep*. Opgevraagd van: www.participatiewijzer.nl
- RIBW Nijmegen & Rivierenland. (z.j.). *Kwartiermaken*. Opgevraagd van: www.ribw-nijmegenrivierland.nl
- RIBW Nijmegen & Rivierenland. (z.j.). *Mensen met een psychiatrische aandoening*. Opgevraagd van: www.ribw-nijmegenrivierland.nl
- Rosenkrantz, C.I. (2015). *Psychosociale voorspellers van de mate van participatie bij mensen met EPA*. Utrecht: Universiteit Utrecht
- Sprinkhuizen, A. & Scholte, M. (2012). *De sociale kwestie hervat: de Wmo en sociaal werk in transitie*. Bohn Stafleu van Loghum
- Steenhagen, J. (2015). *De Capabilities en hun werking*. Opgevraagd van www.tandemjaarverslag.nl
- Tandem Welzijn. (2014). *Sociale inclusie in de buurt; een Tandem notitie (2014)*. Opgevraagd van: www.tandemjaarverslag.nl
- Tandem Welzijn. (z.j.). *De waarden van Tandem*. Opgevraagd van: www.tandemwelzijn.nl
- Tandem Welzijn. (z.j.). *Missie & visie*. Opgevraagd van: www.tandemwelzijn.nl
- Tandem Welzijn. (z.j.). *Over Tandem*. Opgevraagd van: www.tandemwelzijn.nl

Veneman, M. & Schoenmaker, L. (2012). *EEN INCLUSIEVE SAMENLEVING*. Opgevraagd van www.lisetteschoenmaker.nl

Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek?*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers

Volksgezondheid en zorg. (z.j.). *Gevolgen van eenzaamheid*. Opgevraagd van: www.volksgezondheidenzorg.info

Weeghel, J. van (2010). *Verlangen naar een volwaardig burgerschap; maar wat doen we in de tussentijd?*. Tilburg: Universiteit van Tilburg

Weeghel, J. van (z.j.). *Destigmatisering*. Opgevraagd van: www.kenniscentrumphrenos.nl

WRR. (2017). *Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op zelfredzaamheid*. Opgevraagd van: www.wrr.nl

Zorginstituut Nederland. (2016). *Bevorderen van participatie van mensen met psychische problemen. Wie vergoedt wat?*. Opgevraagd van: www.zorginstituutnederland.nl

Zorgwijzer. (z.j.). *Wat is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)?*. Opgevraagd van: www.zorgwijzer.nl

Bijlagen

Bijlage I	Opzet interviewvragen
Bijlage II	Introductie interviews
Bijlage III	Labelschema's interviews bewoners
Bijlage IV	Opzet focusgroep
Bijlage V	Labelschema's focusgroep
Bijlage VI	Model overeenkomst onderzoeksopdracht
Bijlage VII	Evaluatieformulier opdrachtgever

Bijlage I: Opzet interviewvragen

Begrip	Dimensies	Aspecten	Vragen interview
Samenwerking RIBW/Tandem	Algemene beleving	<i>“Het gaat erom om cliënten van de RIBW tot participatie te verleiden. Alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of activiteiten ondernemen is eigenlijk al een resultaat. Meerwaarde is dat we onderzoeken wat kan en wat niet kan.”</i> (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j., p.5). Om te onderzoeken wat wel en niet kan is het topic Algemene beleving opgesteld. Hierin komt naar voren wat mensen als prettig hebben ervaren en wat als minder prettig. Daarnaast is het topic algemene beleving als ‘introductie’ van het interview opgesteld, zodat de onderzoekers precies weten waaraan de respondent heeft deelgenomen wat betreft activiteiten en bijeenkomsten voortkomend uit de samenwerking.	1. In welke periode heb je meegedaan aan de Pilot? / In welke periode heb je samengewerkt met Tandem? 2. Hoe vaak ben je bij een bijeenkomst geweest van de Pilot/ de samenwerking met Tandem? 3. Wat heb je allemaal gedaan? 4. Wat vond/vind je van de Pilot/ de samenwerking met Tandem? 5. Wat heeft de Pilot/ de samenwerking met Tandem voor jou betekend? 6. Wat is jouw gevoel bij de Pilot/ de samenwerking met Tandem? (bv. blij, boos, bang, verdrietig etc.) 7. Hebben mensen jou gestimuleerd om deel te nemen aan de Pilot/ de samenwerking met Tandem?
	Begeleiding RIBW/Tandem	Tandem is er vooral voor het groepsproces en het inventariseren van de wensen en behoeftes van de deelnemers. Tandem versterkt en ondersteunt de burger in zijn eigen kracht, en anderzijds proberen ze ook een verbinding met de wijk tot stand te brengen. De rol van de RIBW is vooral gericht op het verbinden van het groepsproces aan het individuele proces (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.) Om te inventariseren of de rol van Tandem en RIBW medewerkers duidelijk is, is het topic Begeleiding RIBW/Tandem opgesteld. Daarnaast is dit topic opgesteld om te inventariseren hoe de begeleiding is ervaren.	8. Wat voor uitleg heb jij gekregen over de Pilot/ de samenwerking met Tandem? 9. Heeft dit je geholpen om deel te nemen aan de Pilot/ de samenwerking met Tandem? 10. Hoe was de begeleiding tijdens de Pilot/ samenwerking met Tandem? 11. Wat vond je goed aan de begeleiding? 12. Wat vond je minder goed aan de begeleiding?

Wensen	De groepsbijeenkomsten zijn erop gericht om wensen en vragen van bewoners boven tafel te halen. (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.) Om tot een juiste werkvorm te komen zijn en om de wensen in kaart te brengen zijn er verschillende methodieken ingezet. (Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j.) Om in kaart te brengen hoe het formuleren van wensen is ervaren is het topic wensen opgesteld. Daarbij is er in dit topic een vraag opgesteld om de spellen die gedaan zijn te evalueren.	13. Hoe heb jij je wensen in kaart gebracht? 14. Wat was die wens? 15. Had je die wens(en) al lang? 16. Wat vond je van de spellen die jullie gedaan hebben om de wensen te inventariseren? 17. Wat vond je ervan om je wens uit te spreken? Wat was de betekenis hiervan voor jou?
Acties	Het omzetten van wensen in acties is voor de bewoners vaak lastig. (Persoonlijke communicatie, Karlijn Koot, 2 maart 2017) De WRR (2017) beschrijft dat er een groot verschil bestaat tussen wat er verwacht wordt van de burgers en wat zij daadwerkelijk kunnen. Dit is niet alleen omdat hun kennis of intelligentie tekortschiet, maar omdat er een beroep wordt gedaan op allerlei andere mentale vermogens. Zoals het vermogen om in actie te komen, een doel stellen, volhouden en om kunnen gaan met tegenslag en verleidingen. Om helpende en belemmerende factoren in kaart te brengen voor het wensen omzetten in acties is dit topic opgesteld.	18. Wat heb je gedaan om die wens uit te laten komen? 19. Wat hielp je daarbij? / Wat hield je daarin tegen? 20. Wist je gelijk al wat je moest doen om je wens uit te laten komen? 21. Welke mensen hebben jou gesteund om jouw wensen te bereiken? 22. Hoe zag deze steun eruit?

Resultaten netwerk	Sociale integratie. Mensen met ernstige psychiatrische problematiek hebben ook te maken met universele thema's zoals; persoonlijke relaties, een sociaal netwerk en het actief zijn in vrijetijdsbesteding, werk, onderwijs of andere sociale bijeenkomsten. (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014). Om in kaart te brengen wat de resultaten voor het netwerk voor de bewoners is, is dit topic opgesteld. Er wordt aan de hand van dit topic geëvalueerd hoe de resultaten wat betreft het netwerk zijn ontstaan, wat daarin anders had gekund en wat daarin als prettig is ervaren.	23. Met wie ga je om in de wijk? 24. Hoe was dit voor de Pilot? 25. Hoe voel jij je als buurtbewoner? 26. Hoe was dit voor de Pilot? 27. In hoeverre heb je het gevoel meer betrokken te zijn in de wijk? 28. Welk gevoel heb je bij de buurt? Waarom? (thuis voelen, meedoen, meetellen) 29. Hoe was dit voor de Pilot/ de samenwerking met Tandem?
Resultaten wijk	Maatschappelijke participatie. Ruime meerderheid van mensen met ernstige psychiatrische problematiek geeft aan last te hebben van eenzaamheid, een kwart voelt zich meestal of vrijwel altijd eenzaam. (Hoof, Erp, Boumans & Muusse, 2014). Aan de hand van dit topic wordt geëvalueerd met de bewoners hoe de mate van participatie is verhoogd, verlaagd of onveranderd is gebleven door de samenwerking tussen Tandem en de RIBW.	30. Welke plekken in de wijk bezoek je regelmatig? Voorbeelden: buurthuis, winkels in de wijk, een park etc. 31. Hoe was dit voor de Pilot/ de samenwerking met Tandem? 32. Welke activiteiten bezoek je in de wijk? Wat voor activiteiten zijn er? Wat is dan je rol? Organisator, je gaat even kijken etc. 33. Hoe was dit voor Pilot/ de samenwerking met Tandem?

Resultaten algemeen

“Het gaat erom om cliënten van de RIBW tot participatie te verleiden. Alle veranderingen van leefgewoontes in contact met mensen of activiteiten ondernemen is eigenlijk al een resultaat. Meerwaarde is dat we onderzoeken wat kan en wat niet kan.”

(Daas, Joosten, Koot & Hoof, z.j., p.5).

Om de resultaten die er zijn en die niet aan sluiten bij resultaten netwerk en resultaten wijk, in kaart te brengen is deze topic opgesteld. Op deze manier is er geprobeerd alle resultaten naar voren te laten komen.

34. Wat heeft de Pilot/ de samenwerking met Tandem je opgeleverd?
35. Ervaar je verschillen van voor en na de Pilot/ de samenwerking met Tandem?
36. Hoe tevreden ben jij over de resultaten die de Pilot jou hebben opgeleverd? Op een schaal van 0 tot 10, waarbij 0 zeer ontevreden en 10 zeer tevreden.
37. Wat ging er volgens jou goed tijdens Pilot/ de samenwerking met Tandem?
38. Wat kon er beter?

Bijlage II: Introductie interviews

Open interview met topiclist

Uitleg en introductie interview

- Wie zijn wij?
- Wat houdt ons onderzoek in → evaluatie van de samenwerking tussen RIBW en Tandem. Hoe de bewoners van de woongroepen dit hebben beleefd.
- Wat gaan we nu doen
 - Interview
 - Kaartspel
- Tijdsduur
- Wat gaan we met de informatie doen
- Na het interview willen we graag een kort kaartspel met je doen. Hierover geven we je na het interview uitleg.

Voorwaarden

- VVV – bon t.w.v. 10 euro
- Privacy: de uitkomsten van interview worden anoniem verwerkt.
- Je mag zelf weten wat je wel of niet vertelt. Er bestaan geen goede of foute antwoorden.
- Als je pauze wil mag je dat aangeven.
- Als je wil stoppen met het interview, mag je dat zeggen.
- Het kan zijn dat één keer niet genoeg is.
- Als je een vraag niet snapt geef dat dan aan.
- Vind je het goed dat we het gesprek opnemen? Op die manier gaat er geen belangrijke informatie verloren.
- Als je voor, tijdens of na het interview vragen hebt mag je die stellen aan ons of aan je begeleider.

Bijlage III: Labelschema's interviews

Topic	Hoofdlabel	Sublabel	Aantal personen
Algemene beleving	Deelname activiteiten	Positief	2
		Negatief	3
	Deelname bijeenkomsten	Positief	7
		Negatief	3
	Cijfer samenwerking	Voldoende	4
	Samenwerking speelt geen grote rol in leven		1

Begeleiding RIBW / Tandem	Stimulatie deelname bijeenkomsten en/of activiteiten	Voelde zich gestimuleerd door medewerkers van RIBW	4
		Voelde zich niet gestimuleerd door medewerkers van RIBW	2
		Voelde zich gestimuleerd door anderen dan medewerkers van RIBW	2
		Voelde zich niet gestimuleerd door anderen dan medewerkers van RIBW	3
	Duidelijkheid die vanuit medewerkers wordt gegeven	Er wordt duidelijkheid gegeven door medewerkers	3
		Er wordt geen of niet genoeg duidelijkheid gegeven door medewerkers	1
	Contact met medewerkers Tandem	Positief	5
		Negatief	1

	Algemene beleving begeleiding	Voelt zich gesteund door medewerkers	3
		Voelt zich niet gesteund door medewerkers	1
		Wennen	2
		Tevreden	1
		Niks veranderd bij de begeleiding sinds samenwerking	1
	Verwachtingen	Kennis psychiatrie	1
		Medewerkers zijn bezig met wensen bewoners	1

Wensen	Bewoner heeft een wens gedeeld met een medewerker van Tandem of RIBW	De bewoner is hier positief over	3
		De bewoner is hier negatief over	1
		De bewoner kan zich niet meer herinneren hoe dit ging	2
	Bewoner heeft geen wens gedeeld met een medewerker van Tandem of RIBW	Bewoner geeft aan geen wens te hebben	1
		Wens nog niet in kaart gebracht	1

Acties	Bewoner heeft (onder begeleiding van medewerkers) wel acties uitgezet	Bewoner heeft zelf stappen ondernomen	2
		Begeleiding heeft informatie / mogelijke acties gezocht voor bewoner	2
		Intensiever contact was helpend geweest	1
	Bewoner heeft geen acties uitgezet	Niks gedaan	1
		Reden	1

Resultaten netwerk	Wel resultaten wat betreft het netwerk	Meer contact	5
		Stigma verkleind	1
		Makkelijker contact met instanties	1
	Geen resultaten wat betreft het netwerk	Speelt voornamelijk binnen de RIBW af	2
		Niets veranderd door samenwerking	5
	Gevoel als buurtbewoner	Geaccepteerd	2
		Veilig	1
		Goed	2
		Te veel bewoners van de RIBW in de wijk	1
		De samenwerking heeft niets betekend voor het netwerk	2

Resultaten wijk	Wel resultaten in de wijk voor de bewoner	Voelt zich meer bekend met de wijk	4
		Voelt zich fijn in de wijk	3
		Vind de wijk leuk	1
		Voelt zich meer betrokken	1

	Geen resultaten in de wijk voor de bewoner	Speelt voornamelijk in het huis af	2
		Niet meer plekken gaan bezoeken door samenwerking	1
	Gevoel van betrokkenheid in de wijk	Wel het gevoel betrokken te zijn in de wijk	1
		Niet of weinig het gevoel betrokken te zijn in de wijk	2

Resultaten algemeen	Opbrengsten samenwerking	Geen opbrengsten	4
		Wel opbrengsten	4

Overig	Reden deelname activiteiten/ bijeenkomsten	Nieuwsgierigheid	4
		Laagdrempelig, makkelijk om bij activiteiten aan te sluiten	2
		Contacten opdoen	2
	Belemmeringen door psychiatrie	Beschermd wonen	3
		Medicatie	1
	Psychiatrie		2
	Tips samenwerking	Overstijgend doel	5

Bijlage IV: Opzet focusgroep

Inleiding

Welkom allemaal,

In deze focusgroep willen wij graag met jullie in gesprek gaan over onderwerpen die naar voren zijn gekomen in de interviews met zowel de bewoners als de professionals.

Wij willen deze onderwerpen wat verder uitdiepen en wat meer nuance aanbrengen in de conclusies die we gaan trekken.

Het is niet de bedoeling dat we met elkaar in discussie gaan maar dat we de dialoog aangaan met elkaar. Het is de bedoeling dat eventuele onderlinge verschillen en de motivatie voor deze verschillende denkwijzen boven water komen.

We willen deze bijeenkomsten graag opnemen met een videocamera. Op deze manier weten we goed wie wat heeft gezegd, op een voicerecorder zijn stemmen vaak lastig uit elkaar te halen. In de verwerking van deze bijeenkomsten worden jullie namen niet gebruikt.

Inhoud

We hebben 45 minuten de tijd voor het eerste gedeelte van de focusgroep. In het eerste gedeelte worden voorbeeldsituaties en stellingen besproken.

We hebben ook 45 minuten de tijd voor het tweede deel van de focusgroep. In dit gedeelte gaan we in op de Capability kaartjes.

Rolverdeling

We hebben twee gespreksleiders, Iverne voor de eerste 45 minuten en David voor de andere drie kwartier. De gespreksleider zal worden ondersteund door een 'Annica' die eventueel kan bijspringen als dit nodig is. Verder zal Loes de tijd bewaken zodat alle onderwerpen aan bod kunnen komen. Ook zal Loes af en toe ingrijpen om iedereen aan bod te laten komen, als dit nodig is.

Hebben jullie vragen vooraf?

Voorbeeldsituaties

We leggen nu 2 voorbeeldsituaties voor. Het is belangrijk dat je je inleeft in deze situaties. Per situatie hebben we 10 minuten. Na 10 minuten gaan we dus verder met de volgende situatie.

Situatie 1:

Je bent met Kees in gesprek geweest over zijn wensen. Hij wist goed te benoemen wat hij wil en wat hij niet wil. Je hebt met hem afgesproken om actie te ondernemen en naar de wijkkring te gaan. Als je op de afgesproken tijd bij hem bent geeft hij toch aan dat hij het niet ziet zitten.

- **Wat zou jij op dit moment als werker doen?**
- **Wat hebben hierin nodig van elkaar in de samenwerking?**
- **Wat zou voor de bewoner helpend zijn om zijn wens om te zetten in een actie? Dit hoeft niet direct, maar kan ook later.**

Situatie 2:

Een bewoner heeft als wens meer contacten op te doen in de wijk. Hij heeft tijdens het mensen wensen spel verteld dat hij vroeger altijd in een koor heeft gezeten en dat hij het erg leuk vindt om te zingen. Het zingen in het koor was voor hem een plezierige en ontspannende activiteit en hij heeft er destijds een hoop mensen mee leren kennen. Wanneer hem wordt gevraagd of hij deze oude hobby weer kan oppakken, wend hij zijn hoofd af en klapt hij dicht.

- **Wat beslis je om te doen? Wat zou je doen in deze situatie?**
- **Wat zijn hier je overwegingen voor?**
- **Hoe denk je dat de cliënt het ervaart?**
- **Wat doe je in de tijd na de bijeenkomst?**

Stellingen

Nu gaan we een aantal stellingen bespreken. Deze komen voort uit de data van zowel David als Iverne en Loes. We hebben in totaal drie stellingen, waarvoor we 10 minuten per stelling hebben.

Stelling 1:

Stelling: Op dit moment bieden wij de duidelijkheid en continuïteit die de bewoners nodig hebben.

- **Wat is het eerste dat in je opkomt bij het horen van deze stelling?**
- **Wat zou je als professional kunnen doen om het doel voor de bewoner duidelijk te krijgen? En hoe zou je kunnen controleren of de bewoner dit ook heeft begrepen?**

Stelling 2:

Stelling: Er moeten meer faciliteiten beschikbaar worden gesteld (zoals: tijd, geld, scholing en visie vanuit het management) om intensiever met deze doelgroep aan de slag te gaan.

- **Wat is ideaal voor jou wat betreft het aantal uren dat je kunt besteden aan de samenwerking?**
- **Hoe zou je dat aantal uren indelen in de ideale situatie?**
- **Hoe zou je vanuit de organisatie gefaciliteerd kunnen worden om de samenwerking te kunnen benutten?**

Stelling 3:

Stelling: Het inlichten van nieuwe professionals die een rol gaan vervullen in de samenwerking over de achtergrond en het proces van de bewoners, is een voorwaarde voor het effectief (efficiënt) werken met de doelgroep.

- **Wat is het eerste dat in je opkomt bij het horen van deze stelling?**
- **Kun je dit toelichten? Waarom deze zienswijze? Hebben jullie voorbeelden uit je eigen praktijk die deze zienswijze ondersteunen?**

Bijlage V: Labelschema's focusgroep

Voorbeeldsituatie 1

Topic	Label	Sublabel
Omzetten van wensen in acties verloopt moeizaam	Helpend	Om verheldering vragen op het moment zelf
		In kaart brengen wat nodig is om wensen wel om te zetten in een actie
		Regie bij bewoner laten
		Blijven stimuleren
		Contact zoeken met begeleiding van bewoner
		De bewoner opzoeken
		Contact tussen RIBW en Tandem
		Kleine stappen zetten
		Contact onderhouden
		Naast de bewoner staan
		Positieve instelling

Voorbeeldsituatie 2

Topic	Label	Sublabel
De grens tussen doorvragen en stoppen	Doorvragen	De situatie uitdiepen
		Objectief bekijken
		Met achtergrond informatie
		Zonder achtergrond informatie
	Stoppen	
	De grens verkennen	Twee kanten

		De bewoner vragen of hij er over wil praten of niet
	Contact opnemen met medewerker RIBW/ Tandem	Achtergrond reactie achterhalen
		Tandem medewerker voorbereiden

Stelling 1:

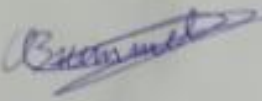
Topic	Label	Sublabel
Het bieden van duidelijkheid en structuur	Geen duidelijkheid	Het werken in verschillende organisaties
		Niet bij alle bewoners
		Kan nog ontwikkeld worden
	Afstemming	Er is wel afstemming
	Organisch werken	Positief
	Het bieden van structuur ten behoeve van de bewoner	Vertrouwensrelatie
		Structuur contactmomenten
	Het bieden van structuur ten behoeve van eigen werk	Geen meerwaarde
	Rolverdeling naar de bewoners	Niet voor iedereen duidelijk
	Rolverdeling professionals	Zoekende
	Helpende factoren voor bewoners	Zichtbaar aanwezig zijn
		Succes verhalen delen
		Herhalen
		Warme overdracht

Stelling 2:

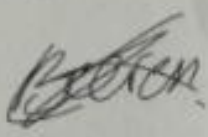
Topic	Label	Sublabel
Faciliteiten om intensiever met de doelgroep aan de slag te kunnen gaan	Kennis over de achtergrond	Wel nodig
		Valkuil
	Aantal uren	Meer uren werken positief
		Minder uren werkt negatief
		Opbouwen vertrouwensrelatie

Bijlage VI: Model overeenkomst onderzoeksopdracht

• Handtekening Eindverantwoordelijke Instelling

Handtekening Student(en)

Loes Beeren

Iverne Berendsen

Datum en Plaats
Evt. Bijlagen

15 Februari 2017, Nijmegen

Bijlage VII: Evaluatieformulier opdrachtgever

EVALUATIE ONDERZOEKSOPDRACHT	
STUDENTGEGEVENS	
Naam	Loes Beeren en Iverne Berendsen
Onderwerp bacheloronderzoek	Participatie van mensen met ernstige psychiatrische problematiek in de wijk
Opleiding	MWD
GEGEVENS INSTELLING/ORGANISATIE	
Naam organisatie + afdeling	Stichting Het Inter-Lokaal en Tandem
Onderzoeksbegeleider	Annica Brummel
Adres	De Ruyterstraat 244
Postcode/woonplaats	6512 GG Nijmegen
Telefoonnummer	0619136251
Email	a.brummel@tandemwelzijn.nl
Datum	31-05-2017

Hieronder kunt u aangeven wat uw mening is over het bacheloronderzoek.

1. Graag uw mening over het product dat het bacheloronderzoek heeft opgeleverd (aankruisen wat van toepassing is):

	Onvoldoende	Voldoende	Ruim voldoende	Goed
Inhoud (duidelijk, juiste weergave van feiten, voldoende diepgang etc.)		x		
Argumentatie			x	

(m.n. conclusies en aanbevelingen)				
Bereiken van de afgesproken doelen		x		
Bruikbaarheid voor de organisatie			x	
Heeft u aanvullende opmerkingen over de opdracht? (bijvoorbeeld welke nieuwe gezichtspunten heeft het opgeleverd) Vermeld ze dan hieronder:				
Jullie hebben zeer bruikbare aanbevelingen gegeven op basis van de uitkomsten van jullie evaluatie onderzoek. Hier kunnen de collega's zeker wat mee en het komt de aanpak ten goede als de aanbevelingen (grotendeels) worden opgevolgd. Jullie betrokkenheid ligt sterk bij de praktijk en dat wordt ook vooral zichtbaar in de conclusie en de aanbevelingen. Jullie hebben geworsteld met de toepassing van de Capability benadering. Helaas is dat stuk minder goed uit de verf gekomen. In een onderzoeksproject horen dergelijke worstelingen ook thuis, maar het is van belang om dit op tijd te delen, om samen naar andere oplossingen te kijken.				

2. Graag uw mening over de wijze waarop het bacheloronderzoek tot stand is gekomen:

	Onvoldoende	Voldoende	Ruim voldoende	Goed
Samenwerking tussen studenten (o.a. taakverdeling)			x	
Samenwerking studenten vs. organisatie			x	
Zelfstandigheid studenten		x		
Effectiviteit van werken van studenten		x		
Omgaan met afspraken/planning			x	
Communicatie van studenten			x	

Afronding van de opdracht door studenten			x	
Heeft u aanvullende opmerkingen over de wijze waarop de opdracht tot stand is gekomen? (bijvoorbeeld individuele inbreng in geval van groepen / de mate, waarin de uitvoering binnen de organisatie heeft plaatsgevonden, etc).				
Jullie werken goed samen, overleggen, stemmen af, zijn flexibel en houden je aan afspraken. Jullie hebben steeds goed afgestemd met zowel Tandem als Ribw in de stappen die jullie zetten, maar ook met David. Jullie zijn ook heel zelfstandig, maar in sommige gevallen (zoals de worsteling met de CA) kan dat ook een nadeel zijn; maak gebruik van het netwerk dat er is om te sparren! Het was af en toe wel zoeken naar de eisen van school en de feedback vanuit de praktijkbegeleiding. Dat heb ik bij het kopje effectiviteit geplaatst. Naar mijn idee waren de eisen vanuit school soms te veel leidend, terwijl het naar mijn idee gaat om de bruikbaarheid in de praktijk. In de laatste feedback ronde is dat al beter gegaan.				

Bedankt voor het invullen!